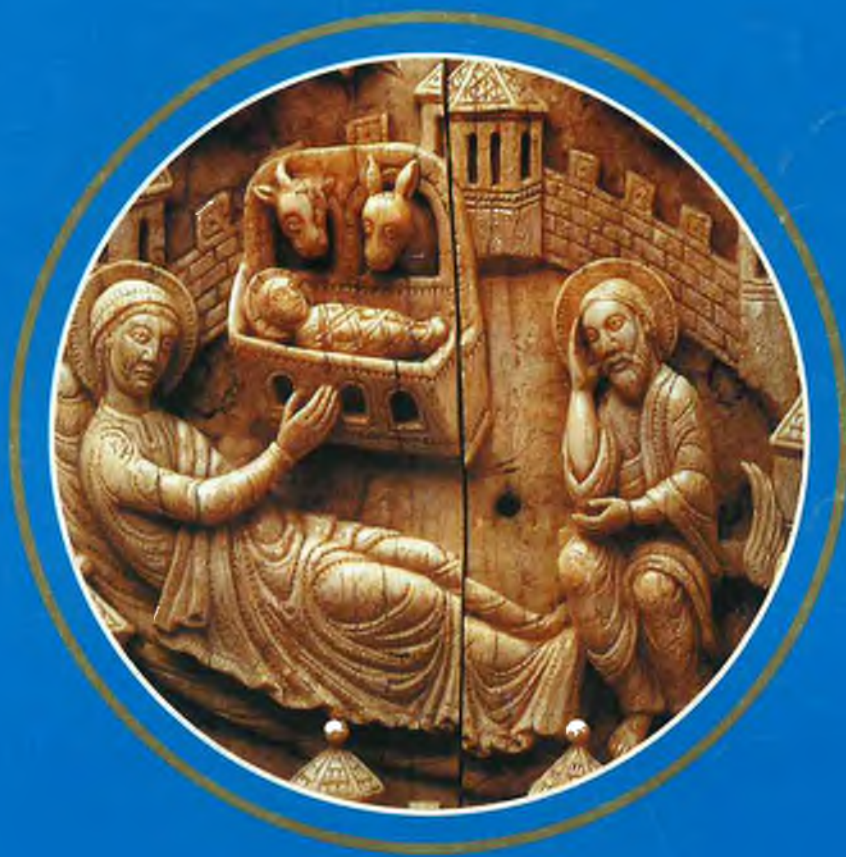

EGYHÁZFÓRUM

Keresztény közéleti – kulturális folyóirat

Liturgikus tér
A víz problémája
Család – másképp
Magyar valóságérzékelés

Tartalom

EGYHÁZFORUM

Keresztény közéleti-kulturális folyóirat

KARÁCSONY

Kurt Koch:

Felfedezni a karácsonyt 3

LITURGIA

Polgár Kornél:

Figyelemreméltó törekvések az eucharisztia ünneplésének térbeli rendezésében 4

SÚLYPONT

Biró László:

Házascsoportok az egyházban 8

Szűcs Gábor:

Családotthon – nevelt gyerek 10

Kőszegi Tamásné:

El tudjuk-e engedni gyermekeinket? 13

Cs. F. Nemes Márta:

A családpedagógia szerepe és módszerei 14

Szvacsekné Jahn Margit:

A család, mely fogyatékos gyermeket nevel 16

Spéder Zsolt:

Párkapcsolatok, gyermekvállalás az ezredfordulón 17

FÓRUM

Mártonffy Marcell:

A dolgok erdejéből 18

Dévai Márton:

Hozzászólás 19

Buday Kornélia:

Jelek és zárójelek 20

Gereben István:

Mit tennék, ha én lennék a kaposvári püspök? 22

Lelovics László:

Való világ? Tévévilág! 24

EURÓPAI KÖZÖSSÉG

Lelki hidat építeni a népek egyesítésére 25

KÖRNYEZET

Jakab Attila:

A víz problémája: a szimbólumtól a gazdasági érdekekig 28

Simonyi Gyula:

Cedric Prakash Magyarországon 30

Ökológiai hírek

31

RECENZÍÓ - KRITIKA

33

AKI ÜZEN: BÁCS BÉLA JÁNOS

Monológok kettesben 34

Megjelenik évente hatszor

Egy szám ára: 300 Ft

Évi előfizetési díj: 1500 Ft

A folyóirat megrendelhető a kiadó címén, vagy megvásárolható a hírlapárusoknál

Alapítók:

Paul M. Zulehner és Wildmann János

Kiadó:

Egyházforum Alapítvány

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

7635 Pécs, Sólyom dűlő 13.

Telefon: (72) 213-454

Honlap: www.egyhaziforum.hu

A szerkesztőbizottság tagjai:

Buday Kornélia

Deme Tamás

Dergezné Fazekas Orsolya

Midling Andrea

Rippl Dóra

Wildmann János (főszerkesztő)

E-mail: wildmann@elender.hu

Wolf Judit

Bankszámla:

OTP Bank Rt. Budapest, József körút 33.

11708001-20523716

Nyomdai munkák:

Molnár Nyomda és Kiadó Kft.

Pécs, Légszeszgyár u. 28.

ISSN 1215-0630

Olvasóink leveleit a szerkesztőség címére kérjük.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül

a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Nem kért kéziratokat nem őrzünk meg

és csak kérésre küldünk vissza.

Címlap: Krisztus születése, elefántcsont dombormű (12. sz.)

Kurt Koch¹

Felfedezni a karácsonyt

Karácsony modern társadalmunkban az ünnepek ünnepévé vált: Egyrészt mélyen áthatja a gazdasági életet a termeléstől a fogyasztásig, másrészt az emberek is az ünnep szimbólumai és rítusai befolyása alatt élnek, függetlenül világnézeti és politikai hovatartozásuktól, sőt függetlenül hitüktől és egyháziasságuktól is. Karácsony már régen nem csak keresztény és egyházi tulajdon, sokkal inkább „ennek a kornak totális intézménye” (Manfred Josuttis). Hiszen senki sem tudja a karácsonyt nem megünnepelni, még akkor sem, ha elzárkózik és ellenáll az ünnepi történéseknek.

Látogatás, mely váratlanul ér

Soha máskor nem látogatunk meg annyi hozzánk közel álló és szeretett személyt, mint éppen karácsonykor. S ez nemcsak a véletlennek köszönhető, hiszen ennek a szokásnak, és a karácsonyi ünnep keresztény mondanivalójának sok köze van egymáshoz.

A kölcsönös látogatások egy mélyreható és ősi emberi igényt fejeznek ki. Hiszen látogatásra a szó legmélyebb értelmében csak az emberek képesek, akik kölcsönösen keresik és akik meg akarják találni egymást. A látogatás a másik ember intenzív keresése azért, hogy nála otthon lehessünk, s hogy otthont adhassunk egymásnak. Ezért minden látogatás valójában, de leginkább a jó barát látogatása, váratlan érkezés is. Az ilyen váratlan érkezés és váratlan megtalálás tapasztalata védő támaszt nyújt a ma emberének hajléktalansága és lelki otthontalanságának árjában.

Még inkább érvényes ez Isten nálunk embereknél tett látogatására itt a földön. Nem véletlenül áll éppen ez az isteni látogatás és váratlan érkezés a karácsony középpontjában, ahogy János evangélista versbe foglalja. Azt mondja az Igeről, hogy Istennél van, és Isten maga az Ige, aki testté lett és közöttünk lakott. A görög még drasztikusabban fejezi ki ezt: Közöttünk verte fel sátrát, vagyis „letáborozott” nálunk.

A karácsony csúcspontja tehát Isten látogatása nálunk embereknél. Hiszen a végtelen és örök Isten elhagyja eredeti égi hazáját, hogy meglátogassa és megkeresse az embert. Ez karácsony csodája, ez a valódi csoda.

Ez a csoda közelebről azt jelenti, hogy Isten teljesen más karriert ismer, mint amit mi emberek gyakorolunk. Az ő karrierje lefelé irányul. Hiszen Isten útjai lefelé vezetnek, pontosabban az önátadás útjai ezek. Karácsonykor Isten olyannak nyilatkoztatja ki magát, amilyen: Olyan valaki, aki nem magasra tör, hanem aki lefelé a mélybe igyekszik. Egyenesen a legmélyebben vezető utat célozza meg: „Kezdve az istállóban, befejezve a kereszten. Védtelesen, lenézve, tehetetlenül, Isten útjai mélyebbre vezetnek, mint amit Istenről alkotott elképzeléseink el tudnának viselni” (Werner Krusche). De éppen ezért Isten útjai magasabbnak bizonyulnak, mint a mieink. Hiszen mi emberek a „felfelé haladó karriert” ápoljuk. Szüntelen felfelé törekszünk, miközben könnyen a másik emberre taposunk. Alapjában gyakran nem bírják ki az emberek azt, hogy emberek legyenek, és Istenné akarnak válni. Különösen manapság törekszünk arra, hogy a kígyó kecsgetető ígését a paradicsomban valóra váltsuk: „Eritis sicut Deus” – „Olyanokká lesztek, mint Isten!”

ITeológiai tanár, a baseli (Svájc) egyházmegye püspöke

Az embernek erre a nyaktörő próbálkozására Isten felszabadító ellenmozgással válaszol: „Fiában testünkbe lép be, és segít abban, hogy emberré váljunk, és újra felismerjük, hogy ennyi elég. Ebben áll Isten karácsonyi látogatásának jótévő tapasztalata: Isten maga jön el hozzánk, meglep bennünket és arra hív, hogy végre ismét teljes emberré váljunk, és Istenhez hasonlóan cselekedjünk: „Utánozd őt; tedd azt, amit Isten, és válj emberré.” Sőt még radikálisabban: „Tedd azt, amit Isten, és válj gyermekké!”

Nincs látogatás ajándék nélkül

Ez a bátorítás mélyen indokolja, hogy Isten karácsonykor nem ajándék nélkül látogat meg bennünket. Ha mi látogatóba megyünk, legalább valami kicsinységet viszünk magunkkal. Mindenekelőtt a gyerekek várják ezt a szép gesztust: „Mit hoztál?” – gyakran ez az első kérdésük. Mégha a szülők idegessé is válnak attól, hogy gyermekeik ezt a kíváncsi és nem éppen szerénytelen kérdést teszik fel, Isten karácsonyi látogatására pillantva ez a kérdés nemcsak nem illetlen, hanem épp ellenkezőleg, még jogos is, ha a karácsony mély értelmét meg akarjuk érteni. Hiszen karácsony tulajdonképeni tragédiája ma éppen az, hogy még maguk a keresztények is csak a kis Jézust várják, de közben elrejtik és elfojtják azt, hogy mit is akar ez a gyermek nekünk valójában hozni: Isten Országát békében és igazságban minden ember számára a földön.

Különös gyerekről lehet szó, akinek a karácsonyi ajándéka a benne hívőknek ilyen zavart okoz. Vagy jobban mondva: Különös kereszténység lehet az, mely a kis Jézust akarja – anélkül, hogy üzenetét és küldetését, és ezzel Isten Országának karácsonyi ajándékát is akarná. Természetesen joggal lehet aggódni amiatt, hogy ez a kereszténység a karácsonyi ajándék mellett elmegy, és csak a karácsonyi gyermeket akarja – jóllehet éppen őt veszíti el. Ha azonban ezzel szemben Isten karácsonyi látogatását komolyan vesszük, akkor nincs karácsonyi gyermek karácsonyi ajándék nélkül: új társadalmat hoz békében és igazságosságban.

Nincs tehát karácsonyi gyermek Isten Országának karácsonyi ajándéka nélkül, és ezért karácsony sincs a béke és igazságosság utáni sürgető sóvárgás nélkül! Ez a karácsonyi ajándék azonban valamire kötelez bennünket. Hiszen ahogy az emberi találkozások is nyomokat hagynak maguk után, Istent sem lehet úgy befogadni, hogy távozása után úgy éljünk, mintha mi sem történt volna. Isten karácsonyi látogatására különösen is érvényes ez. Hiszen nem azért jön el hozzánk karácsonykor, hogy azután ismét elhagyjon bennünket. Nem, nálunk marad. Hiszen váratlan látogatása annyira végleges, hogy egy teljesen új otthont is hoz magával, melyet ezután belakhatunk: Betlehemet. Pontosan lefordítva ez „a kenyér házá”-t jelenti.

Isten meglátogat bennünket karácsonykor, hogy betlehem-i házunkat a kenyér házává alakítsa, melyben ő maga van jelen. Engedjük ezért Isten karácsonyi látogatása által a mi betlehem-i házunkat is átalakítani. Ekkor a mi karácsonyi látogatásaink boldog tapasztalattá válhatnak: Isten karácsonyi meglepetésének szentségévé, amelyben Isten jelenlétét érzékelhetjük

Boldog karácsonyt hát mindenkinek!

(Fordította: Midling Andrea)

40 évvel ezelőtt, 1962 novemberében ült össze a II. Vatikáni zsinat. Az első dokumentum, amelyet az atyák több mint egy évvel később elfogadtak, a szent liturgiáról szóló "Sacrosanctum concilium" kezdetű konstitúció volt. Ennek középpontjában az eucharisztia ünneplése áll. A szentmise liturgiájának megújítása azonban máig le nem zárult folyamat, amint az alábbi tanulmány Hollandiában élő építészmérnök szerzője is tanúsítja.

Polgár Kornél

Figyelemreméltó törekvések az eucharisztia ünneplésének térbeli rendezésében

Előjáróban

Az *Egyházforum* 2001/6. száma részletesen, több oldalról megvilágítva foglalkozott a keresztény közösség alapjaival. Indító illusztrációként egy művész „Utolsó vacsora” képe szerepel.

A kétezer éves keresztény kultúrában a közösség erőforrása az eucharisztia. Az utolsó vacsorán Jézus szavai és tettei látható, hallható és érzékelhető valóság volt. Azóta a hívő emberek szimbólumokkal teli rítusokban (liturgiában) elevenítik, illetve újíjtják meg az eucharisztiaiban a Jézus által ajándékozott közösséget.

A liturgia rítusa az emberi kultúra alkotása. Térbeli megrendezése változásokon ment át, már csak azért is, mert az első keresztények egy nagyobb helyiségben is elfértek, míg a kereszténység terjedése katedrálisokat hozott létre az eucharisztia tömeges ünneplésére. A liturgia térbeli formáit nem lehet elválasztani a kultikus téralkotástól. A szakemberek (pasztorális teológia, liturgia tudomány) két megnevezés között ingadoznak: „Domus Dei” vagy „Domus Ecclesiae”.

A kultúrtörténelemben – főleg a római katolikus egyházban – elsősorban a „Domus Dei” (Isten Háza) felfogás uralkodott, ami természetesen befolyásolta a kultikus téralkotásokat („templomépitészt”) jellegét. A II. Vatikáni zsinat óta azonban ismét a „Domus Ecclesiae” (Gyülekezeti Háza) felfogás került előrbe. Isten népének közössége az új jelszó. Világszerte megindult az útkeresés: hogyan lehet ezt a liturgiában úgy kifejezni, hogy az a résztvevők számára is érthető legyen!

Mi az oka a változtatási igényeknek?

Nagyon röviden összefoglalva: az ókeresztények kezdeti, házi jellegű liturgiájában, ami egy korabeli lakóházban zajlott, magától értetődő volt a közösség. A kultúrtörténeti fejlődés azonban egyre hierarchikusabb térbeli elrendezést alkotott, amelynek napjainkig tartó következménye, hogy a legfontosabb kultikus esemény, az eucharisztia liturgiája, bizonyos értelemben színpadias látványvá változott. Ennek következtében csakis a „beavatottak” vehettek részt a cselekmény elvégzésében, míg a „hívők” áhítattal szemlélték azt.

A II. Vatikáni zsinat kihangsúlyozta – a már előtte is sokat hallatott igényt –, hogy ismét állítsuk helyre a liturgia formáiban az eucharisztia lényegét: a hívők közösségét Jézussal és egyben egymással is. A liturgiának ezt kell kifejeznie térben, szóban és cselekvésben! A „hierarchia” jelentése is módosult. Ennek értelmében a különböző rendű és rangú feladatokat végző emberek viszonya nem az uralkodáson, hanem az egymást szolgáló készségen alapszik! (Ez is az utolsó vacsora üzenete!) A zsinat új korszakot gyűjtött az Egyházban. Ennek következtében – és a hívők közösségét kifejező liturgián túlmenően – egyre inkább előtérbe kerül maga a cselekvés, annak érdekében, hogy a szemléltető jelenléte fokozatosan felváltsa a cselekvő részvételt.

Megújulások a liturgiában

Tulajdonképpen egy eredeti érték felújításáról van szó. Ahogy az a kereszténység történelmében rendszeresen előfordult, a Lélek mindig megújulásra serkenti a hívők szellemét, amikor a hitélet kulturális arculata, látható kifejezése és a kultusz stílusa egy idő után szemmel láthatóan megreked és merevvé válik. Ennek a folyamatnak vagyunk szemtanúi korunkban is.

Alapjában véve két formában jelentkeznek a megújulási igény:

a) a hívők közösségének térbeli kifejezésében,

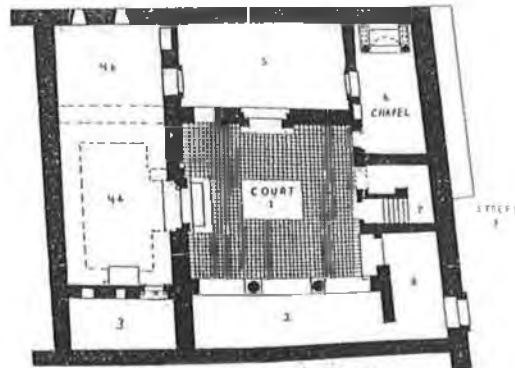
b) a liturgia „mozgékonyágá”-ban, a mozdulatlan „helybenmaradással” szemben.

ad a) Az évszázadok folyamán a „hierarchikus modell” alakult ki. A belső tér hossz tengelyében egymás után következtek a hívek (pad)sorai, a rítusok emelvénye és a tabernákulum.

A zsinat után az oltár közelebb került a hívek soraihoz, a celebráns feléjük fordult és a rítus szövegét az ő nyelvükön mondja. Bizonyos esetekben a tabernákulum is egy oldalkápolnában kapott helyet. Ellenben az oltár és az ambo egymás melletti elhelyezése (különösen ha még a keresztelő edény is ide kerül) továbbra is frontot képez a hívőkkel szemben. Csupán annyi változott, hogy a passzív résztvevők jobban láthatják a rituális szereplőket.

A közösség aktív liturgiájának kifejezésére azonban – amelyben a celebránsnak és asszisztenseinek is a közösségben van a helye – új térbeli modell kialakítására lenne szükség, amely a fennálló, többségben klasszikus „Domus Dei”-ben nem könnyű feladat.

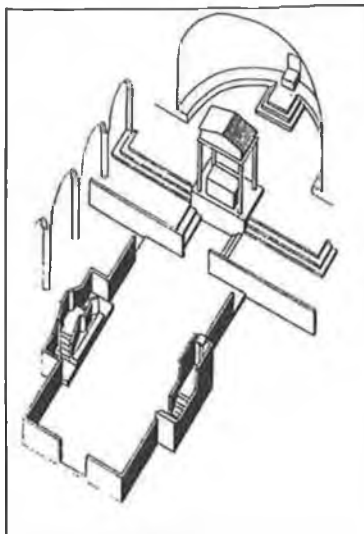
ad b) Az első keresztény közösségek nagyobb lakóházakban gyűltek össze, és annak különböző helyiségeiben zajlott hitéletük liturgiája: a hit alapjainak a tanítása, az iratok olvasása és magyarázata, valamint a kenyértörés kultikus eseménye. Ez a mozgékonyág annyira megfelelt a kezdeti keresztény közösségeinek, hogy az első századokban lakóház jellegű épületeket hoztak létre kultikus összejöveteleik számára. Ennek a korszaknak legismertebb példája a Doura Europos-i keresztény „kultusz-ház” a 3. századból.

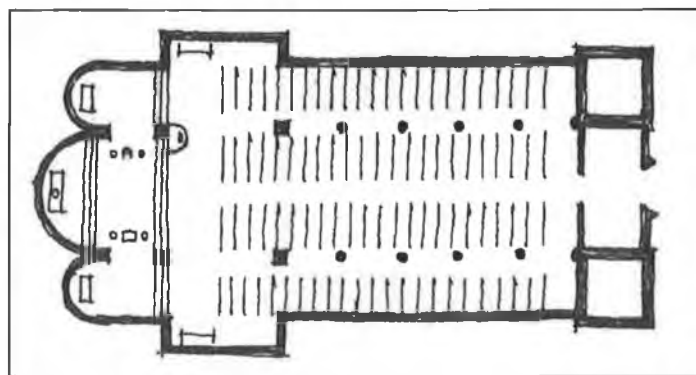
Doura Europos - 4 a+b: közösségi liturgia helyisége
5: hittanítás, olvasmányok helyisége 6: keresztelő-helység

Ez a helyzet fokozatosan megváltozott. A már szabadon működő római keresztények a 4. században egy remekművet építettek, a San Clemente-t. Belső térrendezésében szétválasztották a tanítás és igehirdetés helyét a kenyértörés liturgikus helyétől. A hívők helye azonban nincs rögzítve.

A téralkotás „koronáját” képző apszisba, tehát a főhelyre és emelvényre került a püspök széke. Nagyjából így kezdődött a liturgia hierarchikus jellegének kialakulása, amely évszázadokon keresztül a téralkotás hosszanti tengelyű kialakításához vezetett, és nagymértékben hozzájárult a liturgia statikussá válásához.

San Clemente - Róma

Hosszanti tengelyű téralkotás

Kényszerhelyzetek

Évszázadok mesterművei alig adnak lehetőséget a megújuló liturgia térbeli rendezésére. A mediterrán kultikus téralkotásban még létezik a belső tér tágassága és a székek sokasága könnyen átrendezhető. Ezzel szemben az északi félteke kulturái padokkal rögzítették a hívők helyét.

A meglévő kultikus belső terek általában két fontos problémát vetnek föl :

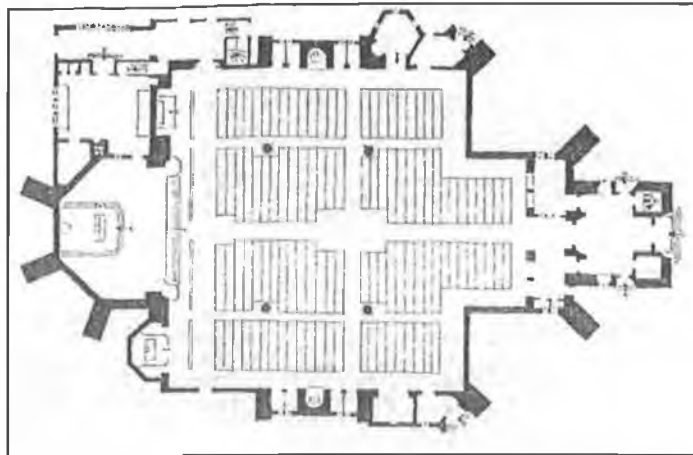
– A sokkal több résztvevő számára épített belső térben szinte elvész a maroknyira zsugorodott hívők csoportja. Elsősorban az anyagi jólétben élő népeknél csökken a hitüket gyakorlók száma.

– A belső tér átrendezése – az adott esztétikai színvonalnak megfelelően – csak tetemes költséggel oldható meg. Ennek hiányában sajnos sok esetben csak olcsó, ízléstelen változtatásokkal lehet találkozni, amelyek egyrészt tönkreteszik a meglévő belső teret, másrészt aláássák a liturgia egyik legfontosabb kihatását az emberek számára: a szépségélményt.

Átmeneti modellek

Ide sorolhatók azok a térbeli átrendezések, amelyek a megújuló liturgiában csak egy-egy szempontot valósítanak meg. Két példával kívánom ezt illusztrálni. Mindkét esetben építészeti szempontból értékes belső térről és kiváló szakértelemmel megtervezett újításról van szó mind a liturgia, mind pedig a belső tér szempontjából.

1.) „Sint Petrus” plébániatemplom (Leiden, Hollandia) – Krop-holler neves építész műve (1936) – a 20. század első felére jellemző

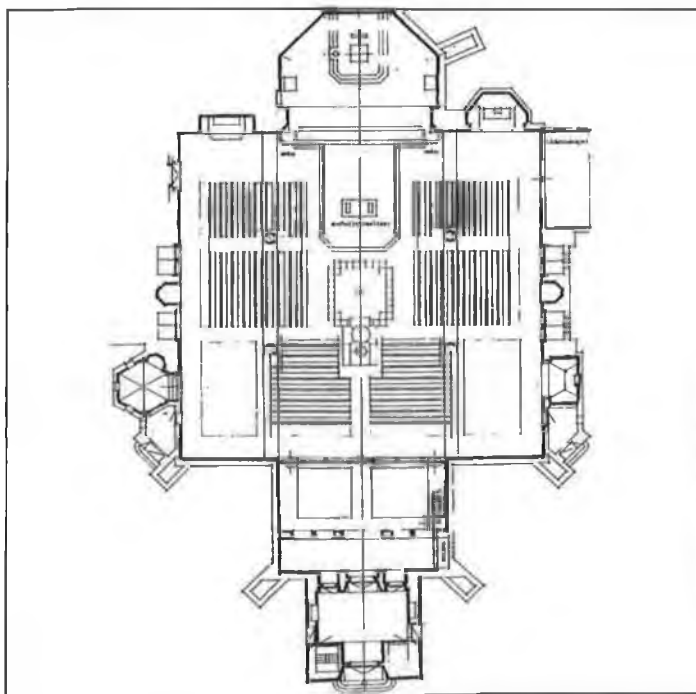
St. Petrus - Leiden (I)

kultikus belső térrel: padokkal tele a szentéllyel szemben. 1990-ben Kirch építész vezetésével és a plébániaközösség intenzív tervezői közreműködésével ezt a belső teret átalakították.

St. Petrus - Leiden (II) – Eredeti belső tér

Jellemzői: a padosorok átrendezése az újonnan kialakított liturgikus centrum körül, ezáltal is kifejezve a közösség részvételét. A keresztlő tál és az oltár között – a belső tér középpontjában – egy

St. Petrus - Leiden (III) - az átalakítás után (1990)

1. tabernakulum 2. Oltár 3. Szabad tér változó ünnepségekhez
4. Keresztlő 5. ünnepség utáni közösségi együttléte

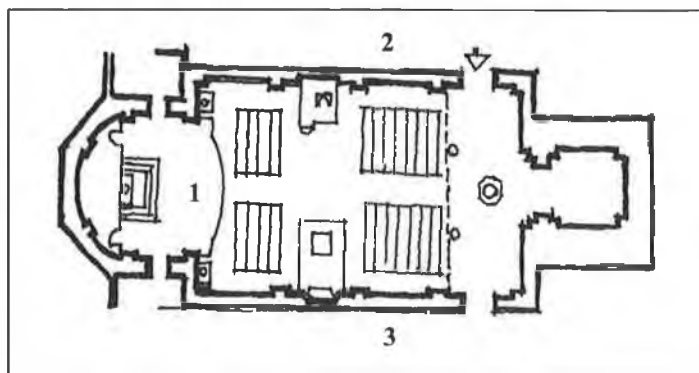
A két pólusos modell

St. Petrus - Leiden (IV)– Belső tér az 1990-es átalakítás után

padlómozaikkal kihangsúlyozott szabad térség van, amely a keresztelelés, esketés, halottbúcsúztatás és az eucharisztikus kenyér és bor kiosztásának liturgiáira szolgál. A tabernákulum az apszisban maradt.

2.) „St. Martinus” plébániatemplom (Aachen/Richterich, Németország), 1792-ből származó egyszerű barokk belső térrel. 1997-ben W. Horst építész vezetésével és a plébániaközösség közreműködésével a klasszikus hossz tengely irányú hierarchikus berendezést egy merész kezdeményezéssel az egyre inkább elterjedő, két pólusú liturgia modell alapján változtatták meg.

St. Martinus - Aachen/Richterich (I)

1. Keresztelomedence 2. Ambo - Igeszolgálat 3. Oltár

Jellemzői: a meglévő padok számának csökkentésével a belső tér közepén újonnan alkotott liturgiater két oldalán, egymással szemben elhelyezve és a térbeli arányokat gondosan figyelembe véve, sikerült megvalósítani a közösség liturgiájának térbeli elrendezését egy klasszikus beltérben.

St. Martinus - Aachen/Richterich (II)

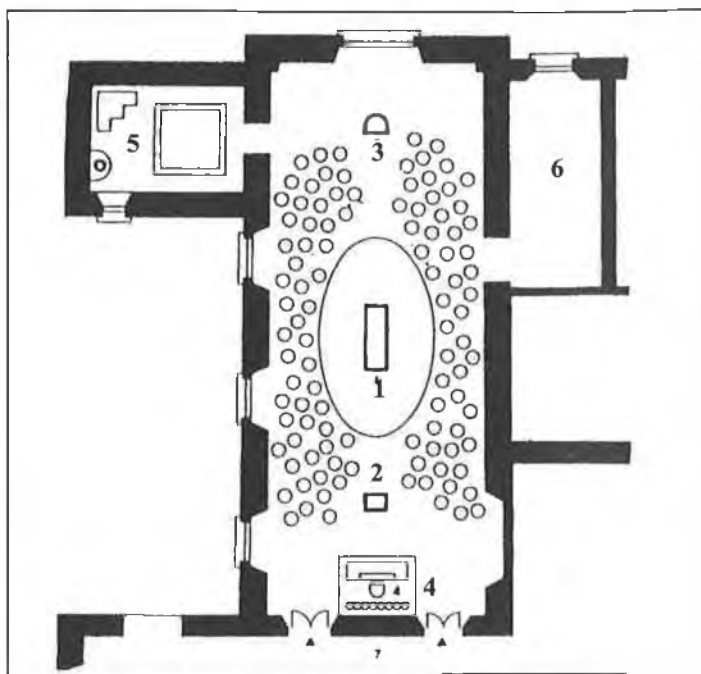
Ezt a modellt a liturgia térbeli rendezésében részben a közösség kifejezésének, részben pedig az igeliturgia és az eucharisztia térbeli kihangsúlyozásának az igénye hozta létre. Ez az ún. „liturgikus központ” bírálatából keletkezett. A zsinat utáni átrendezés ugyanis az Úr asztala (oltár), az ambó és sok esetben a keresztelestől koncentrált felállításával újból egy színpadi elrendezést hozott létre. A megújuló liturgia lényege azonban az, hogy azt az ünneplő közösség végzi és teljes mértékben részt is vesz benne.

A két pólus: az igeliturgia (beleértve a homiliát is) és az eucharisztia (az Úr asztalánál).

A geometriából ismeretes, hogy az ellipszisnek két pólusa van, ezért a két pólusos liturgia térbeli elrendezését a közösség elliptikus elhelyezésében próbálják kifejezni. Bár ez az irányzat még nem kristályosodott ki, érdemes figyelemmel kísérni.

Három példát említek:

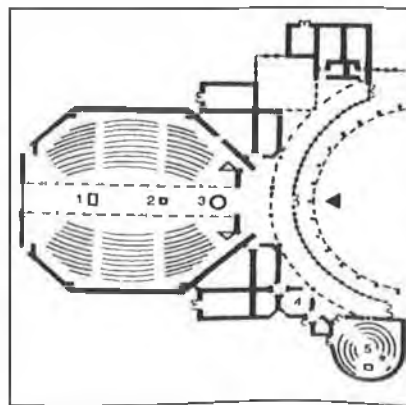
1.) Az Ír Lelekipásztori Liturgia-Intézet kápolnája (Carlow, Írország). Klasszicista belső tér, amelyben a hosszanti tengelyen az ambó és a celebráns ülőhelye (sedes) között középen helyezkedik

1. Oltár 2. Ambo 3. Celebráns 4. Orgona
5. Tabernákulum 6. Sekrestye

el az Úr asztala (az oltár), amelyeket – szabálytalan ellipszis alakban – a hívők közössége vesz körül, rögzített ülőhelyek nélkül. Jellemzői: egy változat a két pólusos modellre. A közösség természetes – szinte rendezetlen – elhelyezkedése az Úr asztala körül, valamint az ambó és a celebráns helyének kissé logikátlanak tűnő elrendezése. A tabernákulum egy külön meditációs helységben van elhelyezve.

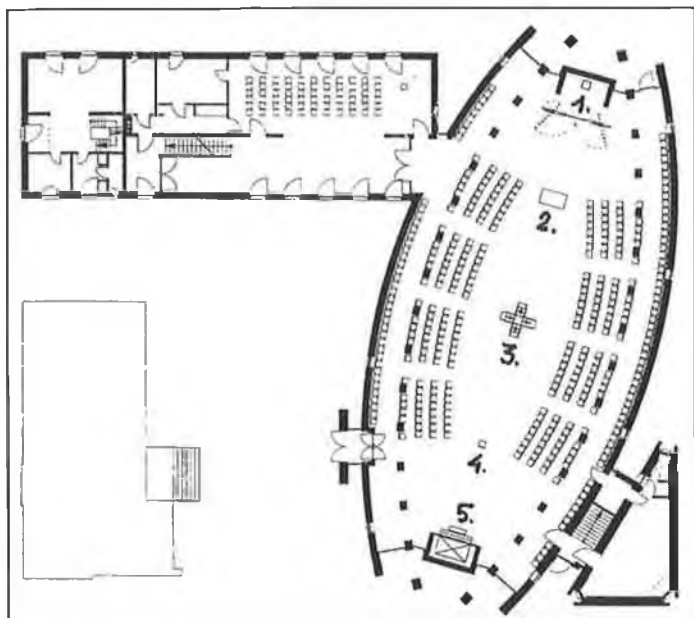
2.) „Kármelhegyi Miasszonyunk” plébániatemplom (Newport News, Virginia, USA). Az Úr asztala és az ambó két pólusos elrendezése a hívek

Kármelhegyi Miasszonyunk templom
1. Oltár 2. Ambo 3. Keresztelomedence 4. Tabernákulum
5. Hétköznapi kápolna

ellipszis alakú elhelyezésében. A keresztelő medence a bejárat közelében van. A tabernákulum egy különálló kápolnában van elhelyezve.

3.) „St. Christophorus” plébániatemplom (Westland/Sylt, Németország). Az építész Prof. D. Baumewerd (Münster, Westf.) volt. A lebontott plébániatemplom helyére épült egy turisztikai központban Sylt szigetén.

St. Christophorus Westland / Sylt (I)

1. Tabernakulum 2. Oltár 3. Súlyesztett keresztelőmedence (Húsvéti gyertya helye) 4. Ambo 5. Orgona (kórus, zene)

Ez az első – általam ismert – új kultikus épület a katolikus rítus részére, amelynek a megtervezése már a két pólusos modellből indul ki. Ebben a példában a keresztelő medencét a padlózatba mélyítve, a belső tér középpontjába tervezték. A megvalósult tervben azonban csak díszes keresztelőtál van. Elképzelhető, hogy nyitva akarták hagyni a térbeli elrendezés változtathatóságának a lehetőségét.

St. Christophorus Westland / Sylt (II)

Számos jelentős liturgikus a két pólusos modellt látja a jövő keresztény-katolikus liturgia térbeli modelljének. Többen a mozgást is fontosnak tartják. Ez azonban az északi félteke népeinél nehezen kerül befogadásra, míg az egyenlítő körüli népeknél elengedhetetlen kelléke a belső érzelmek kifejezésének. Mi akadály, hogy hívők – vérmérsékletűeknek és az életkoruknak megfelelően – testmozgással is kifejezzék aktív részvételüket a keresztény hit legszebb ünnepében, az eucharishtiában?

Egy holland liturgia-kísérlet

Néhány éve Amersfoort város St. Aegten nevét viselő renovált gótikus kápolnájában minden hónap második vasárnapján egy 40-60 személyből álló közösség gyűlt össze, hogy egy újított – testmozgással teli – liturgiában ünnepeljék az Igeszolgálattal egybekötött eucharishtiát.

Kezdeményezője és szakirányítója Hans Blankesteijn református lelkész és műtörténész. Mindez az amersfoorti Egyházak Tanácsa felügyelete alatt történik. A közösség tagjai a hit peremén álló protestánsokból és katolikusokból kerülnek ki. Többen közülük azt vallják, hogy igazán ott élnek át a felszabadult istenhittel, és tapasztalják meg a közösséget. Jóllehet az ő liturgiájuknak is van „rendje”, az azonban nem szorítja le bensőjük érzelmi igényeit, ellentétben a keresztény felekezetek szabályaival, amelyeket korlátokként élnek meg.

St Aegten kápolna - Amersfoort (I) – „Kyrie Eleison”

Blankesteijn lelkész szerint liturgia-elgondolását főként a 14. és 15. század keresztény kultuszára alapozzák. Kísérleti liturgiájukban a testmozgás is szerepet kap, kihangsúlyozva a test és a lélek egységét az Isten iránti tisztelet kifejezésében. Liturgiájukat egy cikk keretében nem lehet bemutatni, mivel a mozgással teli szertartást csak videófelvételen lehetne követni. Illusztrációként ez a két kép.

St Aegten kápolna - Amersfoort (II) – „Gloria”

Irodalom:

In der Mitte der Versammlung, Deutsches Liturgisches Institut, Trier, 1999, Heft Nr. 5.

Hans Blankesteijn, „Mehr als Tanz”, *Kunst und Kirche* 2002/2.
Mark Delrue, „Pleidooi voor een nieuwe liturgische ruimte”, *Theologie en Liturgie* 2001/85, 36-44. old.

Klemens Richter, *Kirchenräume und Kirchenträume*, Herder, 1999.

Ez évi 3. számunk a Nagycsaládosok Országos Egyesülete (NOE) júliusi kongresszusának, míg 4. számunk a Háló augusztusi nagytáborában elhangzott előadásoknak az anyagából tartalmaz válogatást. Mindkét rendezvény fő témája a család volt. Jelen számunkba az e témában elhangzottakból válogattunk össze egy csokorra valót: Bíró püspök úr a Háló-táborban beszélt, következő három szerzőnk pedig a NOE kongresszusán. Cs.F. Nemes Márta szerkesztőségünk kérésére foglalta össze gondolatait a családpedagógia jelentőségéről, Spéder Zsolt előadásának kivonata pedig a világhálón jutott el hozzánk.

Bíró László¹

Házascsoportok az egyházban

Amikor család-pasztorációval kezdtem foglalkozni, hamarosan megfogalmazódott bennem egy felismerés: Míg a magyar társadalomban a beteg családnak sok intézménye van, addig alig valami az egészségesnek. Pedig az egészséges családoknak szánt intézmény megteremtése nem is kerülne pénzbe az egyháznak, és képesek is lennének rá határon innen és túl egyaránt. Ezért azt gondolom, hogy a plébániák lelkiségi és megújulási mozgalmi keretében kellene létrehozni házasságot és a családot

megtartó közösségeket. Borítsunk képletesen hálót a Kárpát-medencére, és gyűjtsük össze az egészséges családokat. Minél sűrűbben csomózott egy háló, annál erősebben és biztonságosabban tartja meg a benne lévőket. Minél sűrűbben alakulnak az egyházközösségek lelkiségi mozgalmi köré a házasságok, annál több egészséges családot tudunk erősíteni és megőrizni. Azt gondolom, hogy az ilyen csoportokban a házasságoknál talán legfeljebb 1%-a bomlik fel, de lehetséges, hogy még ennyi sem. Ha megelőzően szeretni tudjuk az egészséges családokat, akkor tényleg megőrizzük őket a holnapnak, akkor ténylegesen jövőt építünk. Mielőtt azonban ezen a nyomon tovább haladnánk, hadd helyezzem előbb bele a házascsoport, család-csoport körüli munkánkat egy nagyobb összefüggésbe, mégpedig a házasság szentségébe.

A házasság szentsége

Hans Urs von Balthasar szerint minden szentség olyan, mint az ókori görög drámák. Ezen drámáknak három szereplőcsoportja volt. Az egyik maga az ember, aki játszott a színpadon, a másik az istenség, rendszerint a háttérben, és végül a szavalókórus. A szentségnek is ilyen hármas struktúrája van. Minden szentség egy isteni színjáték. Van emberi, van isteni szereplője, és van az egyház, amely a kórus szerepét tölti be. Először az isteni szereplőről szövegek néhány szót.

¹ Kalocsai segédpüspök, a Központi Papnevelő Intézet rektora.

Az Atya, a teremtő Isten hozza létre a házasságot mint intézményt. Ő az, aki saját képmására férfinak és nőnek alkotja meg az embert. A férfi elhagyja apját és anyját, és a feleségéhez ragaszkodik, és a kettő egy lesz. Az Ószövetségben Isten beszél Ábrahámmal, de a feleség is be van már vonva a szerződésbe. Jézusban az Isten Fia egy család tagjaként testesül közénk. János evangéliuma szerint első csodáját egy házasságkötéskor teszi. Amint a teremtő Isten ott öröklik az első házasság fölött, Jézus ugyanígy tesz működése kezdetén a káni menyegzőn. A mi értelmezésünk szerint Jézus szentségi rangra emelte a házasságot, és méltóságot adott neki. II. János Pál pápa előszeretettel használja ezt a képet. A menyegzőről beszélve azt mondja, hogy Jézus a vizet, ami nélkülözhetetlen az élethez, borrrá változtatja át. A szerelmet, ami önmagában szép és érték, mint természetes valóság, hitünk szerint szentségi méltóságra emeli. Tehát átváltozás történik: a természetes átváltozik a Szentlélek közreműködésével. A Szentlélek nagyon lényeges szereplője a házasság szentségének.

Második szereplő a házaspár. Sokan mondták már, hogy a házasság a Szentháromság ikonja kell, hogy legyen. A férj és a feleség ugyanis szüntelenül tükrözheti Istent az ő kapcsolatukban. Az ember sokkal inkább képmása Istennek a kapcsolataiban, mint egyediségében. Tudjuk, hogy az ember a maga egyediségében értelmével, akaratával és szabadságával az Isten képmása. De az ember akkor is Isten képmása, amikor ápolja kapcsolatait, amikor az Atya kezdeményező szeretetét éli meg a házasságban. A teremtő szeretetnek ezen megélését a Biblia így mondja: „Látta Isten, hogy mindaz, amit alkotott, jó”. A házasságban az ember vagy ganéjtúró bogár vagy kincskereső. Isten látta az ember gyatraságát is, mégis arra figyelte, ami jó. A szerelem első hónapjaiban nehéz egy jót mondani a másikról, amikor annyi jó vonása van, amikor az egész embert szeretjük. Tíz év házasság után jelentkezhetnek a gondok. De „látta Isten, hogy mindaz, amit alkotott, jó”. Az tükrözi az Atyát a házasságában, aki befogadja, aki elfogadja az Atya szeretetét. Elfogadni a másik szeretetét sokszor nehezebb, mint adni a szeretetet, mert azt hisszük, hogy a másik leigáz. Igaz, sokszor így is van. A Szentlélek, aki a kapcsolatot és a kölcsönösséget jelenti az Atya és a Fiú között, abban tükröződik, hogy alá merem vetni a magam ötleteit és elképzeléseit a másik ellenőrzésének. Egy házasságban nem beszélhetek csak egyes szám első személyben.

A házasság és az egyház

A házasság szentségének tehát van isteni és van emberi szereplője, akik a Szentháromságot tükrözik. A harmadik szereplő, mondja Balthasar, az egyház. Igazában arról kellene részletesebben szólni, mit jelent az egyház mint a házasság szentségének a szereplője.

Szentmise a táborban – *Jelen van az egyház*

Mindenekelőtt arról van szó, hogy a házasságkötéskor kiszolgáltatott szentség nem csak a két félnek, hanem az egész egyháznak szóló ajándék. Amikor például az egyházközségben újmise van, az egész egyházközség összejön, ünneplik az újmisést. Kitisztítják a templomot, feldíszítik az oltárt, a padokat, és ünneplik azt a személyt, aki pappá lett. Az ő papságában tulajdonképpen mindazokat a kegyelmeket ünneplik, amelyeket az egyház fog kapni: a keresztelesekkor, a szentmiséken és igehirdetéseken keresztül vagy a személyes beszélgetésekben. Az egyház az ezüst vagy arany misében is a papság szentségén keresztül szétáradó kegyelmet ünnepli.

Ennek fényében úgy tűnik, mintha az egyház a házasság szentségének ezen *egyházközségi dimenziójáról* teljesen megfeledkezett volna. Pedig a házasság szentsége nemcsak a férfinak és nőnek, hanem az egész egyháznak is szóló ajándék. A szertartás szövegei is erről tanúskodnak. Amikor két fiatal kiszolgáltatja egymásnak a házasság szentségét, akkor egy sajtószerű fölszentelést is kapnak az egész egyház szolgálatára. Ebben a fölszentelésben gyökerezik a másik házasságáért, sőt az egyházért való felelősségünk is. A házasság szentsége tehát nemcsak a házasságra lépőknek, meg a születendő gyermekeknek, hanem az egész egyháznak szóló ajándék. Amikor családközösségről beszélünk, akkor felelősségről is szólnunk. Ez a felelősség pedig a házasságban gyökerezik, nemcsak a keresztségben vagy a bérálásban.

Hol kezdjük a családcsoport létrehozását? Nemrégiben született az ötletet: minden házaspár kezdjen el imádkozni egy másik házaspárért. Amikor ez már jól megy, akkor közöljék a másik párral, hogy mi már pár napja imádkozunk értetek. Minden házaspár kezdjen el valakit hordozni az imádságában, a szívében. Ahogy elindulunk az egymásért tevés útján, meglátjuk, hogy jobban értjük majd a házasság szentségének azon jelentését, hogy felelősek vagyunk egymásért és az egész egyházért. Nem nagy dolog ez, mégis nehéz elkezdni, imádkozni egy házaspárért, megmondani nekik, hogy imádkozunk értetek, hogy nagyra értékelünk benneteket. Ha pedig valaki valakit nagyra értékel, az naggyá is válik. Gyereknevelésre és házastárs „nevelésére” is egyaránt igaz ez. Ha ők is elkezdnek imádkozni egy másik házaspárért, akkor ez már három házaspárt jelent, ami lehetővé teszi egy közösség megalapítását. Kicsiben is lehet gondolkodni. A legkisebb faluban is el lehet kezdeni valakiért imádkozni, időnként talán Szentírást olvasni, elbeszélgetni. Kezdjük ezt el piciben, és induljunk el egymás felé. Ha minél többen tesszük ezt itt a Kárpát-medencében, akkor tényleg mondhatjuk, hogy teszünk valamit a holnapunkért. Ellenkező esetben csak a folytonos nyavalygás marad.

A házascsoportok

A házascsoportok indulása mindig lelkes és az első két alkalom csodálatos. Van miről beszélni, mindig lehet újat mondani egymásnak. Rövid időn belül azonban a résztvevők kifogynak a

témákból, és lassan-lassan kezdenek elmaradozni. Mi legyen tehát a találkozások anyaga? Elsősorban nem a házasságról kell folyton beszélni. Ha a házaspárok élnek a házasságukat, akármi is legyen a téma, mindig a házasság és a család szempontjából fogják megközelíteni. Egy házascsoport attól házascsoport, hogy házaspárok jönnek össze, mégpedig párostul és nem csak valamelyik fél egyedül, mintha a férj elengedné az asszonyt, hogy jámborodjon helyette is. A házaspárnak együtt az elején kell megvívnia ezt a csatát, hogy igenis elmennek a csoportba. Rómában családtanácsban mondta egy érsek, hogy ha mi, az egyház, csak a család egyik tagját – a gyereket, a férjet, a feleséget – tudjuk megnyerni, akkor mi magunk járulunk hozzá ahhoz, hogy a család hétköznapijai leváljanak az evangéliumról. Ha csak az egyik tagot evangelizáljuk, és ő éli az evangéliumot a családi élet egy kis sarkában, az aligha hat ki az egész családra. Az egész családot kell evangelizálni. Ezért maga a házaspár kapcsolódjon bele a házascsoportba. Ugyanis a család kiinduló- és célpontja a házasság. Mindig a házasságot kell elsődlegesen erősíteni. Ha a házasság boldog, a család is az lesz.

Nagyon nagy a kísértés, hogy a családba bújjunk a házasság elől de akkor mind a kettő felborul. A házascsoportoknak a házasságot kell elsődlegesen erősíteni. Legyenek természetesen olyan találkozók is, amikor az egész család együtt van, amikor a gyerekek is részt vesznek például egy kiránduláson, hiszen házascsoportokról beszélünk. Magyarországon arra hajlunk, hogy csak családról beszéljünk, közben teljesen elfeledkezünk ennek az alapjáról, a házasságról. A Szentatya hangsúlyozza: vigyázni kell arra, hogy a házasság intézménye ki ne csússzon a házasság szentségéből, mert akkor a családnak is vége.

Több lelkesítő csoportnak vannak havi tematikái. A magyar egyházban sok ilyen jellegű használható füzet jelent már meg. Az 1994-es világtalálkozó anyaga is kapható.

Az egyházközség és a családcsoport

Fontos, hogy az egyházközség adjon helyet a családcsoporthoz, de a csoport is legyen jelen az egyházközségben. Amennyiben ugyanis a plébánia, meg a csoport egymásra mutogatnak, hogy ez utóbbi csak használja az áramot, csak takarítani kell utánuk, de nem vesznek részt a közösség életében és munkájában, az előbb-utóbb rossz hangulat kialakulásához vezet. Amikor a családcsoport befogadást kér egy egyházközségtől, akkor meg kell gondolnia, hogy mint közösség mit tud felvállalni az egyházközségben. Hogy az egyházközségnek ne csak áramfogyasztója, hanem hathatós segítsége is legyen.

Az időszakos összejövetelek történhetnek a plébánián vagy magánháznál. Mind a kettőnek van előnye meg hátránya is. Ha a plébánián jön össze a csoport, akkor meg kell maradnia nyitott közösségnek. Ha például kéthetenként történik a találkozás a plébánián, akkor hetenként kisebb egységekre bontva házagnál is össze lehet jönni. A házagnál való találkozásnak az az értéke, hogy nem lehet kimaradni a csoportból: egyszer ennél, másszor a másik házaspárnál találkozunk. Nagyon megalkodottnak kell lenni, hogy valaki azt mondja: „Ne gyertek hozzám!”.

A házascsoport és a pap

A pap a szenteléstől kezdődően számít papnak. A papszentelésben Isten elveszi az embert önmagától és lefoglalja a saját maga számára, önmaga jelévé teszi a közösségben. Amennyiben a pap ott van a közösségben, ezzel a közösség az egyházhoz épül. Ismeretes, hogy a papok roppantul terheltek. Vannak terhelt és túlterhelt papok, de mégis fontos, hogy a pap ott legyen a családcsoporthoz, az összejövetelein. Meg kell őt hívni. Szükségünk van a házasság

és a papság szentségének a találkozására. Mind a házások, mind pedig a pap sokat kaphatnak egymástól, mind a kettő egészséges látásmóddal gazdagodhat.

A házascsoportok különösen is szeressék a papjukat. Ha a házascsoportok szeretettel veszik körül a papokat, akkor megóvják a őket attól, hogy öreglegényekké torzuljanak. A papnak is szüksége van a házascsoportokra, hiszen mindig csak rohan. Az összejöveteleken legalább megpihen. Nem kell neki sem szerepelni, sem pedig előadni, csak ott lenni. Egy találkozó alkalmával mondta nekem egy fiatalasszony: „Milyen jó, hogy itt van Püspök úr is, így most már tudom, hogy nem szektához tartozom!”. A ház- és családcsoportok viszonylag újak szerte a világban, de meg kell keresniük a helyüket az egyházköztségben, ehhez viszont ápolni kell a kapcsolatot a papjaikkal is.

Bíró püspök egy családcsoporttal – Vezeti őket

Szűcs Gábor

Családotthon – nevelt gyerek

*Megtenni nem kötelesség.
Mást mond a jog,
mást súg az ész.
Valami mégis azt kívánja; nézd
tedd meg, ha teheted!
Mindig arra a harmadikra hallgass,
mert az a szeretet.*

Szerencsés, boldog embernek tartom magam. Munkavállalóként mindig azzal foglalkozhattam, ami a legcsodálatosabb része a világnak, a gyermekkel. Véleményem szerint az a szép a gyermeknevelésben, hogy minden gyermek egyszeri és megismételhetetlen csodálatos lény.

Hat és fél évet gyermekotthonban éltem le. Apám korán meghalt, édesanyámnak ott volt még a 11 évvel idősebb bátyám, dolgoznia kellett, én meg nem a legjobb gyermek voltam már akkor sem. Édesanyám, bátyám rendszeresen látogattak, az iskolai szünetekben otthon voltam velük. Szerencsém volt, mert az alsó tagozatban Bakonyoszlopon, a felső tagozatban pedig Baranyában, egy csodálatos helyen, Bakócán, a gyermekotthonban, nagycsaládban, közel 200 gyermekkel együtt csupa nagybetűs ember nevelt. Mindenkire hálával emlékezem.

Pécsett érettségiztem. Képesítés nélküli pedagógusként Mórón kezdtem a tanári pályát. Volt bakócai igazgatóm, Hideg Gyula – akit nevelőapámnak tekintek, hiszen életünk közel húsz évét egymás mellett töltöttük el –, aki akkor a pécsi Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet (ma Gyermekvédelmi Szakszolgálat) igazgatója volt, hívott vissza a gyermekvédelembe.

1967 óta tehetem azt, amire mindig vágytam, hozzám hasonló helyzetű gyermekekkel foglalkozhatok. Végigjártam e munka, a gyermekvédelem minden egyes területét.

1992 és 2001 között a kőszegi SOS-Gyermekfaló vezetőjeként dolgozhattam. Az SOS-Gyermekfaló felépítése, az SOS-anyák keresése, képzése, kiválasztása, a faló gyermekekkel történő benépesítése és beindítása, valamint annak vezetése életem egyik szép időszaka volt.

2001-ben kerültünk újra Pécsre, és hova is mehettem volna dolgozni, mint a régi munkatársak, feladatok, gyermekek közé. Most a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Szakszolgálat gyámügyi tanácsadója vagyok.

Feleségem Kata – akivel közel 35 éve vagyunk házások, együtt élünk, együtt dolgoztunk egy munkahelyen –, ma már nyugdíjas nagymama. Felneveltünk két, ma pedagógusként dolgozó, a gyermekvédelmet szerető és művelő leányt. Van három unokánk, mindannyian Pécsen élünk, és naponta találkozunk.

Gyerekek a gyermekvédelmi rendszerben

Baranya megyében az elmúlt tíz év során évente 1000 gyermek nem élt a saját családjában. Ez a szám az utolsó 3 évben 850 körülire csökkent. Évente 250-300 új gyermek kerül be a gyermekvédelem rendszerébe, valamivel több kerül ki, vissza saját családjába vagy válik önjogúvá, kerül örökbefogadó családba.

Milyenek ezek a gyermekek? Ugyanolyanok, mint minden gyermek. Szeretnek vidámak, boldogok lenni, szeretik a nyugalmat, a biztonságot, a kiszámíthatóságot. Akarnak valakihez tartozni, akarják, hogy hozzájuk is tartozzon valaki. Vágnak az odafigyelésre, a melegségre, a szeretetre.

Olyan gyermekek, akiknek ezeket az igényeit a vérszerinti családjuk nem tudja kielégíteni, nem tudja megadni. Egyrészt önhibájukon kívüli okból, sajnos gyakran a szülők hibájából. Vannak fizikailag, lelkileg bántalmazott gyermekek. Ők azok, akiket a gyermekvédelem szakembereinek először a családjukban, a környezetükben kell segíteni, támogatni a családdal együtt. Minden ésszerű, szükségszerű, a jog által meghatározott támogatást meg kell kapni a gyermek családjának, a gyermeknek. Követni kell a gyermekeknek a sorsát, és ha szükséges, időben ki kell emelni az adott környezetből, védelembe kell venni őket. Az átmeneti, tartós nevelésbe vett gyermekek elhelyezésére nevelőszülőnél, lakóotthonban, gyermekotthonban van lehetőség. Természetesen első sorban a nevelőcsaládba helyezés jön szóba, csak azután a többi elhelyezési mód.

A gyermekvédelmi törvény eredményeként a gyermekek egyre később kerülnek a szakszolgálattal kapcsolatba, gondozásba. Az egyre nagyobb számban jelentkező serdülő, magatartási, beilleszkedési és egyéb zavarokkal küszködő fiatalok befogadására jelentkező nevelőszülő nagyon kevés, vagy alig található, ami sajnálatos, de tény. Vannak gyermekek, akiket már nem célszerű nevelőszülői családba helyezni, a család védelme érdekében.

Nevelőcsaládok és nevelőszülők

A nevelőszülői hálózatokat legnagyobb számban a megyei gyermekvédelmi szakszolgálatok működtetik. Az állami nevelőszülő hálózatok mellett megjelentek a karitatív szervezetek, egyesületek is mint működtetői a hálózatoknak. Itt is kialakult a verseny a fenntartók, működtetők között, és hiszem, hogy e verseny nyerteseinek a gyermekeknek kell lenniük. Szakmaiságban, a többet adásban kell versenyezni a különböző működtetőknek. Tudniuk kell, mit vállalnak, ez nem lehet nyereségérdekeltségű verseny. A gyermekvédelem, de legfőképpen a gyermek, nem lehet az alku tárgya, nem lehet árú!

Általános alapelv, hogy a gyermeknek joga van a családban történő élethez, neveléshez. Ha ez a saját családjában nem lehetséges, akkor álljon rendelkezésre, készenlétben, befogadásra készen olyan nevelőszülői család, ami biztosítja számára a boldog, kiegyensúlyozott gyermekkorát és útravalót ad önálló, felnőtt életéhez, amit Dosztojevszkij nagyon találóan fogalmazott meg a Karamazov testvérekben:

„Nincs semmi, ami felemelőbb, erőtehetőbb, az életre hasznosabb és egészségesebb lenne, mint a gyermekkorunkhoz, a szülői házhoz fűződő kedves emlékeink. Sokat beszéltek már arról, milyen legyen a jó nevelés, pedig a gyermekkorunkra való kellemes, mosolyt fakasztó emlékezés a legjobb nevelés. Ha az embernek sok ilyen emléke van, máris meg van mentve az élet viharában; de ha csak egy ilyen emléke is van, az elmerüléstől már az is megmenhetheti.”

Ki is a nevelőcsalád képviselője, a nevelőszülő?

Nevelőszülő az a személy, aki saját családjába, otthonába rövidebb, hosszabb ideig befogad, gondoz és nevel állami gondoskodásba vett gyermeket, vagy gyermekeket, úgy, hogy a gyermeket később vissza is tudja adni a vérszerinti szüleinek.

Vannak, még sajnos kevesen, akik *hivatásos nevelőszülőként* munkaviszonyban teszik ugyanezt.

Vannak *SOS-anyák*, az országban három SOS-gyermekfaluban – Battonyán, Kecskeméten és Kőszegen – akik teljes anyagi biztonságban, ideálisnak mondott körülmények, feltételek között nevelnek – apa nélkül – 8-10 gyermeket.

Mindegyik formában közös az, hogy elhivatott, hiteles, szeretetet adni tudó, toleráns emberek alkotják, akik tudják, ha a gyermekek hitelesen élnek, megtanulják mit jelent szeretni; ha a gyermekek elfogadva, barátságban élnek, megtanulják megkeresni a szeretetet. És ha toleráns légkörben élnek, megtanulnak türelmesnek lenni.

Baranya megyében jelenleg 203 – ebből sajnos csak 10 hivatásos – nevelőszülő segíti a szakszolgálat munkáját. Közülük többen 15-20 éve partnereink ebben a munkában, gyermekek generációit nevelik. Ők biztosítanak családot a beutalt gyermekek több mint felének. Ez az arány immár négy éve!

Vannak *befogadó családok*, ahova közvetlenül a beutalás után kerülnek gyermekek, és addig maradnak, amíg egészségügyi kivizsgálásuk és állapotfelmérésük befejeződik, majd innen ki-ki a számára legjobban megfelelő gondozási, nevelési helyre kerül.

Vannak *nevelőcsaládok*, ahol hosszabb távon – reményeink szerint a vérszerinti családjukba történő visszahelyezésükig, illetve nagykorúságukig vagy még azon túl is – élhetnek a gyermekek.

A nevelőszülők már a képzésük idején is ismereteket kapnak a speciális igényű gyermekekkel kapcsolatban. A rendszeres továbbképzések során ezen ismeretek bővülnek, szélesednek.

Ki miért választja ezt a hivatást, több oka is van:

- Baranyában többen szülői példa nyomán, mert szülei is ezt tették, és ők állami gondozott gyermekekkel együtt nőttek fel;
- középkorú emberek, akiknek saját gyermekeik már kirepültek és meglévő „szeretet-feleslegüket” így akarják hasznosítani;
- gyesen levő kismamák,
- kistelepüléseken élő „munkanélküli” nők.

Mi szükséges a nevelőszülőséghez?

Néhány, véleményem szerint fontos dolgot emelnék ki.

HIT, csupa nagybetűvel! Hit abban, hogy amit teszek, az mérhetetlenül fontos! Hiszen a családomba került gyermek valamit elvesztett, veszteségét fel kell dolgoznia. Időszakosan helyettesítenem kell a számára legfontosabbat: az édesanyát, édesapát. Biztonságot kell adnom neki; érezze, jó helyen van nálunk, egészen addig, amíg haza nem mehet. Hit abban, hogy az általam végzett tevékenység nem munka, hanem alázattal viselt szolgálat a gyermekért. A vallásos hit segít átvészelni a mindig váratlanul jelentkező sikertelenségeket, a kríziseket, amikor úgy érzem minden összeomlik, pedig éreztem, már sínen vagyunk.

Társ: házastárs, szülő, életem társa, aki mindig elérhető „közeliségben” van. Akivel megoszthatom a napi örömeiket, gondokat. Aki támogat a tevékenységemben, megerősít, segít, szükség esetén helyreigazít. Akihez odamehetek, odabújhatok, akinek érintése jelenti nekem, nem vagyok egyedül.

Környezet: Otthonom, ahol biztonságban érzem magam; csukott szemmel is mindent megtalálok. Szomszédok, akik ismernek, akiket én is ismerek. Tudják, mire akarok elszegődni és nincsenek előítélettel az „állami” gyermekkel szemben.

Feltétel nélküli elfogadás: nincs bennem semmi előítélet iránta, családjá iránt. Az eddigi cselekedeteit irányító érzéseket még nem ismerem, nem tudom mit miért tett.

Megújulási képesség: a gyermekek elpihenése után nincs más gondom, mint megújulnom; „újra öntenem a gyertyát”, hogy másnap ismét teljes éneket tudjak adni a családomnak, a gyermekeknek.

Megbocsátási képesség: nem hurcolom magammal azokat a problémákat, rossz érzéseket, amelyek engem érnek. Tudok felejteni, nem foglalkozom azokkal.

Kétségtelen, hogy a felsorolást a végtelenségig lehetne folytatni.

A leendő nevelőszülők kiválasztását, felkészítését felkészült, képzett szakemberek végzik egységes feltételrendszerek alapján. Gondolok itt a Felelősség, Információ, Kompetencia Szülőknek (FIKSz) tréningek sorára. Elsősorban a házaspárok jelentkezésük várják a működtetők, de élettársi közösségekben élők és egyedülállóak is jelentkezhetnek a képzésre.

Folyamata: jelentkezés (telefonon, személyesen) és a kiküldött, kiadott egységcsomag elolvasása, kitöltése, megírása. Ezen csomag tartalma:

- tájékoztató,
- orvosi igazolás, egészségügyi alkalmasság,
- nyilatkozat a FIKSz vállalásáról,
- önéletrajz.

Visszajelzés, visszaküldés: 60 napon belül. Ha visszaérkeztek a kitöltött papírok, akkor a nevelőszülői tanácsadó látogatást tesz a családban, megismerkednek, környezettanulmány készül, pszichológiai, alkalmassági vizsgálaton vesznek részt a jelentkezők. Ezt a férjjel, élettárssal való képzés követi: FIKSz 28 órá, 32 órá vagy szakmászító 300 órá.

A gyermek és a nevelőcsalád

A nevelőszülő családjában nevelkedő gyermek nem a mienk, bár legalább annyi szeretetet, törődést, odafigyelést igényel és kap, mint a saját, vérszerinti gyermekünk. Csak hosszabb-rövidebb ideig él a családjukban, és utána a sokat fejlődött, nőtt, okosodott gyermeket visszavezetjük saját családjába, a gyermek érdekében segítve a vérszerinti szülőt a visszafogadásban, átadva a gyermekkel kapcsolatos tapasztalatainkat, érzéseinket.

Család saját és nevelt gyermekkel – Megtanulnak szeretni

A nevelőcsalád felkészítése is alapvetően fontos: nemcsak a házastárs, de az együtt élő gyermekek és más családtagoké is. Hiszen egy ilyen elhatározás – idegen gyermek befogadása a családba – még egy addig jól működő családban is döntő változásokat eredményez. Kimondjuk vagy nem, de mindannyian tudjuk, hogy a kezdeti időszakban mindenkit veszteség ér. A gyermek veszteségként érheti meg, hogy édesanyját más is annak szólítja, valamint a játékokban, az eddigi „saját” területen történő osztozást; a férj a házkörüli teendőinek, gondjainak szaporodását. Az első időszakban ezek vannak túlsúlyban.

Ezen veszteségeket feloldó örömök, az „én is adhatok” gyönyörű, felemelő érzése, a befogadott gyermek beilleszkedése a családjukba, fejlődése, a lassan, de biztosan érkező eredmények érzékelése, mind-mind nyereség az egész családnak.

Mit is adnak a nevelőszülők a családba kerülő gyermekeknek?

– Saját magukat, a családjukat, a biztonságot, az anyaságot, a stabilitást, a folytonosságot. Számítalan példa bizonyítja, hogy a befogadott gyermek hazakerülése után is megmarad a kapcsolata a volt nevelőszülőivel és annak családjával.

– Mintát és példát a saját életvitelükkel, a családi élet milyenségével, rokoni és emberi kapcsolataikkal. Mindezekkel egyúttal orientálják a gyermek pálya- és párválasztását is a későbbiekben, hiszen az valahol azonosult az őt felnevelő szülőkkel.

– Sugározzák a ki nem mondott szeretetet.

– Érzékeltetik, hogy feltétel nélkül elfogadják a gyermeket és annak családját. Példát mutatnak, hogyan kell reagálni a váratlan eseményekre, viselkedési formákra. Ezáltal a gyermek megismeri, megtanulja, alkalmazza ezen viselkedési formát a családban és később másutt is. A gyermek vérszerinti szüleiéről soha a legkisebb negatív véleményt sem szabad kimondani. Számára, akárhogy is bánt vele, az anya mindig szent és sérthetetlen! A gyermek és a vérszerinti szülője közötti kapcsolat támogatása – ha az nincs a gyermek érdeke ellen – segítséget jelent a nevelőszülők számára is.

– Aktív közreműködői a kapcsolatok kiépítésének és ápolásának és képesek arra, hogy visszavezessék a saját családjába a gyermeket.

– Érzések kifejezése, kimutatása: nekem, mint szülőnek is vannak érzelmeim, én is lehetek boldog, vidám, szomorú, bánatos. A gyermek cselekedeteit le kell reagálnom, el kell mondanom neki, mit érzek a tettei, cselekedetei után.

Mit kapnak a nevelőszülők a gyermektől ?

A csoda megvalósításának lehetőségét! Hiszen egy csodát jelent az a változás, amelyet a hozzájuk került gyermek változása mutat. Hosszú, következetes, szeretetteljes szigorra felépített rendszerük működni fog. Előfordul, hogy úgy érzik, nincs tovább, sírni kellene. Ekkor be kell menni a fürdőbe, meg kell engedni a csapot és ki kell sírni magunkat, ki kell engedni magunkból a kellemetlen érzéseket. Utána, hideg vízzel mosott arccal belenézni a tükörbe és megkérdezni a velünk szembe nézőt, hogy rajta kívül ki tud úgy segíteni az ajtón kívül levő gyermekeknek, mint mi. Ugye, senki?

Nem fog kezdetben a nyakunkba ugrani, nem fogja örömet kifejezni az elvárásokért. Mást szokott meg eddig. Előfordulhat, hogy „rossz” lesz, „bántani” fog csak azért, hogy kipróbálja, szeret-e az anyu akkor is, ha ilyen vagyok.

Eredmények

A mai világban szinte minden tevékenység során felmerül a hatékonyság, a befektetett energia megtérülésének kérése. E munka nem vagy csak nagyon nehezen mérhető. De minden egyes mozdulat, simogatás, számonkérés rögzül, bevésődik a gyermekbe. Lehet, hogy nem ma, nem holnap, hanem később látni, tapasztalni az eredményt, a sikert.

„Kertész legyen, ki boldogságra vágyik”, szól egy közismert mondás. És mivel mi vágyunk a saját és gyermekeink boldogságára, elmondhatjuk, mi is kertészek vagyunk, a gyermek-kertben. De mi nem a dísznövény-kertészetben dolgozunk, ahol az elvetett magból hamar lesz szépen viruló virág. Minket a Sors a „faiskolába” irányított. Valaki elvetette a magot és kihelyezte a csemetekertbe. Mi valamilyen állapotban kapjuk meg a csemetét, nekünk kell támogatni, karózni, nyesegetni, hogy szép formás kislává, többször iskolázott növendék fává váljon. Aztán vagy visszaadjuk annak, akitől kaptuk, vagy mi „ültetjük ki”. Hogy itt mi hogyan dolgoztunk, az csak akkor derül ki, ha a fa már kint van a parkban, a kertben, ha látjuk, hogyan állja a szelet, a vihart. Ez az időszak a nagykorúság elérése, az önállóvá válás, a családalapítás időszaka. Nekünk kell, hogy legyen elegendő türelmünk, erőnk, időnk, kívánni, amíg a gyermek alakul, fejlődik.

A gyermek nevelése során mi is sokat tanulunk, később hasznosítható tapasztalatokat szerzünk. Pályám kezdetén egy sokat látott, tapasztalt, már több gyermeket felnevelő nevelőmama elmondta: számára egy idő után nem volt kudarc. Nem tekintette annak, ha valami nem úgy történt, ahogyan ő azt elképzelte, eltervezte. Az ilyen eseteket nem kudarcnak, hanem olyan helyzetnek tekintette, amikor valami az adott pillanatban nem sikerült. Viszont tanult belőle, máskor, ha hasonló helyzetbe került, eggyel több megoldási variációja volt már.

Azóta én is ezt vallom. Számomra a váratlan esetek értékelése úgy indul: hála Istennek, csak ez történt! Próbálják ki, nem lesz nehéz.

A nevelőszülők, a lakásotthonok, a gyermekotthonok látogatásakor, értékelésekor először nagyon szubjektív mércét alkalmazok. Elképzelem, ha most itt lenne velem az unokám, s nekem azonnal el kellene menni, de őt nem vihethném magammal, nyugodt szívvel megtenném-e hogy 1-2 napra otthagynom? Az ott dolgozót figyelem. Számomra első a gyermek, második a gyermek, a harmadik a gyermek, minden csak ezután jöhet!

A nevelőszülőség, a nevelőszülő élete és munkája nem csak a gyermek, hanem a közvetlen környezet és az egész társadalom számára fontos, mással nem pótolható tevékenység. Jó lenne, ha a valamilyen ok miatt a saját családjában nem nevelhető gyermek számára otthont, biztonságot, családi miliőt biztosító személy a társadalom megbecsülését, elismerését élvezné, munkáját megfelelő feltételek megléte esetén munkaviszonynak ismernék el, és ez is nyugdíjalap lenne.

Kőszegi Tamásné¹

El tudjuk-e engedni gyermekeinket?

Motto: „Amikor egy apa segíti a kisfiát, az egész világ mosolyog. Amikor az apa felnőtt gyermekét pátyolgatja, az egész világ sír.”

Anthony de Mello

Gyermekeink elengedése fogantatásukkor kezdődik. Amikor boldog örömmel vesszük tudomásul az új élet ajándékát, szembe-sülnünk kell azzal is, hogy a gyermek *nem a miénk*. „Kölcsönbe” kapjuk, hogy *növeljük* őt, képessé téve arra, hogy majdan tovább-sugározza azt a szeretetet, amit tőlünk kapott.

Nem azért jönnek a világra, hogy

- megvalósítsák elvetélt álmainkat,
- frusztrált kapcsolatainkból megmaradt érzelmi töltetünket rájuk zúdíthassuk,
- valaki hálás legyen nekünk, s legyen, aki öreg napjainkban gondozzon,
- bizonyítsuk a világ előtt, hogy mi milyen nagyszerű szülők vagyunk,

– fennmaradjon a család neve, vagyona stb.

Ahogy növekednek gyermekeink, egyre több mindenben kell önállóan dönteniük, de az elengedés kérdésköre igazán a serdülő-korban válik „élessé”.

Ahány tizenéves, annyi fajta. Gyökössy Endre lelkes-pszichológus az alábbi kategória-félféket állítja fel:

- aki nem kitör, hanem betörik, mert ez igényli a legkisebb erő-feszítést,
- aki a realitásoktól, feszültségektől álmovilágba, diszkóba, kábító-szerbe, szexbe stb. menekül,
- aki állandóan vitatkozik, a bolhából is elefántot csinál,
- aki önmagába menekül, néha egészen a depresszióig,
- aki képtelen a kapcsolatteremtésre, tengődik egyedül, vagy csoportban (de ott is magányosan),
- aki állandóan lázad, de közben megszüli saját énjét, érték-rendjét.

A problémátlan serdülőkort egyáltalán ne könnyeljük el nevelésünk sikereként! Ugyanakkor bízhatunk abban, hogy ha harmonikus (lelki, értelmi és érzelmi szinten egyaránt) szülő-gyermek kapcsolatban éltünk sok-sok évig, akkor az egészen szélsőséges kilengéseket talán megússzuk.

Akármi is a gyerek, a szülőknek még az eddigieknél is fontosabbak az alábbiak:

– *A házasság stabilitása.* Ekkor érzi magát biztonságban az „átmeneti” korban lévő gyerek. A szülők (szeretettel, de határozottan) egyforma elvárásokat kell, hogy képviseljenek. Serdülőink tüskességét, nyersségét, helyenként durvaságait egy egészséges párkapcsolatban sokkal könnyebb elviselni.

– *Önnevelés.* Tizenéveseink ránk vonatkozó kemény kritikáinak szinte mindig van valami igazságmagva. Próbáljunk – már csak ő miattuk is – jobb emberek lenni. Ne szégyelljünk szakirodalmat olvasni, tanácsot kérni (de sose adjuk ki gyermekeinket).

– *Humorérzék.* Nagy ajándék ha van, s valamennyire fejleszthető is. Sok konfliktus elkerülhető, ha nem szívunk mellre mindent, s van eszközünk az „élek” lefaragására.

– *Ne felejtsük el a saját serdülőkorunkról.* A mai kor felgyor-

Kamaszok szentmisén – *Szeretet és bizalom*

sultabb, egzisztenciálisan sokkal nehezebb kilátásokkal, farkastörvényekkel, többfajta szellemi „elcsábulási” lehetőséggel telített.

Az igazi – feltétel nélküli – **szeretet meghagy szabadnak.** Persze ez rizikós. De ha azt szeretnénk, hogy önálló, belső döntések irányítsák gyereink életét, akkor vállalunk kell ezt a kockázatot.

Tiszteljük gyerekeinket és bízunk bennük! Nem biztos, hogy rosszabb, amit ők akarnak. Lehet, hogy csak más. Reménykedjünk az elvetett magok kikelésében is: lehet, hogy kerülővel, de csak kialakul bennük egy normális-közeli értékrend. Amellett jogukban áll elrontani a saját életüket. Mi egy idő után csak fohászkozhatunk, drukkolhatunk, miközben készen állunk a segítségre, ha igénylik. Ne felejtjük, hogy nincs végleg elrontott élet! Amíg lélegzünk, van mód a visszafordulásra, újrakezdésre. Azt viszont meg kell tanulniuk, hogy a saját döntéseikért ők hordozzák a felelősséget.

A legfontosabb a **kommunikáció fenntartása.** Ha gyerekkorukban sokat beszélgettünk velük, ismerik a véleményünket szinte mindenről. Ez nagy segítség, hiszen ilyenkor nem kell állandóan az érveinket felsorakoztatni, elég utalni rájuk. Próbáljuk meg végighallgatni a legnyakatekertebb gondolatmeneteket is, tudomásul venni, s ha egy mód van rá, *indulatmentesen* képviselni a saját nézeteinket. Jobb, ha tudunk a dolgaikról, mintha hazugságba, rejtőzködésbe kényszerítjük őket. Ezt viszont csak akkor érhetjük el, ha érzik, hogy minden furcsaságuk ellenére nagyon szeretjük őket. *Ragadjuk meg a pillanatot!* A serdülő gyerek nagyon nehezen és ritkán nyílik meg igazán. Ilyenkor semmi sem lehet fontosabb, mint az aktív odafigyelés. Lehet, hogy jó, ha más is beszélget a gyerekekkel, de nem biztos, hogy azonnal pszichológushoz kell rohanni. Jó, ha minél több közös tevékenység, játék, ünnep köt össze, egyrészt, mert ez mindannyiunknak érzelmi feltöltődést jelent, másrészt, mert ezek során sokkal gyakrabban sikerül jót beszélgetni, mint a „lelkizésnek” szánt alkalmakkor.

Nem szabad kétségbe esni, ha megjelennek a legújabb izompó-lóban, hajszinben stb.!

Tudomásul kell vennünk, hogy egyáltalán nem könnyű megta-

¹ Halmozottan sérült gyerekekkel foglalkozó gyógytornász.

lálni a saját egyéniségükhöz illő dolgokat úgy, hogy az a társaiknak is elfogadható legyen.

Külsőségeken – bizonyos határokon belül – egyébként sem érdemes fönnakadni.

Jó, ha tudjuk tolerálni hangulati, érzelmi ingadozásait is (amit többnyire ők maguk viselnek a legnehezebben).

Ki kell dolgozni azonban **az együttélés szabályait!** Otthon ugyanis szeretné mindenki jól érezni magát, nem csak a serdülő gyerek. Ezért csökkentsük a konfliktushelyzeteket, amennyire csak lehet (ha halláskárosodás árán is üvöltve akarja hallgatni a zenét, akkor vegyen magának fülhallgatót). *Előre egyeztetett terv* alapján lehessen rá számítani az otthoni munkákban (az anyuka ugyanis anyuka és nem bejárónő)! Dolgozzunk ki minimálszabályokat: meleg vacsora pl. este hétkor, ha nincs ott, eszi hidegen, megmelegíti stb. A saját szobájában (sarkában) hangya, egér, büdös, nagy felfordulás ne legyen. Ha a ruhák szembejönnek a kinyitott szekrényajtón, akkor ő vasaljon magának. Ha nem is tudjuk mindig, hogy merre járnak, azt azért közöljék, hogy nagyjából mikor mennek és jönnek meg, s ha nem alszanak otthon, akkor kinél alszanak. Az otthon lakó huszonévesek leválása általában nehezebb, mint a más városba kerülőké, ugyanakkor kéznél vagyunk, ha esetleg kellünk (nagy ritkán). Az érzelmi zsarolás a szülők nagy kísértése, amely lehet, hogy visszatart egy-két ostobaságtól, de nem jó, ha a nagy gyerek azért tesz, vagy nem tesz valamit, mert „az anya – apa annak örül”.

A **tanulás** szinte állandó vitatéma. Nem hiszem, hogy érdemes ezzel megrontani a szülő – gyerek kapcsolatot! Kétségtelenül nehezebb idősebb korban, esetleg munka, család mellett tanulni, de nem lehetetlen! Az biztos, hogy rendszeres üvöltözést nem ér meg a dolog. Amellett ne felejtsük meg a nem iskolában elsajátítható dolgok tanulásának fontosságáról sem: barátságok kialakítása, elesettek segítése, házi munkák elsajátítása, érzelmi feltöltődés lehetőségei stb.

Zsebpénz. A mai fiatalok zöme óriási összegekkel rendelkezik, amelyért nem ő dolgozott meg. Ezt még akkor is rossznak gondolom, ha a szülők könnyedén megengedhetik maguknak. Dolgozó, otthonlakó fiatal járuljon hozzá a családi költségvetéshez, az egyetemista

igyekezzen az ösztöndíjából kijönni. Saját heppjeire (koncertek, vacsorák, számítógépalkatrészek, körömlakkok stb.) természetesen maga teremse elő a rávalót. Kevesebb pénzzel a kipróbálható dolgok köre behatárolódik jó és rossz irányban egyaránt (egy füves cigi kb. 2500 Ft). Ha valami nagyon jó dolgot szeretne, azt jó, ha tudjuk valamennyire támogatni (színház, táncház, zenei és sporttáborok, jó programra való utazások stb.).

Új családtagok. Egy igen bölcs mondás szerint: szerelmes embert lebeszélni nem lehet, csak elveszíteni. Elmarasztaló véleményünket esetleg sokszorosán becsomagolva „kicsit furcsa az nekünk...” stílusban próbálkozhatunk előadni. Keressük a szépet a jövődöbelikben, s örüljünk neki, ha a gyerekünket valaki őszintén szereti. A konfliktus kerülése már csak azért is szükséges, mert ha az együttjárásból házasság lesz, nagyon nehéz (szinte lehetetlen) az elmérgesedett kapcsolatokat normalizálni.

Szeretjük, de bünt nem pártolunk! Vannak olyan kacskaringós életutak, amit nem teszünk jól, ha támogatunk. Ez nem szeretetlenség! Egyszerűen nem nyújtunk erkölcsi és anyagi háttérrel egy általunknak gyökeresen rossznak ítélt életformához! Ilyenkor bizony fel kell szólítani a fiataalt az elköltözésre, még akkor is, ha ennek a még mélyebbre csúszás a veszélye. Bűnpártolásunknak viszont az örök infantilis ember a terméke, ami még ennél is rosszabb. *Egy bizonyos határon túl nem vagyunk felelősek gyerekeink tetteiért!* Töprenghetünk azon, hogy hol vétettük el, s ha rájövünk igazságtalanságainkra, tévedéseinkre, ne szégyelljünk utólag bocsánatot kérni! De! Nem élhetünk állandó önmarcangolásban azért, mert ostoba a gyerek. Többek között azért sem, mert neki is egy kiegyensúlyozott, lehetőleg vidám szülőpárra van szüksége.

Próbáljunk **kotlósból korláttá válni**, amely nem erőszakolja rá magát az úton járóra, de biztosan megtart, ha szükség van rá.

S végül egy sok tapasztalaton alakuló megfigyelés Gyökössy Bandi bácsitól: „A szülők zöme tehetetlenül áll néhány hét, vagy hónap alatt tökéletesen megváltozott gyermekével szemben, nem egyszer pánikba esve, kapkodóan „intézkedve”, de *majdnem mindig túldramatizálva a korszakot*”.

Hát előre, kedves szülőtársaim! Csak lazán, könnyedén!

Cs. F. Nemes Márta¹

A családpedagógia szerepe és módszerei

A családpedagógia a családot rendszernek tekinti. Erőrendszernek, amelyben a szülők szimbiozisa adja meg kettős napként a bioenergiái erőt az egészségben maradáshoz. Interakciós és strukturális rendszernek, nevelőrendszernek, ahol a szülők szövetségének el kell különülni a gyermeki és a szülői alrendszerétől. Ahol az egyik szülő részéről létrejön a koalíció a gyerekekkel, ott kirekesztődik a másik: az apa vagy az anya. Ilyen esetekben mindig rossz a gyerekeknek a kapcsolata a saját nemű szülővel, pl. a fiúnak az apjával, a lánynak az anyjával. És ezek a koalíciók felnőtt korban is fennállnak, a kirekesztődések vezetnek a devianciákhoz. Vagyis minden tanulási, magatartási, életvezetési, alkoholizálási, drogozási, pszichoszomatikus problémánál, apaság nem vállalásánál vagy válás esetében megtalálhatók a koalíciók és a kirekesztődések.

A beavatkozásnál mindig fel kell ismerni azokat a rejtett kapcsolati problémákat, amelyek árthatnak. A fiatal szülőknek le kell szakadni a saját szüleikről ahhoz, hogy megfelelő párkapcsolatuk

1 A szerző családpedagógiai szakirányú közoktatási szakértő.

kialakulhasson. Önállóodásukra van szükség, hogy a saját családot építésben megtarthassák.

A beavatkozásnak is rendszerszemléletűnek kell lennie. Erre szolgál a megfelelő módszertan. Az egész családdal történő foglalkozás segít a kapcsolatok megerősítésében vagy formálásában. A rendszerszemléletű családlátogatás vezetése, a családpedagógiai vizsgálat végzése a pedagógiai családgondozás kezdete.

A serdülők családi életre való neveléséről

A fiatalok megfelelő tevékenysége, támaszadó, kiegyensúlyozott, szerető család és annak modellként történő ismereti tudatosítása és megerősítése, valamint a szülők szeretetkapcsolatának megtartása segít ahhoz, hogy ne akarjanak túl korán önállóodni, túl korán nemi életet kezdeni. Igen fontos, és a hátrányos helyzetű gyermekek számára a pedagógiai családgondozás segít abban, hogy

serdülőkorban az érdeklődés szerinti tevékenységek – pl. sport, tanulás, továbbtanulás, pályaválasztás – kössék le az energiákat, s ne kerüljenek abba a helyzetbe, hogy semmi más nem marad, csak a nemi ingerekre való figyelés. Ebben az időszakban és helyzetben a családon belüli és a baráti kapcsolatok igen fontosak. Észre kell venni, hogy az idegen nevelő apa és a serdülő leány egy lakásban mindig veszélyforrás, lehetőség a gyermek megrontására. Észre kell venni az agressziót is, és ezeket a veszélyforrásokat beszélgetéssel, a körülmények változtatására irányuló befolyásolással le kell állítani.

Tudni kell azt, hogy két dolog hat az áldozattá válásra: a nő, az anya szeretetképtelensége, sérült családjából hozott játsszma-képzése, provokációja, betegsége, illetve a férfi alkoholizálása, tudati problémái, illetve az ő családjából hozott viselkedési minták. Ennek megszüntetésében is segít a szerepjáték, a konfliktusok lejátszása, többször is, más-más szereposztásban.

Felkészítés a párkapcsolatra

Az érett korban kezdődő szexuális élet alapja az ismerkedés, a megfelelő pár keresése. Eleinte a megtartóztatás, később a társsal való nemi élet. A várt gyermekre készülés egy oktatási sorozat első része lehet.

A párszerepre való felkészítésnél is fontos a magyarázatot kiegészítő szerepjáték alkalmazása, amely konfliktusmegoldásra készíthet fel.

Fel kell készülni az élet különböző szakaszaiban (pl. az ismerkedés, párválasztás, apaság elfogadása stb.), időszakaiban adódó problémák megoldására is. A megfelelő szakkönyv segítséget nyújthat a tanároknak és a serdülőknek egyaránt arra, hogy a nemi életre való készülés során az érzelmi kapcsolat legyen alapvető.

Prevenció

A prevenció lényege esélyt adni a kevés eséllyel rendelkező gyermekeknek és felnőtteknek a megfelelő családi életvitel, munka eléréséhez és összehangolásához, képességeik kibontakoztatásához, valamint az egészségben maradáshoz.

Kiknek kell esélyt adni?

Ma igen sokan vannak, akik *esélyesek*, és még többen, akik *a megfelelő oktató-, nevelőmunka híján esélytelenek* a tudásra, az egészségre, a beilleszkedésre. Esélytelenek:

- a kulturálisan elmaradott, halmozottan hátrányos helyzetű szegények,
- az ebbe a rétegbe tartozó roma és nem roma népesség,
- a krónikus betegek, fogyatékosok, volt állami gondozottak, börtönből szabadultak stb.
- az egészség megtartására és a hosszú életre a férfiak, a karrier és a család igényeinek összehangolásában pedig a nők nagyobb része,
- az épség vonatkozásában az utódaik, vagyis az egész európai civilizáció. A globalizáció megfelelő irányba való terelése érdekében jó lenne, ha nemcsak a közgazdászoknak, környezetvédőknek, hanem az orvosoknak és a pedagógusoknak is lehetne szavuk; ha továbblépnének a mához tapadó szemléleten.

Az esély és esélytelenség sokkal többet jelent annál, mint a jelenlegi nehéz élethelyzetben lévő pozitív diszkriminációval történő helyzetbe hozása. Tudjuk, hogy az iskolarendszerű oktatás képes lenne a megelőzésre: szemléletváltással. Sok éve észrevettük a növekedő bajokat és kidolgoztuk azt a fajta szemléleti és tevékenységi, valamint pedagógusképzési és továbbképzési rendszert, amely alkalmas részben a megelőzésre, részben a korrekcióra. És kidolgoztuk hozzá a megfelelő szakkönyveket is. Annak, amit

Szülők gyermekükkel – Korai felkészítés

család-, gyermek- és ifjúságvédő pedagógiának – röviden családpedagógiának – neveztünk el, 30 éve raktuk le az alapjait és 10 éve már kész szaktudományunk van. Örülünk, hogy végre elterjedhet, miután kezdik belátni a családösszetartás rendkívüli fontosságát, de még csak mi tudjuk, hogy a problémamegoldás, fejlesztés csak az egész család bevonásával eredményes.

Hogyan adjunk esélyt? Szemléletünkkel és módszereinkkel. Szemléletünk szerint nagyon fontos a szülők párkapcsolata, az apa támaszadó szerepe, a felnőttek és a fiatalok önértékelése, önművelésre szoktatásuk.

Fontos a felnőtt és a gyermeki viselkedésváltáshoz szükséges komplex módszerek alkalmazása:

- a családpedagógiai vizsgálat módszerével a probléma megbeszélésébe és a célok, tervek kialakításába az egész családot be kell vonni,
- a pedagógiai családgondozás biztosítása,
- a pozitív tevékenységek (játékok, szakkörök) érdeklődés szerinti fejlesztésének hosszú távú biztosítása egyénileg és kiscsoportban,
- a saját életük és a konfliktusmegoldások ismételt lejátszása a szerepjátékok segítségével,
- a szülők és a gyermekek rendszeres közös részvétele rendezvényeken, ünnepélyeken, valamint a távollévő szülő bevonása, visszahívása.

A pedagógiai családgondozás stratégiája 4 fázis végigvitelével eredményes:

- a bizalomépítés és a támogatások megszerzése,
- az intenzív kapcsolatfejlesztés,
- a stabilizálás és a változások rögzítése,
- az önállósítás.

Fontosak a ismétlődő tanácsadások, valamint a kontroll és a megerősítés.

Ajánlások

1. Az esélyteremtés azt jelenti, hogy az iskolában az osztályfőnöknek és az iskolai gyermekvédelemnek kell foglalkoznia a hátrányos helyzetű gyermek családjával. A tanulás, magatartás, életvezetés fejlesztésével, a betegségmegelőzés, a kibontakoztatás és a továbbtanulási esély érdekében.

2. Jó lenne, ha a hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozó iskolai gyermekvédelemnek súlya lenne. Legyen tehát az oktatási miniszter mellett ún. Iskolai Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság, az egészségügy és a mentálhigiénia szakembereinek bevonásával.

3. Minél nehezebben kezelhető gyermekek és családjuk fejlesztéséről van szó, annál magasabb képzettségű és megfelelő élet-

példát nyújtó pedagógiai szakember képes csak hatékony tevékenységet, valódi megelőzést, a lemorzsolódás és bűnözés megelőzését, tanulási, továbbtanulási és magatartási problémamegoldást, valamint családi együttműködést biztosítani. Vagyis igen fontos minden pedagógus családpedagógiai képzése, de kifejezetten és részletesebben a gyermekvédelem során a leginkább rászorulókkal foglalkozók családpedagógiai továbbképzése. Ezért szükséges, hogy a családpedagógiai képzettség és továbbképzés, valamint a tevékenység kapjon elismerést.

4. Legyen több kapcsolódás a felnőttneveléshez és a népműveléshez, a családban lévő felnőttek és szülők önképzése érdekében.

Szvacsekné Jahn Margit¹

A család, mely fogyatékos gyermeket nevel

„Minden lehetséges annak, aki hisz!” (Mt 9, 23)

Az új évezred küszöbén az embernek egyre nagyobb szüksége lesz a családra mint a társadalom legkisebb közösségére.

Minden gyermek életútját meghatározza az a tény, hogy egyrészt a szülők milyen genetikai összetevőkkel rendelkeznek, másrészt milyenek a szocializációt befolyásoló tényezők a családban, mint

- az anyagi lehetőségek,
- a kulturális igények,
- az értékrend (az egyén, a közösség, a család, a munka értékei),
- az elvárások,
- az együttélés színvonala,
- a motiváció,
- a partneri viszonyok (kommunikáció, konfliktuskezelés, munkamegosztás).

A családműködés diszfunkcióit az „üres, elvadult individualizmusok” okozzák.

Az utóbbi időben azonban vészesen bomlanak fel a családok. Egyre nő az agresszivitás, mindenki a mának él, az „itt” és „most” élmények, mint pillanatnyi erőforrások, felerősödése miatt sok családtagnak nincs jövőképe. Egyre csökken az egyén, a család, a közösség, a munka értéke.

A változás szükségességének az iránya azonban csak a humanizálódás iránya lehet. Ennek összetevői:

- személyközpontúság,
- a minden családtag számára bizonyosságot és biztonságot adó értékrendszer biztosítása,
- a tisztelet iránti igény – önbecsülés, elismerés és megerősítés mások által, önbizalom, függetlenség,
- a szeretetkapcsolat (a másik ember feltétel nélküli elfogadását és pozitív odafordulást jelent),
- az „emberléptékűség” visszaállítása. „Az ember olyan kis léptékű lény, aki egyszerre vágyik szabadságra és rendre”. Ez minden közösségben megköveteli, hogy a tagok ismerjék egymást. Mindenki számára biztosítani kell azt, hogy e rendszerben ne vesszen el.
- „Hiteles vezető – beavatott vezetett”. Az emberré formálás előfeltétele a vezető – apa, anya, családtagok, rokonok – mint hiteles személyek.

Sérült gyermek a családban

Azoknak a családoknak, amelyek sérült gyermekeket nevelnek különösen nehéz a családi harmóniát kialakítani. A krízishelyzet

A Családi Nevelésért Alapítvány Családpedagógiai Módszertani Központja a pedagógusképzésben és továbbképzésben aktuális változtatásokhoz, valamint a gyakorló pedagógusok tevékenységéhez szakkönyveivel járul hozzá. A problémamegoldásokhoz eredményesen alkalmazható a Családpedagógiai módszertan. A szemlélet és viselkedésváltáshoz, konfliktusfeloldó szerepjátékok módszeréhez, a serdülők oktatásához ajánlom az *Ismeretek a családról* c. szakkönyvet. A felnőtt fiataloknak, egyetemi hallgatóknak és tanári segédkönyvként a *Boldogságreceptek* c. művet. Az ún. „Családpedagógiai alapismeretek és módszertan” 60 órás akkreditált tanfolyam a pedagógusok számára ajánlott.

azonban nemcsak a sérült gyermek születésekor alakul ki – mikor közlik az édesanyával gyermeke fogyatékoságának tényét –, hanem felnőttkorban is, mikor ismét szembesülnek a szülők azzal a ténnyel, hogy gyermekük nem vagy alig képes önálló életvitelre. Módosulnak az elvárások, illetve a társadalmi szerepek. Az egységes családszerkezet megbomlik, egyoldalú vagy diszharmonikus lesz. Módosul az anya és gyermek kapcsolata is. A lehetséges reakciók:

- a sérült gyermek elfogadása,
- nyílt elutasítása,
- rejtett elutasítása,
- a fogyatékoság tényének a tagadása: „olyan, mint a többi”,
- a felelősség áthárítása valakire (pl. apa),
- a gyerek képességeinek felnagyítása,
- a túlvédés,
- az önbüntető szerepvállalás.

Fogyatékos gyermek ápolása
– Nehéz a harmónia

A szülőnek és a gyermeknek egy egész életen át tartó tanulást kell folytatnia. Szükségük van segítségre és teljes elfogadásra a szülőknek és sérült gyermeküknek egyaránt.

Az állam jogilag meghatározott szociálpolitikai feladatának végrehajtása azonban soha nem jelenhet meg egy személytelen politikai mechanizmusban, hanem olyan össztársadalmi segítsésként, amely szoros összefüggésben van az emberek mindennapi életével. A mi feladatunk, hogy egyenrangú félként segítsük őket a társadalmi együttélésben.

¹ Gyógypedagógus. A felnőtt értelmi fogyatékos fiatalok munkára nevelésével és lelkigondozásával foglalkozó „Fogd a Kezem” Alapítvány vezetője.

Spéder Zsolt

Párkapcsolatok, gyermekvállalás az ezredfordulón¹

Amikor a felkérést kaptam, hogy képet adjak a magyar társadalomról, úgy döntöttem, hogy behatárolom a témát a partnerkapcsolatokra, gyermekvállalásra, a család helyzetére. Ennek egyik oka, hogy 2001-2002 fordulóján végeztünk egy nagy vizsgálatot, amikor 16394 embert kérdeztünk meg Magyarországon a családról, az életút különböző fordulópontjairól. A másik megfontolás, amiért ezt a témát választottam, hogy az elmúlt négy évben a család a kormányzat központi témája volt, így a viták középpontjában állt. A harmadik ok az, hogy az elmúlt 12 évben a partnerkapcsolatok, a gyermekvállalás terén olyan radikális változások történtek, amelyekkel mindenkinek tisztában kell lennie. Tendenciákról szeretnék először beszélni, majd néhány összefüggésről.

Élettársi vagy házasi kapcsolat?

Viszonylag közismert a születések számának csökkenése, nálunk 1990 és 2000 között mintegy 30 százalékkal. Egyidejűleg a házasságon kívül született gyermekek száma kb. 10 százalékról 30 százalékra nőtt. Ugyanebben az időszakban a házasságkötések száma 64 ezerrel 44 ezerre csökkent, a válások száma pedig a húszeszes tartományban lényegében nem változott. Minden volt szocialista országban radikálisan csökkent a gyermekvállalás. Lengyelországban 1990-ben egy nő átlagosan két gyermeket hozott a világra, 1998-ban 100 nőre már csak 130 gyermek jutott. Nyugaton a csökkenés korábban, a nyolcvanas években kezdődött, az utóbbi évtizedben mérsékeltebb, illetve megállt. Franciaországban 100 nőnek változatlanul 180 gyermeke születik, Olaszországban viszont a gyermekvállalási kedv 1,3-ról 1,1 körüli arányszámra csökkent. Azért fontosak ezek a tendenciák, mert – ahogy Andorka Rudolf mondta – a társadalom és a családpolitika nagyon sokat nem javíthat a gyermekvállalási kedven, de nagyon sokat ronthat. A döntésekhez viszont mindenképpen ismerni kell a konkrét adatokat. A párkapcsolatok terén a házasságkötések és az élettársi kapcsolatok adatai segítenek az eligazodásban. A válaszolók többsége az élettársi kapcsolatot a házasságra lépés előtt megelőző fázisnak tekinti, nem pedig alternatívaként. A mai 25-29 évesek 40 százaléka élettársi közösségben, 30 százaléka házasságban kezdi a partnerkapcsolatát.

A ma 45-49 éveseknek csak 10 százaléka kezdte élettársiként, míg 80 százaléka házasságban. A változások oka – többek között – az életfeltételek változása (tanulás, munkakezdés, karrierépítés, otthontermelés), a korábbi szexuális érés, a családtervezés elterjedése, az értékváltozások („élj a mának”, „önmagadnak”). A „szingli” életmódot választaná a teljes népesség 2,4 százaléka, az élettársi kapcsolatot a házasság alternatívájának tekinti 7,7 százalék. 60 százalék szerint előbb együtt kell élni, utána kell házasodni, míg durván egyharmad ajánlja az azonnali házasságkötést.

A 18-29 évesek tizedrésze választaná alternatívaként az élettársi kapcsolatot, rögtön házasodna szintén 10 százalék, míg a többség csak együttélés után. Az élettársi kapcsolat tehát a jövőben sem fogja helyettesíteni a házasságot, de a népesség döntő többsége, mint a házasságot megelőző életformát, elfogadja legitim partnerkapcsolatnak. Mindezek az adatok a gyermekvállalási hajlandóságot, így a születendő gyermekek számát is nagyban befolyásolják, hiszen köztudott és az adatok is igazolják, hogy együttélésben

kevesebb gyermek születik, mint házasságban. Az ország demográfiai jövője szempontjából különösen fontos a fiatalabb korosztályok magatartásának, párkapcsolati döntéseinek nyomon követése és elemzése.

Gyermekvállalási hajlandóság

A termékenységet jellemző gyermekszámot korcsoportonként vizsgálva azt látjuk, hogy 100 nőre 20-24 éves korban átlagosan 24, 25-29 évesen 87, 30-34 év között 146, míg 35 év fölött nagyjából 200, együttes átlagban 152 gyermek jut. A főváros termékenysége 109 gyermekkel kiugróan alacsony. Az iskolai végzettség szerint 100 nőre 8 általános alatti végzettségűnél 242, 8 általánosnál 182, szakmunkásképzővel 152, érettségivel 117, míg főiskolai, egyetemi végzettséggel 128 gyermek jut. Egyértelműen fordított az arány a jövedelmi szint és a családban nevelt gyermekek száma között, a legszegényebb ötödben a családok 60-70 gyermekkel többet nevelnek, mint a legmagasabb jövedelemmel rendelkezők. A családtervezés a már megszületett és még kívánt gyermekek számával jellemezhető, az adatoknak családpolitikai szempontból nagy jelentősége van. A 100 nőre jutó összes kívánt gyermekszám – benne az előzőekben látott, már megszületett gyermekekkel – valamennyi korcsoportban elég stabilan átlagosan 200 körül van, az összegzett átlag 205 gyermek. Az eredmények a férfiak kikérdezésénél is hasonlóak voltak. Az adatok természetesen a 0 (nem kíván gyermeket) és a négynél több gyermek között változnak, és település, jövedelem, iskolai végzettség szerint is eltérőek. Így például három gyermeket szeretne a 45 évnél fiatalabb nők kerekén 20 és az 50 évnél fiatalabb férfiak mintegy 17 százaléka (Budapesten a számok valamivel alacsonyabbak). Az adatokból nyilvánvaló, hogy a lakosság gyermekvállalási hajlandósága optimális esetben is legfeljebb az egyszerű reprodukálást tenné lehetővé. A válaszolók átlagosan a két gyermeket tartják nemcsak kívántnak, hanem „ideálisnak” is: kétharmaduk két gyermeket, ötödrészüket hármat, egy tizedük pedig egyet tartana ideálisnak. A családpolitika tervezéséhez fontos azt is tudni, hogy a szülőképes korban lévő nők miért nem kívánnak több gyermeket. Az említés sorrendjében a következő okok szerepeltek (gyermekes/gyermektelen nők, százalék): Ennyit szeretett volna 65/6, anyagilag nem engedhetik meg 44/19, bizonytalan a jövő 38/29, idősek tartja magát 37/25, nehezebben kapna munkát 22/15, lakáshelyzet nem megfelelő 21/19, nincs megfelelő családi háttér 16/18 stb.

A családtámogatási juttatások fontosságát az alábbi sorrendben adták meg: családi pótlék, lakáskölcsön, GYES, GYED, adókedvezmény. A juttatásoknak a megkérdezettek 28 százaléka szerint nagy szerepe van, 38 százalék szerint részben van szerepe és 29 százalékuk szerint egyáltalán nincs szerepe. A visszafogottabb, megfontoltabb vagy halogatott gyermekvállalás főleg a 25 év alatti fiatal nőkre és a 30 év alatti férfiakra jellemző. A fiatalok családnagysági tervei nem érik el az átlagosan két gyermeket, sőt, megjelentek az akaratlagos gyermektelenség jelei is (10-20 százalék). A bővített reprodukció az alacsonyabb iskolai végzettségű, kevésbé tehető családoknál és a községekben élő női népességnél látszik biztosítottnak.

¹ Elhangzott a Magyar Polgári Együttműködés konferenciáján (2002. november 30.). A hangfelvételt átírta, az anyagot a KSH NKI Demográfiai folyamatok és társadalmi környezet - gyorsjelentés c. kiadvány felhasználásával szerkesztette Laczay István.

E rovatunkat olvasóink alakítják. Az alábbiakban a megelőző két szám Fórum rovatában tárgyalt témákhoz (választások, nők papsága, média) érkezett írásokat közöljük.

Mártonffy Marcell

A dolgok erdejéből

Életem jelentős részét olyan emberek között töltöttem, akiknek egzisztenciáját: hivatását, munkáját és minden gesztusát a keresztény jelrendszer elemeként érzékelhettem, ezért hozzászóltam, hogy figyeljem mások hitének megmutatkozását, befogadjam és elfogadjam belőle azt, amire képes voltam és ami, ugyancsak kapott mérték szerint, be- és elfogadhatónak bizonyult, s hogy ne tegyek éles különbséget aközött, ami mástól ered és ami a sajátom. Akkoriban talán felfogtam valamennyit abból, hogy a hit hallásból ered, s hogy amit idővel az „enyémnek” gondolhattam, valójában az övék; hogy saját létem a továbbadás folytonosságában, egyfajta körmozgás mozzanataként létezik: kegyelem; vagy másként, tanúságok metszéspontjában létesül, erősödik meg, illetve – mert talán túlzott önfeledtséggel, habár ma is úgy gondolom, nem hibás ösztönrel hagyatkoztam a többiektől érkező jelekre –, nyilvánítja ki törekénységét és elveszithetőségét, a törekénység és veszendőség tapasztalata viszont átértékelheti, visszamenőleg könnyelmű bizakodássá fokozhatja le, bűnné, az Isten-kapcsolat súlyos deficitjévé minősítheti át a könnyűséget, mely a megajándékozottság érzetéből származik. Az átmeneti létezés e kétarcúságáról manapság, jóval szűkebb, noha az előzővel összemérhetetlen, más módon inspiráló emberi környezetben sem akaródzik lemondanom: belőle formálódok, s ha nem, akkor, e belőle nem formálódás – formálhatatlanságom – az akadálya annak a „határtalan szemioziznak”, ami számomra a hétköznapi kereszténység életműködését jelentheti vagy jelenthetné. Egyszerűen a tanulást mint választ a tanúságra, átvételét és – valamely előreláthatatlan transzformációjában – továbbadását annak, ami adatott.

A tanulás nem reflexszerű, hanem tudatos változata azért szükséges kiegészítője a tanúság pusztá befogadásának, mert a tétel-példa – viszonylat régóta működésképtelen: a „keresztény korszak” alámerülése óta rendre az is meghatározandó, mi vagy ki a keresztény, amiként az is, hogy mit tanulhatunk keresztényekként azoktól, akik nem keresztények – hiszen köztudott, hogy a kereszténység különböző kultúráktól vette át kifejezőképességét, alapismerteteiben pedig egy zsidó férfiú közvetítésével részesült. Karl Rahner a jelöletlen kereszténység státusát adományozta mindazoknak, akik példák tétel nélkül, tehát értékesebbek, mint a tétel példa nélkül. Kísérletét nagylelkűségében is joggal tarthatjuk meghaladottnak, hiszen az egyetemesség, melyre a hit számot tart, a kiterjesztést megelőzően a befogadás készsége: a lélek nemcsak belőlünk fuvall, ahol akar, s nemcsak felénk.

2002-ben e valóságérzékelés feltételei megváltoztak; egy időre alighanem megszűntek. A folytonos újradefiniálás feladata Magyarországon nem azért bonyolult el, mintha nem volnának példák, amelyekből és akiből a tézis ma is levezethető, hanem mert a 2002-es év tavaszán a sok mindent megmagyarázó előzmények dacára is megrendítő hirtelenséggel bomlott fel az egység, mely szavatolta, hogy a létező példák a kelet-curópai különfejlődés anarquizmusai dacára egy jóváhagyhatatlan határetéken innen rajzolják körül, valamelyes derülátásnak is helyet adva, az egyházi létezés nem mindenestől irreális alakzatát. Miközben a kokárdák szakadatlan bekiabálás gyanánt némitották el a liturgia korábban még azonosítható és otthonos összhangzatát, s miközben a nagy-

egyházak híveit köztéri rendezvények mint párthívek tömegét egyesítették – megfosztva őket saját arcuk méltóságától –, egy alapvető összefüggés vált érvénytelenné: az, amely a tanúság fogalma és a tanúságtétel áttetsző motívumai között állt fenn. Helyébe valamiféle nyilvános győzelem reménye lépett, a várva várt áttörésé, amely rendre a „keresztény” jelzővel dekoráltatik, mintha e jelző a szégyen nélkül – csupán az illetéktelen szemelő szégyenérzetét felkeltve –, alkalmatlan helyen s időben viselt nemzeti jelkép vallási párdarabja volna. Valamiről már nem beszélünk, hiszen ha mégis arról esnék szó, aligha uralhatnánk a személyes hitelű spirituális tapasztalat igénye és a közös kudarc közti diszsonanciát.

Óvakodnom kellene attól, hogy a szimbólum- és személyiségromboló demonstrációnak túlzott jelentőséget tulajdonítsak: a történetek dacára bízom a történelemben. Ráadásul barátaim arcának mégoly elhomályosult tükrebe tekintve is rettegnék szembenézni arcom ismeretlenével. Együttlétünk nem a pártkeresztényeké, s beszédük őszintébb, mint hallgatásom. Ők talán valódi nyugalomra vágnak, míg magam többre tartom, ami közösségünkől megmaradt, mint a megbékélést, mely csak a békétlenség beláthatatlan szakadékba bocsátkozva volna megközelíthető.

A magyar katolikus gondolkodás közelmúltjában Pilinszky irányította figyelmünket arra, kevesek között, nem naiv szűkítéssel, hanem tévedhetetlen történelmi realizmussal, ami a krisztusi etikát minden egyébtől megkülönbözteti: a felebarát- és ellenségszeretet abszolútumára, valamint a „ne ítélj” parancsolatára, melyet ő sokatmondó tévesztéssel így idéz: „Sose ítélj.” Ha e jézusi értékek ellentmondásba kerülnek más, nem belőlük fakadó, de körükbe vonható közösségi értékekkel – mint a nemzet, a haza, a család –, akkor, minthogy parancsolatok, emezeket érvényteleníteniük kell. Most e másodlagos értékekkel nemcsak összevegyültek; felismerhetlenné válnak vegyültek velük össze ismét, s nemcsak e másodlagos értékekkel, hanem olyan politikai kategóriákkal is, melyeket a jézusi értékekhez s az óvatosan körükbe vonható másodlagos eszmékhez csak fenntartásokkal lehet társítani; amiként összevegyültek mindenfajta érték szöges ellentétével is. „Nem jobb, nem bal!”, olvastuk, „hanem keresztény és magyar”, s jobbára hallgattunk.

Ki nemrég a sokaságba olvadt, ma ismét magányos. Újratanulni az alapokat ott, ahol elhallgatott a tanítás, nagyobb szabadságot igényel, ezért teljesebb egyedüllétre ítél, mint annak szabadsága és egyedülléte, aki már akkor, nemrég, egyedül volt vagy maradt.

A keresztény cselekvés – minden más elkötelezettség, közösségi és egyéni teendő mellett, a hit minden szenvedés- és örömteli történése közepette – ma főként a kitartó tájékozódást jelentheti; a történelmi emlékezet feltöltését és megtisztítását, az emlékezés hétköznapi és ünnepi praxisát. A gnosztikus kicsapongás tömeges kalandja után visszatérést az evangélium forrásához, jók és rosszak kozmikus harcának csendben hátat fordítva. A (bevégezhetetlen) feladat a szó legszorosabb értelmében teológiai: a kinyilatkoztatással egybehangzó tanítás – az ige – elkülönítése a zavaros szóáradattól, mely újra elborította a „keresztény” jelző vállalható jelentéseit. A hívó csak a legtagabb értelemben vett ökumenére törekedhetik, s miközben a felekezeti tanrendszerek összeegyeztethető és összeegyeztethetetlen elemeinek latolgatását szak-

emberekre hagyja, maga a fordított utat választja: az egyeztetés távoli horizontja felől a különbözők szolidaritásának eredeti dokumentumai felé fordul. A zsidóság és a kereszténység drámai kultúrák közösségében ez a héber Biblia és az ősegyházi kánon. Az értelmezések konfliktusának alapkérdését, azt, hogy lehetséges-e a történelmet megkerülve eljutni az eredet szavaihoz, azaz gyakorolhat-e kontrollt a Biblia tanítása a történelmi kereszténység tényezőjének valósága felett, avagy az eredet csupán létező interpretációinak eltérő modalitásaiban áll fenn, megkerülhetetlenségével maga a (keresztény és újkori) történelem döntötte el, a konstantini előtti kései megfelelőjeként létrehíva az Auschwitz utáni korszakot. A forráshoz való visszatérés igénye tehát nem kívánhatja semmissé tenni előző századok tapasztalatát; nem avantgárd készítés, hanem hagyományhűség, noha történelemszemléletétől távol áll a

historicizmus. Az egyszerű tanítás újrafelfedezése egyebek közt azt elevenítheti fel, amit a politikai kereszténység újjáéledt frazeológiája elfeledtetett: a bűnbánat és a bocsánatkérés mindennapi és közösségi, valaha oly magától értődő gyakorlatát, mely a szeretet feltétele és következménye. A tanúság dialogikus tette azonban minden mást megelőzően a személy bensőjében történhet meg: a hit fénykörébe vonva a feltáratlan régiókat, s a belátás erejét tanúsítva azzal szemben, ami e belátásnak ellenáll, hogy majd a jobbik én akkurátus szöszmötölése a közös emlékezés felszabadító programjává terjedhessen ki.

A keresztény figyelem manapság, ha teheti, egyebek közt irodalmunk tavaszi-őszi eseményei felé fordul és szépprózai művek (újra)olvasásába fog.

Dévai Márton

Hozzászólás

2002/3. számukban hozzászólást kértek a „Nyílt levél a választások után” című cikkhez. A régi szerkesztésű Egyházfórumban már néhány írásom megjelent, és örömmel vettem, hogy az új szerkesztőség az olvasóihoz fordult. Íme egy egyszerű olvasó véleménye.

Az alcímből: „Miért veszítettünk,” (így többes szám első személy) úgy tűnik, hogy az egyház veszített. Szerintem most nem az egyház veszített, hanem a Fidesz-MDF-MKSZ koalíció. Elismerem, hogy kedvezőbb az egyház helyzete, ha a magukat keresztényeknek mondó pártok győznek.

A „miért veszített a jobboldal?” kérdésre néhány jobboldali politikus nyilatkozatából gyűjtöttem össze egy kis csokrot.

- Nem sikerült megszólítani a lakótelepen élőket és az alacsonyabb középosztályt.
- A fővárosi szavazókat elvesztették, mert a főpolgármesterrel nem egyezkedett a kormány.
- A médiával nem voltak „barátságban” és a saját média-táboruk jóval kisebb volt.
- A kampányban a jövő képét túlzottan előtérbe hozták.
- Az ellenfélnek nagyon durva stílusa volt.

És még lehetne folytatni.

A nyilatkozók közül senki sem említette, hogy az egyház hozzájárult a vereséghez, csak a „miért veszítettünk” írója tesz egyházi oldalról nézve valamiféle önvizsgálatot. Azonban a felsorolt okok fajsúlyos része nagyon régi (munkásosztály elvesztése, enciklikák, körlevelek, rossz munkáltatás). Ezek megvoltak akkor is, amikor a jobboldal a rendszerváltozás utáni első és a harmadik választást megnyerte.

A cikk „mit kell tenni” részében a szerző az egyház tagjait vallási megújulásra és közéleti, politikai aktivitásra kívánja buzdítani. Az egész cikkből az a benyomásom támad, hogy azért kell jó Krisztus hívőknek lennünk, hogy előmozdítsuk majd a jobboldal győzelmét. A zárómondatokkal azonban egyet lehet érteni: „hitelesen kell követni Krisztust. Ekkor mindegy, hogy melyik párt fog győzni, mert a mi hitünk lesz erősebb.”

A témához tartozónak vélem a „Máriacelli kiáltvány” ismertetését. A mostani helyzetünkben érdemes figyelembe venni az 50 éves kiáltványt, hiszen ugyanazt a célt határozza meg, a szabad társadalomban a szabad egyház követelményét. Véleményem szerint a következőket érdemes megfontolni.

– „Nem térünk vissza a trón és az oltár szövetségéhez”. Ezt aktualizálva módosulna: Az egyház ne lépjen szövetségre a mindenkori államhatalommal. Még akkor se, ha magukat keresztényeknek mondott pártok alakítanak kormányt.

– “Ne térjünk vissza az egy pártnak az egyház felett gyakorolt védnökségéhez.” Szerintem az egyház se gyakoroljon védnökséget a kereszténynek nevezett pártok felett.

– „Ne térjünk vissza azokhoz az erőszakos próbálkozásokhoz, amelyek tisztán szervezeti és államjogi alapon keresztényi irányelveket akarnak megvalósítani.”

– Az egyház szabadon fejlődjön anélkül, hogy gátolnák őt az állami előírások.

– „Együttműködés az állammal minden kérdésben, amely a közös érdekeket érinti, tehát a házasság, a család és a nevelés ügyeiben.

– Az egyház a nép (és a szegények!) szabadságvágyának szószólója legyen.

– Erős szembenállás az államhatalom mindenfajta támadásával szemben, amely az élet minden területét totális ellenőrzés alá akarja vonni.

A Máriacelli kiáltvány szabad egyházat akar és nem a jobboldali pártok oldalára álló, mintegy velük szövethető egyházat.

Ehhez a témakörhöz tartozik az „Egyházpolitikai adalékok” c. cikkben leírt két koncepció. Az egyik szerint az egyházi kérdéseket ki kell vonni a pártügyek köréből. (ezt a magam részéről helyeslem). A másik koncepció továbbra is az egyháznak tett újabb ígérek és engedmények fejében bizonyos politikai támogatást remél. Szerintem ez nem helyes út, ez nem teszi szabaddá az egyházat. Ilyen alkut se a baloldali, se a jobboldali pártokkal ne kössenek.

Van még egy kényes téma, az egyház anyagi támogatása az állam részéről. Ez egy külön nagy témakör, összefügg az egyház pénzügyi forrásaival stb. De az egyházon belüli kérdés is felvetődik (amit szinte nem merek leírni): hogyan szólhatnak bele azok, akik az már régóta fizetnek....

Buday Kornélia¹

Jelek és zárójelek A női papság szerepéről dióhéjban

Manapság egyre több szó esik a női papság kérdéséről - pro és kontra. Sokféle megközelítése van a dolognak. Lehet erről beszélni egyes hetilapok szenzációkeltő hangján, lehet teljes elutasításba torkolló „belügyi” struccpolitikát folytatni vele szemben, lehet ironikusan odamondogatni akárkiknek az ügy kapcsán, de lehet közömbösen, alapjában a papi intézményt megkérdőjelezve is reagálni. Ezek helyett most megpróbálok a tényekre szorítkozni.

Jelek

2001. június 29. - július 1. között Dublinban a BASIC („alap”) mozaikszóba tömörített *Brothers and Sisters in Christ*² („Fivérek és Nővérek Krisztusban”³) 27 országból 345 (ebből 30 katolikus szerzetesnő) résztvevővel megtartotta a *Women's Ordination Worldwide* („Nők Ordinációja Világszerte”) első nemzetközi konferenciáját⁴, amire magam is meghívást kaptam. Mielőtt bárki gyanakodva várná a folytatást, előrebocsátom, hogy személyesen soha nem gondoltam papi szolgálatra, s ez ma is a legtávolabb áll tőlem. A szervezők azért kerestek és találtak meg, mert - a magyar népi vallásosság elfelejtett, de sokat mondó képeivel bibelődven - többek között éppen a „Mária misét szolgáltatt”⁵ vallási motívummal voltam elfoglalva.

Amikor megérkeztem az ír fővárosba, és fölkerestem régi ismerőseimet, meglepve tapasztaltam a levegőben vibráló különös feszültséget. Őszintén bevallom, mindaddig nem realizáltam e konferencia egyházpolitikai súlyát. Az ír országos napilapok ugyanis rendre fölhívták a figyelmemet, hogy a Vatikán nyilatkozatban közli: mindazok, akik résztvesznek a konferencián, ki vannak közsítve. Ez kicsit mellbevágott. Ugyan az ügyet támogató katolikus papok is intenzív résztvevői voltak a konferenciának, az egyházi hierarchia magasabb szintjéről (a meghívott ír püspökök közül) senki nem képviseltette magát (bár egyikük levélben üdvözölte a kezdeményezést). A helyi sajtóhíreket böngészve lassan kezdett derengeni, hogy itt valóban nagy súlyú dologról van szó. Több szerzetesnőt évek óta fenyegettek már azzal, hogy el kell hagyniuk a közösséget, amelyhez tartoznak. Ők leginkább elől-

járóruk és a rendi közösség szolidáris magatartásának köszönhetik, hogy ez azóta sem történt meg.

Sr. Joan Chittister - 50 éve bencés szerzetesnő - mellett mind a 126 rendtársa (beleértve az előljárót is) következetesen kiállt. A rendi előljáró támogató döntését megalapozottan hozta. Saját bevallása szerint órákat beszélgetett Sr. Joan-nal, majd Rómába utazott, ahol vatikáni előljárókkal kereste a kapcsolatot. Találkozott püspökkel, vallási vezetőkkel, egyházjogászokkal de ami a legfontosabb, saját rendtársait is megkérdezte. Végül arra a megállapításra jutott, hogy az „engedelmesség” - a Vatikán által hatalomként, ellenőrzésként értelmezett jelentésével szemben - a monasztikus hagyományban a közösség tagjai és az előljáró között fennálló közös felelősség szellemében kialakult dialógusra épülhet csak. A döntést végül Sr. Joan-ra hagyta, bízva annak 50 évnyi szerzetesi létből fakadó egyházi érzékenységében és személyi integritásában. Mint írja, a Vatikánnal ellentétben ő nem a „hívók megbotránkoztatásának forrása”-ként látja a konferencián való részvételt. Az előljárónó úgy látja, döntése nem az egyházzal való közösség hiányára utal, mivel ő csupán az 1500 éves monasztikus hagyományhoz próbál hű maradni a nagy egyházon belül. „*Mi azoknak a 4. sz.-ban élő korai sivatagi atyák és anyák hagyományának nyomdokán haladunk, akik a társadalom peremén éltek azért, hogy legyen imádkozó és kérdő jelenlétük mind az egyház, mind a társadalom számára.*”⁶ Sr. Joan Chittister konferencia-beszédét e szavaiban foglalhatnánk össze: „*Az egyenlőség teológiájának prédikálása - minden ember Isten színe előtti egyenlőségének megvallása - és ugyanakkor Isten nevében az egyenlőtlenség teológiájának, az elnyomás lelkületének fenntartása - mely szerint a nőknek nincsen szerepe az egyházi tanítás fejlődésében - hazug életre vall. Az az egyház, amely a női egyenjogúságot vallja ugyan, de saját rendszerén belül ezt nem demonstrálja - az egyenlőség teológiáját hirdeti, de ragaszkodik a felsőbbrendűség ekkleziológiájához -, nincsen összhangban legjobb önmagával, és veszélyesen közel van ahhoz, hogy megismételje azokat a teológiai hibákat, melyekre az egyház által szentesített rabszolgaság századai alapultak.*”⁷ Sr. Joan egy későbbi interjúban külön kiemeli, hogy amit tesz, nem az egyház

1 A Magyar Teológusnők Ökumenikus Egyesületének elnöke

2 A BASIC honlapjának címe: <http://www.iol.ie/~duacon/basic.htm>; e-mail: basic@indigo.ie

3 Lám, a magyar nyelv mennyivel gazdagabb az angol nyelvnél, amikor valamit ösztönösen tud a nemekhez nem köthető „test-vér” szó által, még ha azt a katolikus egyházban hangsúlyozottan szerzetesférfiak számára sajtátították is ki. A szerzetesnők ugyanis legtöbbször ún. nő-vérek.

4 A konferencia teljes anyaga olvasható a <http://www.wow2001.org> címen.

5 Ld. Erdélyi Zsuzsanna: *Hegyet hágék, lőtőt lépék - archaikus népi imádságok*, Kalligram, Pozsony, 1999, 429.; vö. Lammell Annamária - Nagy Ilona: *Parasztbiblia, Osiris, Budapest, 1995, 281-287.: Szűz Mária keresztlánya, 283.: „...Szűz Mária tartotta a szent misét, Krisztus Urunk és Szent Péter hallgatta.”*

6 Vö. *Statement of Sister Christine Vladimiroff*: „*We trace our tradition to the early Desert Fathers and Mothers of the 4th century who lived on the margin of society in order to be a prayerful and questioning presence to both church and society.*”

7 Vö. www.wow2001.org: „*To preach a theology of equality - to say that all persons are equal in God's sight - and at the same time to maintain a theology of inequality, a spirituality of domination in the name of God, that says that women have no place in the development of doctrine, is to live a lie... The church that preaches the equality of women but does nothing to demonstrate it in its own structures - that proclaims a theology of equality but insists on an ecclesiology of superiority - is out of synch with its best self and dangerously close to repeating the theological errors that underlay centuries of Church-sanctioned slavery.*”

ellenében, hanem az egyházért teszi („érted haragszom”!), szavait elsősorban nem kihívásnak szánta, hiszen csak az evangéliumokhoz nyúlt vissza, „de az első kérdés, amit fel kell tennünk, hogy miért nem kérdezhettünk?”⁸

A 68 éves tanárnő, Sr. Myra Poole, a Notre Dame de Namur tagja, rendjétől nem kapta meg a támogatást hivatalosan, csak az elöljárójával folytatott személyes beszélgetésben. Nem akarta nehéz helyzetbe sodorni közösségét, saját felelősségére a konferenciát megelőző hetekben ismeretlen helyre távozott, s csak hosszas vívódás után jelent meg a konferencia második délutánján, láthatóan a helyes döntés tudatában megnyugodva.

A konferenciát követően a Vatikán szóvivője, Dr. Joaquin Navarro-Valls úgy nyilatkozott, hogy a két nőt nem érte volna bántódás, mégha a Vatikán néhány nappal előtte „lehetetlennek” is tartotta a két nő dublini részvételét, a „külső manipuláció lehetősége miatt”. Mint az ismeretes, II. János Pálnak az 1994 májusában megjelent *Ordinatio Sacerdotalis* c. írása egyértelműen kimondja, hogy az egyháznak nincsen felhatalmazása a nők pappászentelésére. Ezt követte 1995-ben a Joseph Ratzinger kardinális aláírásával megerősített *Responsum Dubium*, amely levél megtilt minden további diskurzust a témára vonatkozóan. A következő lépés 1998-ban következett be, a pápa az *Ad Tuendam Fidem* c. apostoli levelében még világosabban fogalmaz, amikor kijelenti, hogy a nők szenteléséről folytatott disputa automatikusan kiközösítéssel jár (vagyis pontosabban *magukat* közösítik ki a vita résztvevői). Ez olyan értelemben megtette a hatását, hogy akik mégis involválódtak az eseményekben (papok és civilek egyaránt), közösségi létüket, esetleg egyházi állásukat féltve sokszor névtelenül vettek részt a témát érintő rendezvényeken.

Az óvatosság nem volt alaptalan, ezt mutatja Britannia legismertebb szerzetesnőjének, Lavinia Bryne írónak és rádiós szakembernek esete, akinek 18 hónapos könyörtelen vatikáni nyomás hatására, 35 év szerzetesi élet után kellett elhagynia Institute of the Blessed Virgin Mary nevű kongregációt. 1993-ban írott „*Women at the Altar*” (Nők az oltárnál) c. könyvét a nagy keresletre való tekintettel 1998-ban adták ki utánnomásban, aminek hatására kezdett levelezést a Vatikán Sr. Bryne elöljárójával, Sr. Annunciata-val. Végül maga Bryne döntött úgy, hogy elhagyja a rendet – megkímélvén azt a további zaklatásoktól.

Hasonló okokból nem jelenhetett meg a WOW konferencia meghívott főelőadója, Aruna Gnanadason, az Egyházak Világtanácsának Igazságosságért, Békéért és Teremtésért felelős csoportjának munkatársa. Nem-hivatalos források szerint a Vatikán Gnanadason esetleges dublini útjának hangulatát konkrétan az Egyházak Világtanácsa működési engedélyének visszavonásával előlegezte meg. Aruna ezért csalódottan csak levélben üdvözölhette a konferencia résztvevőit, melyhez csatolta tervezett beszédét.

A konferenciát megnyitó Béke-Nobel-díjas Mairead Corrigan Maguire „lelki erőszak”-ként jellemezte a vatikáni megnyilvánulásokat. Soline Vatinel, a konferencia egyik főszervezője párhuzamot vont a Vatikánnak velük szemben tanúsított elutasítása és az egyházban ismert pedofília problémájának kezelése között. Föltette a kérdést: vajon egyetlen, gyermeken nemi erőszakot elkövető papot vagy szerzetest megfenyegettek-e valaha automatikus elbocsátással vagy kiközösítéssel tetteért.⁹ Rámutatott arra, hogy „az egyházi vezetők, ha akarnak, rámozdulnak egy ügyre. De úgy tűnik, a női ordináció kérdésének megvitatása súlyosabb bűn.”¹⁰

A konferencia előadói közt szerepelt még Rose Hudson Wilkin, John Wijngaards, a „*The Ordination of Women in the Catholic Church – Unmasking a Cuckoo’s Egg Tradition*” (A nők ordinációja a katolikus egyházban – egy kakukktojás-hagyomány leplezése) című könyv szerzője, 1997 óta kiközösített katolikus pap. Könyvének tartalma - *amelyben a kereszténység kezdetétől fellelhető összes, női ordináció elleni érvet részletesen felsorolja, eredetüket felkutatja, és végezetül világosan kimutatja, hogy azoknak semmi köze a nőkre vonatkozó eredeti krisztusi tervhez* – olvasható John Wijngaards honlapján: www.womenpriests.org.

A konferencián résztvevők végül 11 pontos határozatot fogalmaztak meg:

1. A konferencia fölkéri a pápát a női ordináció ügyében tevékeny egyéneket terhelő kiközösítés szándékának visszavonására.
2. A konferencia fölkéri minden tagszervezetét, hogy kezdeményezzen dialógust a helyi püspökkel, szerzetesekkel, papokkal, laikusokkal a női ordinációról az integráció helyreállításának szellemében.
3. A konferencia fölkéri a római katolikus egyház vezetőit, hogy állítsák helyre a női diakonátust, amint az a korai egyház gyakorlata volt.
4. A konferencia bátorít minden nőt, aki hivatást érez, a diakonátus és papság tanulmányozására, és dönt olyan alkalmas kurzusok megalapításának támogatásáról, amelyek jelenleg nem hozzáférhetőek nők számára.
5. A konferencia elhatározza, hogy rendszeres demonstrációkkal március 25-t a női ordináció világimanapjává nyilvánítva, 3-5 éves időközönként világkonferencia szervezésével folyamatosan fölhívva a nyilvánosság figyelmét előmozdítja a női ordináció ügyét.
6. A konferencia fölkéri az összes egyház lelkészeit, hogy a liturgiába adoptálja az Isten egész népének egyenlő méltóságát tükröző nyelvet. Az Isten-képnek egyszerre kell tükröznie a női és férfi elemeket.
7. A konferencia üdvözli Ludmila Javorovát, nővérünket, és azokat a diakonisszákat, akiket bátor püspökök szenteltek föl Csehszlovákia illegális római katolikus egyházában, és kéri a Vatikánt, hogy velünk együtt ismerje el ordinációjuknak érvényességét.
8. A konferencia indítványozza, hogy a WOW tagszervei által teremtsen lehetőséget azok anyagi támogatására, akik a női ordináció melletti kiállásuk miatt elvesztik pozícióikat.
9. A konferencia fölkéri a WOW-ot, hogy tagszervei által azokat a nőket és férfiakat, akiket megbüntettek a női ordináció támogatása miatt, bátorítsa, hogy nyilvánosan elmondják történetüket, és tárják föl a Vatikán tetteit.
10. A konferencia javasolja egy gyors e-mail rendszer kiépítését, amely támogatja a női ordinációért dolgozó csoportokat.
11. A konferencia indítványozza, hogy a lila stóla legyen a női ordináció nemzetközi szimbóluma.

Kelt: Dublin, 2001. július 1.

Az egyik ír országos napilap a konferenciát követő napokban egy mesével illusztrálta az eseményeket.¹¹ Egyszer, nem is olyan régen, volt egy szerzetesnő, aki az erdőben élt. Joan-nak hívták, és

8 „...but the first question we have to ask is ,why can't we question?”

9 Azóta már hallottunk amerikai ellenpéldáról. Talán Soline Vatinel szavai is hozzájárultak ehhez?

10 Soline Vatinel: „As we have seen, when they want to move (on an issue), they can move. But it seems it's a greater crime to discuss the ordination of women.”

11 Vö. *The Irish Times* 2001. aug. 4-i száma

sok könyvet írt fákról anélkül, hogy szem elől veszítette volna az erdőt. Ez nagy elismerést hozott neki. Mígnem egy napon egy óriás azt nem mondta, hogy az erdő az övé. És megtiltotta Joan-nak, hogy írjon – de még kevésbé beszéljen – az egyik fáról! Magának akarta megtartani, ezért azt mondta, hogy ha Joan bárkinek beszélni mer róla, kidobja őt az erdőből, ahol egész eddigi életét leélte. De Joan hitte, hogy az embereknek tudniuk kell erről az egészen különleges fáról. Mellesleg pedig egyáltalán nem hitte, hogy az óriásnak joga volna megállítania őt. Az óriás erre próbálta elfújni Joan egész világát. Joan megvizsgálta a helyzetet, ahogyan az már lenni szokott, ha az embernek óriásokkal van dolga. Arra az elhatározásra jutott, hogy az óriás rossz és erőszakos. Még azt is megkérdőjelezte, hogy az erdő valóban az óriásé. Így elment az emberekhez, mesélt nekik a fáról és az elretentő óriásról. Aztán hirdette, hogy az erdő mindenkié, mert Isten azt mindenkinek alkotta. Az emberek nagyon örültek ennek. Aztán várták, hogy mit fog tenni az óriás. De az óriás nem tett semmit. És még mindig semmit. Végül elhatározták, hogy megkérdézik az óriást, akart-e egyáltalán tenni valamit. Az óriás erre szabadkozott, hogy ő soha nem akart semmi rosszat, és Joan félreértette őt. De azok ismerték a valóságot. Végül otthagyták az óriást, és boldogan éltek erdejükben, míg meg nem haltak.

Zárójelek

Ahogyan arról Gerlóczy Ferenc¹² beszámolt, 2002. június 29-én hét nőt szenteltek pappá titokban egy dunai hajón, Passau és Unter-
mühl között. Gerlóczyval ellentétben elsősorban nem az egyházi hatóságok reakciójáról, hanem a WOW nagy nehezen kivívott

eredményeinek semmissé tételéről szeretnék szólni inkább. Abból, ahogyan siettették ezt a procedúrát, úgy tűnik, a németek előbbre akartak jární ir kollegáiknál. A WOW-on belül sokan szomorúan vették tudomásul, hogy nincsen teljes összhang tagszerveik között. A WOW eredetileg az egyházi vezetőkkel kialakítandó konszenzusra épített. Ezért utasította el pl. több ir vagy angol katolikus nő azt a javaslatot, hogy lépjenek be az anglikán egyházba, ahol már 1992 óta szintén létezik, más protestáns egyházakhoz hasonlóan, a női papság intézménye. E nők éppen a protestáns egyházak példáján¹³ fölbuzdulva soha nem akartak elé futni az eseményeknek. Az egyházi hatóságok jóváhagyásával, valódi közösségben, egyházközségben akarnak tevékenykedni (a hajón fölszenteltek

Mária mint áldozópap,
Pozsony 1690

ugyanis l'art pour l'art, hitköz(ös)ség nélkül lógnak a levegőben, tehát papi voltuk ma még meglehetősen öncélúnak tűnik), ami nem áll ellentétben ama meggyőződésükkel, hogy a klérus fölépített rendszere mai formájában alapjaiban tarthatatlan! Ezen azonban nem lehet erőszakos mód-szerekkel változtatni, erre azoknak kell rájönniük, akik azt mégis föntartják.

Két dolog jut végezetül eszembe: „Sok mindenre gondod van és sok mindennel törődsz, pedig csak egy a szükséges.” és „Az aratnivaló sok...”

Gereben István¹

Mit tennék, ha én lennék a kaposvári püspök?

Balás Béla püspök úr írása, az Egyházfórum 2002/3 számában, hasonló címmel (Mit tennék, ha én lennék az amerikai elnök?) számol be arról, hogy mit tenne a világ ügyeivel kapcsolatos hét probléma megoldására. Javaslatait nem tudom minek szánta. Komolyan gondolta-e, hogy az Egyesült Államok elnöke akár egyet is végre tudna hajtani javaslataiból, vagy csak tréfálkozóan szellemkedik? Írásából ez nem derül ki.

Ha Balás Béla püspök eszmefuttatását tréfának szánta, nem mosolyogtatott meg úgy, mint az a szentbeszéde, amit 1996-ban, egy különösen meleg augusztusi nap délutánján a washingtoni Szeplőtelen Fogantatás Bazilikában, szülőházánk ezeréves államiságának évfordulóján, mondott. E szentbeszéd keretében tudunkra adta, hogy a magyar nyelv felsőbbrendűbb az angolnál, mert amíg William Shakespeare tízezer fogalmat használt a Hamlet megírására, azt Arany János 30 ezer fogalom alkalmazásával fordította magyarra. Ügyetlen, szószátyárkodó okoskodás ez. Arról is tájékoztatta hallgatóit, hogy ha nem jön Trianon, akkor ma Magyarország nukleáris nagyhatalom lenne, hiszen a magyar atomfizikusok nagy része, akik Amerikában telepedtek le, képességeiket Magyarországon tudták volna értékesíteni. A numerus claususra, a Felsőházban

az egyház képviselője által is megszavazott zsidótörvényre gondoltam és mosolyogtam. Megnyugodva néztem körül az altemplomban, hány amerikai hívő hallja mindezt (szentbeszédének szövegét a vele együtt miséző haditengerész-káplánnal olvastatta fel angolul). Szerencsére nagyon kevesen voltak.

Balás Béla püspök mostani írása viszont elgondolkoztatott. Miért osztogat cinikusan megfogalmazott tanácsokat Amerika elnökének, hiszen tudja, hogy azok kivihetetlenek, meg torz viccnek is felháborítóak, egy magyar püspökhöz méltatlanok. Vagy talán mégsem tudja? A magabiztos tájékozatlanság íratja vele javaslatait? Némi gondolkodás után arra az elhatározásra jutottam, hogy megpróbálom magamat az ő helyébe képzelni, és megfogalmazni a kaposvári püspök által végrehajtható javaslatokat, amelyeket valóra válthatónak érzek. Ime:

Mit tennék, ha én lennék a kaposvári püspök?

1.) Mivel nincsenek csapataim, nem perzseltetnék fel semmit Afganisztánban, nem szervezném meg a kibékülő törzsek ebédjét, vacsoráját, sőt egész jövőjét. Ellenben megszervezném az egyház-

¹² Vö. HVG, 2002. július 6., 67-69.

¹³ Göröngyös újkáról a megjelenés előtt álló *Theologische Frauenforschung in Mittel- und Ost-Europa* [(Teológiai nő-kutatás Közép-Kelet-Európában), szerk.: Adamiak, E. – Anic, R. – Buday, K.; ESWTR Jahrbuch 2003, Leuven] c. kötetben lehet majd bővebben olvasni. 1 1933-ban született, geofizikus, óceánografus. 1956-ban hagyta el Magyarországot és az Egyesült Államokban telepedett le, ahol tudományos tevékenységével tünt ki. 1960-tól 1992-ig tagja volt az Amerikai Magyar Szabadságharcos Szövetségnek, 1990-ig pedig ügyvezető titkára az Észak-amerikai Magyar Egyesületek Koordináló Bizottságának.

megyémekben élő hajléktalanokat, cigányokat, szegényeket rendszeresen vendégül látó vacsorákat, ebédeket a püspökség termeiben vagy kertjében.

Ezeket a szeretetlakomákat kiterjesztenem egyházmegyém minden plébániájára. S az ételek elkészítését a hívők adakozókészségéből, papjaim ötletgazdagságából és alázatos kereszténységéből, s nem az államtól elvárt megalázó alamizsnából fedezném.

2.) Mivel jómagam is, híveim is jogállamban, ezért törvények szabta keretben élünk, a magántulajdonhoz való jog sérthetlenségét betartanám, és a „hollywoodi raktárak” megsemmisítése helyett azt próbálnám megértetni híveimmel, hogy más, magasabb igényeik legyenek, mint amiket a kifogásolt kultúrcikkek kielégítenek. Az elektronikus hírközlő és szórakoztató berendezések kapcsolóinak helyes kezelését már kisgyermekkorukban kitartóan figyelmükbe ajánlanám. S ha nem figyelnek rám, érdeklődésüket olyan kultúrprogramok kidolgozásával és sugárzásával próbálnám megnyerni, amelyek a keresztényi értékek propagálását tartják feladatuknak. Ilyenek lehetnének például a magyar katolikus irodalom XX. századi nagyjait (többek között Babits Mihály, Sík Sándor, Pilinszky János és a sok többi írónknak, költőnknek műveit) ismertető, elemző sorozat, a magyar katolikus képzőművészet remekeit bemutató kisfilmek, a külföldi hívek önkéntesen végzett misszióiról készült dokumentumfilmek, az egyházat érintő égető problémákat megtárgyaló vitaműsorok, a jelenlegi élet kihívásaira válaszoló és egyben érdekfeszítő tv-sorozatok, drámák stb.

Ezek előállítására persze tehetséget, munkát igényel és pénzbe kerül. Tehetségben gazdag ország, egyház vagyunk. A munkát sem vetjük meg. A költségeket a hívek (hirdetők) adakozókészségéből fedezném. Nem könnyű feladat, de értékörző. S ha nincs pénz ilyenre, nem azoktól várnám a megoldást, akiket elmarasztalok silány kultúrájukért. Ők úgy látszik tudják, mi nyitja meg a fejek helyett a magyar hívők és nem hívők pénztárcáját. Tanulnék tőlük, nem könyv- és filmégetést, de piackutatást és pszichológiát.

3.) Kérnék a Szentatyától egy-két elhivatott – a püspök úr szavával élve „megbízható” – kapucínust, kármelitát, bencést, domonkóst, nem az EU, a NATO, a Nemzetbiztonsági Tanács, az ENSZ falai közötti imádságra és bőjtre való ösztökélésre – „mert ez a fajta másként nem megy ki” – hanem az egyházmegyémekben levő cigányok és szegények közötti hatásos misszióra; olyanra amilyenre Szent Gellért bencésai vállalkoztak 1000 évvel ezelőtt: önfenntartó foglalkozásra, áhítatra, önbecsülésre, hitéért áldozatvállalásra tanítani a sok száz ezer mai „pogány” magyart. Öntudatuk, emberi méltóságuk felfedezésében, biztosításában szorgoskodnék. Hollywoodi akciósok behívása, csendes-óceáni hadihajókra vezénylése és azokról szegény éhező afrikaiak javára történő halálszatra kötelezése helyett ösztökélném Somogyban, Zalában és Tolnában élő híveimet és az ország más területein tevékenykedő püspöktársaimat és nyájukat a keresztény türelemre, a krisztusi alázatra, az adakozó szeretetre, a hitünk tanításának ellentmondó faji előítéletek ostromozására, a szegények szívből és zsebből jövő támogatására. Egyházi iskoláimban lehetővé tenném statisztikailag is számottevő cigánygyerekek oktatását. Számukra ott, ahol helyi iskolájukban elkülönítik őket, iskolát alapítanék.

4.) Nem utasítanék egyetlen hírtelevíziót sem arra, hogy mivel foglalkozzon, hiszen a sajtószabadságot minden demokráciában, Magyarországon éppúgy mint az Egyesült Államokban, törvény biztosítja. Inkább azon fáradoznék, hogy a szólásszabadság minél tágabb teret kapjon egyházmegyémekben is. Felvilágosítanám híveimet, hogy egyedül rajtuk múlik, mit néznek a televízióban, mit hallgatnak a rádióban és milyen lapokat vásárolnak. Mivel szellemileg nagykorúak és Istentől kapott szabad akaratukkal rendelkeznek, ujjajukban, szemükben, fülükben, és megint, a zsebükből van a kulturális igényeik meghatározásához és kielégítéséhez szükséges hatalom

kulcsa. A keresztényi értékrend meghatározását, hirdetését és az azok szerinti magatartásminták megformálását nem követelném meg másoktól; azt a magam és egyházam hitének erejével, a szeretettel, az alázattal, a mérséklettel és az imádságos lélek példájával tenném példamutatóvá és vonzóvá.

5.) Én nem rendelnék imaszövegeket senkitől. Volnék annyira reális, hogy felismerjem, a magyarországi keresztény templomok kiüresedését nem a templomi padok, széksorok, padlók kényelmetlensége okozza. Nem keresnek nyugati bűnbakokat, hogy a magyarországi gyakorló hívek számának már-már kritikus csökkenését megmagyarázzam. Egyházunk sok, túl sok tagjának a hitéletében beállt szomorú hanyatlásért magamat mint püspököt, papjaimat, a szószékekről hirdetett ige szekularizálódását, a hierarchiában és a templomokban elburjánzó napi politikát és pártkatonának állt híveimet is felelőssé tenném. Figyelmeztetném püspöktársaimat, hogy rövidlátó, pártos és megosztó magatartásuk helyett állítsák helyre a magyar egyház hitelét. A magyar társadalom arra a pontra jutott, hogy senki sem hisz senkinek. Egyik tábor sem hisz – magát az egyházat is beleértve – abban, amit mond. Csakis hiteles egyháznak lesznek hiteles, vallásukat gyakorló hívei. De ehhez hiteles kereszténység valamint azt tanító, élő püspökök, papok, egyháztagek kellene. Nem Kairóból importált imaszövegek, de Kaposvárról jövő építő, meggondolt, a krisztusi elvek gyakorlására nevelő, szeretettől indított, türelmes atyai útmutatás szükséges.

6.) A palesztinok és izraeliek közötti ellenségeskedés, megosztottság feloldását rábíznám a probléma ismerőire. Magam arra törekednék, hogy a magyar és magyar, a hívő és hívő közötti politikai nézetkülönbségekből eredő gyűlöletet orvosoljam, a szavak terrorizmusa ásta, és egyre mélyülő, árkokat ne mélyítsem, hanem áthidaljam, az ország lakosainak két táborra szakadását meggátoljam. Nem adnék tanácsot Izraelnek arra, hogy szerelje le hadiiparát, illetve ezt csak akkor tenném, ha egyben a terrorcselekmények elkövetőit is elítélném. Nem írnám elő a konfliktusban résztvevők számára, hogy egymás hadiárvaikat fogadják örökbe és főleg nem tennék izléstelen utalást az örökség elosztására. De szorgalmaznám a nem akart magyar gyermekek örökbefogadását, kibővíteném az egyházmegyei árvaházak rendszerét, amely lehetővé tenné, hogy az abortuszról remélhetőleg megmentett, de örökbe nem fogadott gyermekek nagy része méltó környezetben készülhessen fel az életre.

7.) Nem küldenék arab feliratos borítékokat senkinek. Az ilyen tevékenység nem a kaposvári püspök feladata. A Szeretet himnuszát (1 Kor. 13) viszont a magyar katolikus egyház minden tagjának – érseknek, püspöknek, papnak, barátoknak, hívőknek, tanítóknak, tanároknak és hitoktatóknak – évente többször is megküldeném. Talán amikor elolvassák, megértik és magukévá teszik az üzenetét. S akkor úgy érezném, teljesítettem főpapi feladatomat, a Krisztustól rám ruházott kötelességemet. Hirdettem, ha már emberi gyengeségeim rabjaként nem is mindig éltem, a szeretet igéjét.

A válasz

„Amit annak idején a terrortámadás kapcsán írtam, azt nem az Egyházforumba, hanem a Zászlónkba, a diáklapba szántam. Köszönöm az amerikai olvasó ezzel kapcsolatos intelmeit, bizonyára azt gondolta, soraival jót tesz.

Vitatkozásra, de még védekezésre sincs időm, várnak a cigányaim, no meg a tengernyi hazai tennivaló. Amint eddig tettem, úgy ezentúl is igyekszem bűneimet báni, ellenségeimnek megbocsátani, és a minket szerető Istent követni.”

Tisztelettel

Balás Béla püspök
Kaposvár, 2002. okt. 30.

Lelovics László¹

Való világ? Tévivilág!

Azonosulj a közönséggel!

Elindult három „valóság show” három tv-csatornán és mindenki ízlésének megfelelően választhat belőlük, vagy választ valami mást (pl. olvasást). A „valóság show” előzménye egy amerikai kultuszfilm Jim Carey-vel, amelyben a világot kamerák figyelik, a legapróbb zugokba is beleselkedve. A Nagy Testvér mindent lát – sugallja a film. Itt a „testvér” a ránktelepedő, a minket állandóan figyelő hatalom. Ő már nem az egykori „tovaris”, aki elől még bujkáltunk, hanem a „Brother”, aki bazárian csillogó kirketába teszi önkénteseit, hogy azok versengve mutogassák magukat ország-világnak.

Íme az alapötlet. És szerte a világban elkezdődött a megvalósulás; kihasználva egészséges kíváncsiságunkat (meg a betegeset is). Műtermeket alkottak, és telezsűfolták felvevőgépekkel. Válogattak a csóstül jelentkezőkből, akik nyereség- vagy kalandvágyból feladják magánéletüket, lemondanak személyiségi jogaikról. Vállalják, hogy kihangsúlyozzák és kivetítik titkaikat, kitergetik legbelsőbb magánügyeiket, és közszemlére bocsátják emésztési-, kiválasztási folyamataikat, meghitt, másra nem tartozó pillanataikat; szóval mindazt, amit megtart magának, akiben van elég tapintat és szemérem. Összezárják őket és kirekesztik a külvilágot. Hogy szavatolt legyen a cirkusz, kitalálnak szabályokat, amivel a szereplőket biztosan egymás ellen fordítják (pl. titokszoba, kiszavazás, a társak értékelése). Látszattervékenységeket erőltetnek rájuk, pszichológiai kísérleteknek vetik alá őket és mindezekből ollóznak szerkesztői szempontok szerint, majd a nézőknek beadják, hogy most az igazi valóságot látják. (Csak azért, mert nem játékfilm?). A közelmúltban – mintha egyeztetettek volna – a kereskedelmi műsorszórás egészfrontos támadást indított a nézők ellen; szerintük a nézőkért (RTL klub, új TV2, Viasat3).

Érdekelt, így hát elkezdtem nézni és úgy láttam, hogy mindegyik változat kicsit más. Most csak induló „élményeimről” írok, mert néhány adás után már sajnáltam az időt arra, hogy kövessem a fejleményeket. A „Big Brother” elég szaftos (erkölcstelen és tompa). A „Való Világ” nem olyan kemény, de civakodós és bugyutább stílusú (nem a szereplői, hanem maga a műsor). A „Farm” unalmas mérénylet a természetes életmód ellen. A „brotheresek”, az új TV2-n,

Gyerekek a TV előtt – Nem vallásos műsort néznek

gyereksávbán értekeznek a szabad szexről, majd enyhe kozmetikával visszajátsszák, amint szerelem és szégyenkezés nélkül csillapítja hormontúltengését egy párzási viszketeg husika. Ehhez partnere

re megadóan „közreműködik” (Emlékszem, láttam már ilyet – természetfilmekben. Ezt már a majmok is tudják. Nosza ifjak! Vissza a természetbe!). Egyik lakó egyszerre képes előző miniszterelnökünket fasisztának és cigánynak gondolni (micsoda fej, amelybe ez így áll össze!). A „Való Világ”-ban pucéron rohangál vagy épp balettozik egy agyontetovált és túlméretezett, szakállas rocker-csecsemő. Az egzotikum izmait táncoltatja, míg a lányok vihorásznak, vagy, fiút játszva, közönséges pózokkal figurázzák ki a férfiakat. A „Farm”-on nem meztelen zuhannyal csalogatják a közönséget, hanem ráközelítenek a nyers valóságra. Árnyékszéken ülve végzi dolgát egy káromkodó, gyűrött népies elem, miközben oldottan társalog a budi szomszéd fülkéjében hasonlóképp megkönnyebüül vendéggel. Persze mindhárom műsorban – nyíltan vagy alattomban – jól kitárgyalják egymást. Ármánykodnak és szövetekeznek, árulkodnak és kacérokodnak, történetet mesélnek, beszélnek a világról, ahogyan ők látják. Miután összeemelegedtek mindig „kiszavaznak” valakit, akit szívből elsiratnak. A műsorok meghívott vendégei és „szakértői” iparkodnak a nézőknek lenyelhetővé, emészthetővé magyarázni a történeteket. (Közben a szereplőket is el-elirányítják.)

Jó, hát belenézttem. Ilyesmit is láttam. Ez ma a **műsor**, amit sajnós hírek és nézhető programok előtt-után is szünet nélkül ajánlgatnak, nyereségjátékokkal fokozva. Ízlés és gondolatformáló hatásuk bámulatos. Jó, hogy még egyszer meg lehet nyomni a gombot a készüléken és akkor kikapcs’. De mindaddig nem szűnnek meg az ilyen műsorok, amíg akad rá vevő. Vajon ebben a zsákutcában lehet-e még beljebb „haladni”?

Még a nevezetes szeptember 11-i robbanások után egy időre visszavettek az erőszakos filmekből. Ekkor egy fórumon kérdezhettem az ország néhány neves pszichológusát: „Ki dönti el, milyen filmeket akar nézni a nép? Miből tudják, hogy ezeket? És ha tudják, akkor tudják-e azt is, hogy miért épp ezeket? Az ízlés esetleg javulhatna?” Nem vállalták a nyilvánosság előtti válaszadást, de hazafelé sétálva magánemberként bevallották, hogy mindent a reklámok mozgatnak. Nagy közvélemény-kutatók arra kapnak jól fizető megbízást, hogy utólag mérjék a nézettséget. Így megtudják, hogy milyen típusú filmek vonzanak sok nézőt. Ebbe a drága műsoridejű sávba teszik a legzsírosabb reklámokat. Hogy miért pont ezek a filmek vonzzák az embereket? Ugyan, kit érdekel? Ebből az ismeretből nem lehet pénz kivenni, ezért nem is támogatnak ilyen kutatást. Az meg kész ráfizetés lenne, ha valaki belezavarna a mérésbe azzal, hogy javítani próbálja a közízlést. A legkisebb ellenállás esetünkben a fotel és a képernyő. „Szellemi rágógumi” – szokták mondani. Nem kell fárasztanod magad, hogy kitaláld, hogyan élj értékesen. Te csak bámuld azt, ahogyan mások élnek az emberketrecben! Mintha köztük élnél. Azonosulj velük! Közben megtanulod, milyen a „valóság”. Minek az irodalom, a történelem, a szociológia, a pszichológia, a filozófia könyveit bújni? Itt minden megtalálható könnyen fogyasztható formában.

Az igazi való világ nem ilyen. Még napjaink hétköznapi valósága sem arról szól, hogy ülünk a pezsgőfürdőben és törjük a fejünket: mivel is üzhethetünk el unalmunkat? Szerencsések, akik „tüllépnek e mai kocsmán” és istenesebb világot ismernek.

¹ Programozó köztisztviselő. Kaposváron a börtönmisszió és a város lelkiségély szolgálatának önkéntese.

Rohamosan közeledik Magyarország európai uniós integrációja. Egyházi és társadalmi szervezetek is egyre többet foglalkoznak a kérdéssel. Meglepő ugyanakkor, hogy az EU-val kapcsolatos fontos egyházi dokumentumok még mindig nem hozzáférhetőek magyarul. Az alábbiakban ezt a hiányt igyekszünk valamennyire pótolni.

Lelki hidat építeni a népek egyesítésére

Az Európai Közösség Püspökkari Bizottsága (COMECE) püspökeinek nyilatkozata az Európai Unió bővítése érdekében

I. Az Európai Közösség Püspökkari Bizottsága a bővítést Európa és az európaiak lehetőségének tekinti, amely csakugyan lehetővé teszi majd az Egyház számára alapvető értékek – szolidaritás, kölcsönös tisztelet, a népek közötti barátság – tényleges megvalósítását az egész európai földrészen.

Az Európai Unió ezen bővítése nemcsak Európa felelős politikusainak jelent nagy kihívást: a földrész minden jóakarátú emberének egy igazi etikai tét is egyben. Azért, hogy ez a terv megvalósulhasson, rendkívül fontos „*lelki hidat építeni a népek egyesítésére*”.

Mi, az Európai Közösség Püspökkari Bizottsága püspök tagjai XII. Pius szavaival, amelyeket 1944 legsötétebb óráiban mondott, szeretnénk aláhúzni azt, hogy mennyire sürgős jobban figyelembe venni magukat az embereket, és sokkal tevékenyebb módon bevonni őket az európai földrész egyesítése nagy művének megvalósításába.

II. Minden közhatalom – a fejlődési szakaszában lévő Európai Uniót is beleértve – elsődleges célja a külső és a belső béke biztosítása. Az Unió bővítése megszilárdítja majd a békét Európában. Úgy értékeljük, hogy veszedelmesen illuzórikus lenne a földrész tartós egyensúlyát és békéjét a többi európai országgal szemben, Nyugat Európa erődé váló változtatásával biztosítani.

Különben is nemcsak arról van szó, hogy az Unió legyen következetes a Szerződés O cikkelye alapján vállalt politikai kötelezettségekkel kapcsolatban. Ez sokkal inkább erkölcsi köteleesség, hiszen ezen országok kívánták a csatlakozást és jelentős erőfeszítéseket tettek azért, hogy megfeleljenek az Unió által megfogalmazott magas követelményeknek.

Végül, nem kételkedünk abban, hogy a háborúktól és ideológiai feszültségektől oly sokáig megosztott földrész újraegyesítése az egész emberiségnek erős jeladást fog jelenteni. Arról is tanúsodik majd, hogy lehetséges a nemzetközi kihívások elfogadása, amennyiben a szubszidiaritás elvét tiszteletben tartva készen állunk egy egyre szorosabb együttműködésre.

III. Mielőtt a bővítésre irányuló tényleges tárgyalások komolyan megkezdődnének, nemcsak a pályázó országoknak kell jelentős erőfeszítéseket tenniük, hanem magának az Európai Uniónak is fel kell készülnie erre a lépésre. Ez képezi a Maastricht-i Szerződés elmélyítésével és az eredetileg kevés tagállamra méretezett intézmények megreformálásával megbízott jelenlegi kormányközi konferencia főtétjét. Szintén ezt tükrözi annak sürgőssége is, hogy a tagállamok kormányai belátható időn belül megegyezzenek egy új pénzügyi keretről, amely az Európai Unióba pályázó államok számára hihető távlatokat nyit.

Ezen túlmenően, jól ismert az intézményi reform és az új költségvetési erőfeszítések szükségessége a bővítéshez. Ez nehéz döntéseket követel olyan időkben, amikor is a tagállamok többségében a gazdasági és a társadalmi viszonyok kedvezőtlenek.

Kétségtelen, hogy a politikusok bátorsága nélkül, akik bizonyos pillanatokban népszerűtlen döntéseket kell, hogy felvállaljanak, a modern demokrácia nem maradhatna fenn. Ellenben maguk a döntések sem időtállóak az állampolgárok széleskörű beleegye-

zése nélkül. Ez fölöttébb érvényes a földrész egyesítésének a folyamatára, amely feltételezi Európa politikai szerkezetének mélyreható újrendezését.

IV. Örömmel fogadjuk tehát az Európai Bizottság elnökének, Jacques Santernek az elemzését, aki a közelmúltban kijelentette: „Amennyiben mi, politikusok, önmagunkat is beleértve, eljutunk arra, hogy megnyissuk a vitát az európaiakkal – férfiakkal és nőkkel egyaránt – a hétköznapokat túlszárnyaló értékekről, akkor ... talán elindulhatunk Európa újjászületése irányába, vagyis az értelem, tehát a remény újrafelfedezésére, egyéni és közösségi életünkben”. A megegyezés közös keresése, valamint az állampolgárok és a politikai felelősök közötti párbeszéd minősége demokráciáink életerősségének fontos próbatételét képezik. Kormányaink, ezen a téren, hajtóerő szerepet játszhatnak. Mint az Európai Közösség Püspökkari Bizottsága püspök tagjai, képességeinkhez mérten támogatunk minden erre irányuló törekvést.

Mindazonáltal nem hallgathatjuk el aggodalmainkat annak szükségességéről, hogy „*lelki hidat kell építeni a népek egyesítésére*”. Enélkül az Unió kibővítése nem sikerülhet valójában. Pillanatnyilag ez a híd még nem eléggé szilárd. A keletiek és a nyugatiak között ez nem lehet hivatalos intézkedések eredménye. A tagállamok kormányai és az Európai Bizottság hozzájárulása csak közvetett lehet. A megbékélést és a megértést, a barátságot és a mások kulturális identitásának megbecsülését nem lehet felülről vezényelni. Ez a keleti és nyugati kisközösségek és személyek közötti tényleges találkozásból kiindulva apránként növekedik. Az ebben való közreműködést úgy tekintjük, mint az egyházak természetes hozzájárulását a földrész egyesítéséhez.

Brüsszel, 1997 május 9.

Az Európai Közösség Püspökkari Bizottságának püspökei, akik a nyilatkozatot aláírták:

Mgr Josef HOMEYER, Hildesheim püspöke (Németország), a Bizottság elnöke

Mgr Dante BERNINI, Albano püspöke (Olaszország)
Mgr Maurice COUVE de MURVILLE, Birmingham érseke (Anglia-Wales)

Mgr Lucien DALOZ, Besançon püspöke (Franciaország)
Mgr Luk DE HOVRE, Brüsszel segédpüspöke (Belgium)
Mgr Joseph DUFFY, Clogher püspöke (Írország)
Mgr Fernand FRANCK, Luxemburg érseke, a Bizottság alelnöke

Mgr John MONE, Paisley püspöke (Skócia)
Mgr Januario TORRAL FERREIRA, Lisszabon segédpüspöke (Portugália)

Mgr Adrianus van LUYN, Rotterdam püspöke (Hollandia)
Mgr Elias YANES ALVAREZ, Zaragoza érseke (Spanyolország), a Bizottság alelnöke

(Franciából fordította: Jakab Attila)

Előmozdítani az állampolgárok Európa jövőjébe vetett bizalmát

Az Európai Közösség Püspökkari Bizottságának nyilatkozata a Laekeni Európai Tanács alkalmából (2001 december 5.)

1. Az elmúlt 50 év folyamán az Európai Közösség fejlődött: a szén- és vasközösségből közös piac lett; a közös piacból egységes piac (amelyet hamarosan kiegészít egy egységes pénznem bevezetésének utolsó szakasza²) és az egységes piacból Unió, amelyben ma élünk, és amely olyan területeken bír felelősséggel, mint az igazságszolgáltatás és a belügy, a kül- és a biztonságpolitika, valamint a társadalompolitika, a kutatás, az oktatás és a tömegtájékoztatás. Ezen fejlődés minden szakaszában szükség volt az Európai Unió alapító szerződéseinek a reformjára. Ez a reform kormányközi tárgyalások révén valósult meg. Amikor az Európai Unió állam- és kormányfői 2001. december 14-15-én találkoznak a Brüsszel melletti Laekenben, nyilatkozatukban meghatározzák majd azon folyamat időrendjét és programját, amely a következő, 2004-es, kormányközi konferenciáig terjed.

2. Jelen pillanatban a világ egy olyan korszakban él, amelyben nagyméretű a gazdasági és a politikai bizonytalanság. A laekeni csúcstalálkozón meghozott döntések hosszú távon befolyásolják majd az Európai Unió jövőjét. Más pillanatnyi nemzetközi események közelsége ellenére³ sem a résztvevőknek sem pedig nekünk, állampolgároknak, nem szabadna lebecsülni ezen döntések fontosságát. A Laekeni Nyilatkozat lesz majd azon folyamat kiindulópontja, amelynek 2004-ig válaszolnia kell egy sor alapvető kérdésre:

- Mit kellene tennie az Európai Uniónak?
- Hogyan kellene megszervezni ahhoz, hogy szerepét a leghatékonyabban és a felelősségteljesen töltsse be?
- Melyek azok az elvek és azok az értékek, amelyekre az Uniót alapozni kellene?

Állam- és kormányfőink az európai és nemzeti parlamentek, az Európai Bizottság, valamint a tagállamok és a csatlakozásra pályázó országok kormányai küldötteiből egy konventet kellene felállítani, mely javaslatokat tenne az Európai Unió alapos megreformálására.

Az Európai Unió értéke és értékei

3. Az európai integráció több mint egy egyszerű gazdasági és politikai szabad választás. Az integráció egyenlő a tartós békével – egyidőben a politikai és társadalmi együttműködés új formáiból eredő belső békével, valamint a nemzetközi fejlődéshez és a konfliktusok megoldásához történő európai uniós hozzájárulásnak köszönhető külső békével. A legújabb drámai események megmutatták egy egységes Európa fontosságát, amely képes nemzetközi viszonylatban egységet megjeleníteni, és hozzájárulni a világ közös javaihoz; amely a problémák megoldását, saját tapasztalataiból kiindulva inkább a párbeszédben, az együttműködésben, a szolidaritásban és az emberi jogok előmozdításán mintsem az erőszak alkalmazásán keresztül keresi.

4. A katolikus egyház kezdettől fogva kísérte és támogatta az európai integráció folyamatát, mivel – II János Pál pápa szavai szerint⁴ – az Európai Unió célja, hogy „elsősorban mindenki közös javát szolgálja, az igazságosság és a harmónia biztosítása érdekében”. Az integráció folyamatát vezérlő értékeket és elveket, mint az emberi személy méltósága, a szolidaritás és a szubszidiaritás az egyház társadalmi tanítása is elismeri és bátorítja.

5. Európában a békéhez és a jóléthez való folytonos hozzájárulása, valamint a világ más részein a fejlődés, az igazságosság és a szabadság előmozdításában viselt felelőssége ellenére azonban az Európai Unió sok állampolgárának távoli és kevésbé értett, néha pedig rosszul felfogott és hitelétől megfosztott marad. Nagyon gyakran úgy tűnik, hogy mind a kormányok mind pedig az állampolgárok sokkal inkább csak mint piacot tekintik, amelynek az a célja, hogy őket és az ő nemzeti érdekeiket védje, mintsem mint egy, a kölcsönös tiszteletet, az igazságosságot és a szolidaritást előmozdító értékközösséget, amely minden szinten megköveteli az ő részvételüket és teljes hozzájárulásukat.

6. Egy konvent felállítása egyedi lehetőséget kínál arra, hogy „Európa közelebb kerüljön az állampolgáraihoz”, közvetlenebbül belevonva őket a jövő kidolgozásába. Ha az Európai Unió állampolgárai érzik, hogy az ő érdekük a tét, bízni fognak az európai integráció értékeiben és célkitűzéseiben, az európai intézmények eljárásaiban, valamint a célkitűzések megvalósításáért felelős személyekben. A konvent munkáját tehát ugyanazoknak az elveknek kell vezetniük, amelyek az európai integráció folyamatát is vezetik: az emberi személy központúsága, a szolidaritás, a szubszidiaritás és az áttekinthetőség.

Szolidaritás, szubszidiaritás és áttekinthetőség

7. Egy napon Európa minden népe osztozik majd Európa jövőjében. Létfontosságú tehát, hogy kifejezzük szolidaritásunkat ezekkel az államokkal, amelyek jelen pillanatban a tárgyalások

A Kirche Intern egy címlapja – Micsoda társaság?

² Ez azóta megtörtént. (Ford.)

³ A dokumentum itt minden bizonnyal szept. 11-re utal. (Ford.)

⁴ 1983. november 10-én, az európai parlamenti képviselők egy csoportja előtt tartott beszéd.

kellős közepén vannak azért, hogy az Európai Unió tagjává válhassanak. Meg kell hívni őket, hogy vegyenek részt a konvent munkájában.

8. A szubszidiaritás elvének a tiszteletben tartása elsődleges feltétele az európai állampolgárok tényleges részvételének az európai demokratikus folyamatban, mert ez biztosítja az egyensúlyt és a koherenciát az európai közjót előmozdító európai intézmények, valamint a nemzeti és helyi kormányok között. Emiatt nagyon fontos a nemzeti parlamenti képviselők részvétele a konventben; és az ő részvételüket erősíthetnék például a regionális gyűlések és a helyi nyilvános rendezvények. Ahhoz, hogy sikeres legyen, a konventnek helyi szinten elkötelezettségre kell bírnia az Európai Unió állampolgárait.

9. A civil társadalomhoz tartozó különböző csoportok, intézmények és szervezetek szintén hozzájárulhatnak a munkához azáltal, hogy a társadalom olyan részeinek adnak szót, amelyek nem rendelkeznek képvisellett a konventben, és előnyben részesítik a szélesebb körű nyílt vitát, felkínálva sajtóságot elemzéseiket azokkal a kihívásokkal kapcsolatosan, amelyekkel az Uniónak szembe kell néznie. Azért, hogy ebből a hozzájárulásból a lehető legtöbb haszon származzon, világosan meg kell határozni a civil társadalom szerepét, valamint a szervezetek részvételének kritériumait a konvent munkájában.

10. Az egyházak és a vallási közösségek, a maguk részéről, ehhez a folyamathoz sajtóságot tudnak és kívánnak hozzájárulni. Ők képviselik és őrzik ugyanis Európa lelki és vallási alapjainak alapvető aspektusait. A társadalom szolgálatára is elkötelezik magukat – többek között az oktatás-nevelés, a kultúra és a szociális tevékenység területein –, és fontos szerepet játszanak a kölcsönös tisztelet, a részvétel, az állampolgárság, a párbeszéd és az európai népek közötti kibékülés előmozdításában. Az Európai Unió jövőbeni kiszélesítése, amely révén Kelet- és Nyugat-Európa egyesül majd, ennek a szerepnek még nagyobb fontosságot.

11. Ahhoz, hogy a konvent munkája hiteles és az Európai Unió reformja az állampolgároknak elfogadható legyen, a konventnek magának is önállóan és áttekinthetően kell dolgoznia. Az Európai Unió intézményeinek, a nemzeti kormányok jövőbeli tagjainak a feladata, hogy a Konvent munkájában résztvevőket felelősen kiválasszák. A kihívás – az Európai Unió reformjához hasonlóan – nem egyszerűen az, hogy demokratikusan felelőssé tenni ezt a folyamatot, hanem az hogy azt láthatóan demokratikussá tenni. Az iskolák, az egyetemek és a tömegtájékoztatási eszközök szintén lényeges szerepet játszanak. Az állampolgároknak biztosítják az európai demokratikus folyamatban való elkötelezettséghez szükséges képzést és tájékoztatást.

Egy kihívás mindegyikünk számára

12. Az európai integráció mindannyiunkat érint és mindannyiunknak kihívást jelent. Az Európai Unió jövője az európai társadalom minden szereplőjét kellene hogy megérintse. Mint az Európai Közösség Püspökkari Bizottsága az összes tagállam és pályázó ország Püspökkari Konferenciáját felhívtuk arra, hogy gondolkozzanak az Európai Unió jövőjéről, és ha lehetséges, kezdeményezzenek párbeszédet a megfelelő nemzeti kormányokkal. Ezen nyilatkozat az ő megbeszéléseiket és eszmecseréiket tükrözi. Az Európai Közösség Püspökkari Bizottsága mostantól kezdve egészen 2004-ig folytatni fogja az Európai Unió reformfolyamatának a megfigyelését és adott esetben sajátos kérdéseivel hozzájárul a konvent munkájához.

13. Bátorítunk minden állampolgárt, hogy érdeklődjön a konvent munkája iránt. Különösképpen bátorítjuk a Püspökkari Konferenciákat és a helyi katolikus szervezeteket hogy mozdítsák elő az Európai Unió jövőjéről való elmélkedést és vitát, valamint a katolikus közösségek tagjait, hogy találják meg a konvent munkájába történő bekapcsolódás módjait. Ragadjuk meg ezt az egyszeri lehetőséget, hogy hozzájárulhassunk közös jövőnk alakításához.

Brüsszel, 2001. december 5.

- Az Európai Közösség Püspökkari Bizottságának a püspökei :
 Mgr Josef HOMEYER, Hildesheim püspöke (Németország),
 a Bizottság elnöke
 Mgr Adrianus van LUYN, Rotterdam püspöke (Hollandia) , a
 Bizottság alelnöke
 Mgr Attilio NICORA, olasz Püspökkari Konferencia, a
 Bizottság alelnöke
 Mgr John CROWLEY, Middlesbrough püspöke (Anglia és
 Wales)
 Mgr Luk DE HOVRE, Brüsszel segédpüspöke (Belgium)
 Mgr Joseph DUFFY, Clogher püspöke (Írország)
 Mgr Teodoro DE FARIA, Funchal püspöke (Portugália)
 Mgr Fernand FRANCK, Luxemburg érseke
 Mgr Egon KAPPELLARI, Graz-Seckau püspöke (Ausztria)
 Mgr William KENNEY, Stockholm segédpüspöke
 (Svédország)
 Mgr John MONE, Paisley püspöke (Skócia)
 Mgr Hippolyte SIMON, Clermont püspöke (Franciaország)
 Mgr Antonios VARTHALITIS, Korfu püspöke (Görögország)
 Mgr Elias YANES ALVAREZ, Zaragoza érseke
 (Spanyolország)

(Franciából fordította : Jakab Attila)

Tinódi-lant Ferencz Évának

Az európai szellemiségű zenei díj, a Tinódi-lant, idei kitüntetettje Ferencz Éva énekművésznő. Erről október 8-án, Óbudán, döntött a kuratórium – értesült megbízható forrásból a gondola. A testület az énekesnő eddigi teljesítménye mellett kiemelkedőnek találta Ferencz Éva idén megjelent kompaktlemezét, az „Idvez légy bódog Szent István királ!” című gyűjteményt. Az alkotásról Erdélyi Zsuzsanna írja: „A Szent István-lemez Ferencz Éva teljesen önálló munkája, hosszú könyvtározás, anyaggyűjtés eredménye, sőt egyéni elképzelése szerinti egyszerre laza és egyszerre feszes szerkesztése. Feszes, mert következetesen építkezik, laza, mert egy-egy prózai vagy verses műből csak annyit használ föl, amennyit mondanivalója igényel. Építőanyaga a magyarság történelmi hangja. Sok helyről, különböző időkből fölcsendülő hangja, szólama: szimfóniája. Gellért püspök papja, Walter, a kézimalmot hajtó szolgálólány énekét nevezte a magyarok szimfóniájának, jóllehet csak egy hangot-dallamot hallott.” A díjat a régi magyar vers ünnepén, október 21-én este 7 órakor, a Magyar Rádió Márvány-termében adta át a kuratórium elnöke, Mészöly Dezső költő és műfordító. A Magyar Régizenei Társaság ez alkalomból megrendezett hangversenyét a Bartók Rádió később közvetíti.

Jakab Attila¹

A víz problémája: a szimbólumtól a gazdasági érdekekig

Az emberiség története elválaszthatatlanul összefonódik a víz problémájával, hiszen ez jelenti magát az életet. Napjainkban azonban ez a kérdés teljesen új és sajátos formát ölt. A víz ugyanis sokat veszített szimbólikus erejéből és egyre inkább a gazdasági érdekütközések középpontjába kerül, amennyiben éppenséggel nem egy életre-halálra menő gazdasági ellentét főtétje. Mindez a vízforrások és víztartalékok fokozott magánkézbe jutásában és a vízhez való hozzájutás egyre fokozódó nehézségeiben jut kifejezésre.

A víz mindig is fontos szerepet játszott az emberek életében. Az emberiség hajnalától kezdődően a jelentősebb emberi települések rendszeresen a folyó- vagy forrásvizek közelében létesültek. A víz- és öntözőrendszerek kifejlesztése pedig lehetővé tette a kézművesség és a mezőgazdaság fejlődését, valamint a városi élet megjelenését. Ennek következtében a történelem színpadán folyamatosan jelentek meg a különböző kultúrák és civilizációk, melyek mindegyike valamilyen formában kapcsolódik a vízhez. Elég itt Egyiptomra (a Nílus ajándékára), az antik Mezopotámiára, az Indus völgyére vagy Kínára gondolni. De igaz ez Rómára és később az európai nagy városokra nézve is. A római civilizáció városi élete ugyanis elképzelhetetlen a vízvezetékrendszerek és a fürdők nélkül.

Szimbolika

A gazdasági szerep mellett azonban – egészen a modern korig – a víznek mindig sikerült megőrizni szimbólikus jellegét, amely elsősorban a mítoszokban és a különböző kozmogóniákban jutott kifejezésre. Hiszen minden egyes emberi kultúra, szinte mondhatni, hogy kivétel nélkül beleveszi az eredetről alkotott világméretű képet a vízbe. Ez jelképezi ugyanis azt az ősi anyagot, amelyből minden létrejön és amelybe minden visszatér. Talán éppen ezért is található meg az ősi víz motívuma a föld legkülönbözőbb népeinél.

Az éltető jellege mellett azonban a víznek van még egy tisztító szerepe, amely a legkülönbözőbb kultikus szertartásokban nyilvánul meg leginkább. Az alámerülés vagy a leöntés, jóllehet formájukban egymástól eltérő rítusok ugyan, de lényegükben ugyanazt fejezik ki: az emberek megtisztulásra, megújulásra, szimbólikus újjászületésre irányuló vágyát, amely biztosítja számukra az újkezdés lehetőségét. És ez egyaránt érvényes az egyes emberekre, valamint a kisebb vagy nagyobb közösségekre (kultúrákra, civilizációkra). Jóllehet az európai kultúrkörben a szimbólumok – elsősorban a vallási szimbólumok – sokat veszítettek erejükből és tartalmukból, az irántuk való igény alapján véve nem tűnt el csak átalakult, elkereskedelmiesedett, sokkal inkább földközpontvá vált. Ezt nagyon jól érzékelteti az az általánosan elterjedt nézet, amely a lélekvandorlásban és a tényleges, test szerinti újjászületésben egyetlen pozitívumot lát: az élet újkezdésének azon reményteliségét, hogy az egyén egy elkövetkező újabb életében talán jobban megvalósíthatja önmagát, és talán szerencsésebb lesz, mint volt a jelenlegiben.

A vallásos szimbólikának az elsorvadása legjobban az európai kultúrkörben figyelhető meg, ahol a gazdag múlt ellenére legnagyobb az érzelmi szegénység és legfelfokozottabb a valami (szellemi/lelki) más utáni vágy. Erre a kihívásra a kereszténység történelmileg nevezett felekezeti formái csak részben és nagyon részlegesen képesek válaszolni. Ennek oka nagyrészt a környezettel való párbeszédre való képtelenségben, annak töredékes ismeretében,

Krisztus megkeresztelkedése (mozaik, V. század)

– Keresztény szimbólum

valamint a belső dinamizmus megtörésében, elsilányodásában rejtőzik. A környezet pedig a maga részéről ritkán lát többet a különböző felekezetekből, amelyeket gyakran nem is ismer, és nem is tud igazából és alapvetően – az elnevezésen túlmenően – megkülönböztetni, mint kevés élet- és vonzóerőt tanúsító intézményrendszereket, amelyek túlságosan el vannak foglalva a saját intézményes és társadalmi helyzetük problémáival ahhoz, hogy ténylegesen oda tudjanak figyelni mindarra, amivel a jelen kor embere kénytelen napról napra megküzdeni.

Annak idején, amikor a jézusi örömhír kezdett elterjedni a római birodalomban, kereszténynek lenni új életfelfogást, új világnézetet és legelsősorban új életvitelt jelentett. Kezdeti szakaszában ugyanis a kereszténység egy sajátos és eredeti lelkiismereti mozgalomként jelentkezett a korabeli görög-római civilizáció vallási arculatában: áldozat és szakralitás nélkül. A keresztény életforma azonban lényegesen különbözött az addig ismert vallási szokásoktól, amelyek elválaszthatatlanul ötvözödték a társadalmi élettel. Az egyén és a közösség között uralkodó harmónia az „isteneknek járó tisztelet” megadásán alapult. A politikai (polgári) és a vallási gesztusok gyakorlatilag szorosan összefonódtak. Ezzel szemben a Jézus Krisztusba – mint a személyes Isten Fiába és Megváltóba – vetett hiten alapuló egyéni üdvösség eszméje teljesen új szemléletmódot jelentett a társadalmi és a vallási dimenziók

¹ 1966-ban született, Erdélyben. Ókeresztény társadalom- és intézménytörténettel, valamint vallásgeopolitikával foglalkozik. Több tudományos társaság tagja.

szétválasztása révén. A misztériumkultuszokkal ellentétben – amelyek iránt egyre inkább fokozódott az érdeklődés, de amelyek valójában csak az uralkodó vallásosság személyesebb elmélyítését jelentették – a kereszténység a vallásosság teljes egyéniesítését javasolta a hit és a megtérés révén. A több istenséget tisztelő társadalmi-vallási rendszerre jellemző „sokféle hovatarozás”-t a kereszténység az „egyedüli és kizárólagos hovatarozás”-sal helyettesítette, amely az egyistenhívő vallások jellemző vonása. Az első időkben a keresztények nem annyira születtek, mint inkább kereszténnyé lettek. Ez azt jelentette, hogy meg kellett változni – elsősorban bensőleg –, hogy valamit el kellett hagyni és egy új élet- és szemléletmódot kellett elsajátítani. Mindez kétségtelenül változásokat eredményezett. Ha nem is annyira látványosakat a mindennapi életben, hosszabb távon mindenképp maradandóakat a világszemléletben.

Ezt a változást nagyon jól lehet érzékelni a második század végéről származó és egy bizonyos Diognétoszhoz címzett ókeresztény iratban, amelyben az ismeretlen szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy a keresztények nem különböznek ugyan a többi embertől, ellenben magatartásuk és életvitelük mégis mássá teszi őket. Ezt pedig csakis a kereszténységben rejtőző életerővel és dinamizmussal lehet magyarázni, amely a római birodalmat a 3. században sújtó általános (vagyis politikai, katonai, társadalmi, gazdasági, pénzügyi, vallási és erkölcsi) válság közepette – amikor is a politikai és a társadalmi rendszer bomlásnak indult, valamint gyengült az eszmei és ideológiai összetartó erő, mivel a lakosság fokozatosan elfordult az istenektől – egy új lehetőséget jelentett a kétségekkel küszködő és a biztos útmutatók hiányában szenvedő különböző társadalmi rétegek számára, mivel új értelmet és új vallási, társadalmi kötelékrendszer kínált. A kereszténység vonzóerejét növelte a vértanúk és a hitvallók példája, a magas erkölcsi követelmény, valamint a vallási és társadalmi kötelékek szétválasztása. A keresztény ugyanis, politikai és társadalmi hovatarozástól függetlenül, személyes hitbeli kapcsolatot alakított ki a személyes és transzcendens Istennel.

A belépés ebbe az „új” társadalomba egy rituális szertartás keretében történt, amelyben a víz központi és kulcsfontosságú szerepet játszott – és játszik mind a mai napig a különböző keresztelési cselekményekben. Tisztító, megújító, éltető jellegéből kifolyólag sokkal erőteljesebben érvényesült az étellel összekapcsoló szimbolikája. A szimbolizmus csökkenésével azonban a víz pusztta fogyasztási cikk és elsőrendű gazdasági tét lett. Egyik oldalon, elsősorban a szolgáltató vonalán szinte mondhatni, hogy elvesztette kapcsolódását a léthez, az élethez: a hozzáférés ugyanis fizetőképességhez kötött. A másik oldalon, vagyis a „fogyasztó” vonalán azonban ez létkérdésként jelentkezik.

Gazdaság

A látszat után ítélve a mai világban a legtöbb gond és probléma a kőolaj miatt és körül van. Ez azonban messzemenően nem annyira létkérdés, mint a víz. Már jelenleg is jelentős, de a jövőben még inkább számottevően megnövekedhetnek a víz körüli konfliktushelyzetek és tényleges konfliktusok. Az édesvíztartalékok elosztása ugyanis rendkívül egyenlőtlen, és az európai kultúrkörrel ellentétben más kulturális és földrajzi tájegységekben a szimbólum jóval erőteljesebben érvényesül az emberek mindennapi életében. Ugyanakkor eltérő a létkérdésekhez való viszonyulásuk is. Ebből kifolyólag nagyon sok minden csapódhat le a víz körüli problémákban. A vízkészletek birtokba vétele ugyanis pénzkérdés is egyben. Ennek következtében nem valószínű, hogy tényleg olyan nagymértékű lenne a fejlődés. Amennyiben egy azelőtt nem jó vízellátású térségben

minden követelménynek megfelelő vízrendszert épít ki egy befektető cég, és ezáltal elzárja egy fizetésképtelen társadalmi réteg elől a vízhez való hozzáférést, mit is oldott meg valójában? Alapjában véve nem sokat. Annyit tett, hogy átrendezte a problémákat és többlet terhet eredményezett az illető államnak, amelynek mindenképp kötelessége gondoskodni a befektetés biztonságáról, és valamilyen formában megoldani a fennmaradó vagy jelentkező társadalmi nehézségeket.

Rendkívül érdekes tapasztalni, hogy abban az európai kultúrkörben, amely vallásos szimbolikájában valamikor fontos elemként tartotta számon a vizet², mennyire átalakult a vízhez való viszony. Hiszen a legtöbb hatalommal és befolyással bíró nagy vállalat mind ebből a kultúrkörből kerül ki, és nem ritka, hogy helyel-közzel egyik-másik vezető ember még kereszténységére is hivatkozik, ha úgy kívánja az alkalom. Ez az átalakulás azonban sokkal mélyebb, mint gondolnánk, mert magát a létet, az életet is érinti. Sehol annyit és annyiféleképpen nem beszélnek és nem írnak etikáról, mint az európai kultúrkörben. Ez az infláció azonban egy rendkívül érdekes helyzetet tükröz: az etika tulajdonképpen jelentéktelenségét, elsilányosodását, általános semmibevevését a mindennapi életben, a gazdaságban és a pénzügyekben. Semmi rendkívüli nincs tehát abban, hogy a fiatal korosztályok körében eluralkodik a teljes értékrendnélküliség. Hiszen a mai társadalomban minden adva van arra, hogy serdülőkorra elsajátíthassák: minden mértéke és értéke a pénz. Ilyen körülmények között mi sem természetesebb, mint hogy a környezet – legyen az természetes és/vagy társadalmi – tisztele, megbecsülése hatodrendű dologgá alacsonyul.

Kétségtelen, hogy egy olyan átmeneti korszakban élünk amikor túl sok a bizonytalanság, az egzisztenciális szorongás. A Kr.u. harmadik században a kereszténység képes volt egy hasonló helyzetet felvállalni. Ma megvan-e még erre az életereje és a belső dinamizmusa? A lényeg ugyanis nem abban rejlik, hogy egy adott felekezet milyen széleskörű intézményrendszerrel és befolyásos társadalmi helyzettel rendelkezik. Hiába a pompásan kiépített struktúra, amennyiben hiányoznak belőle az emberek. Olyan az, mint a bő ruha: bármerre is húzzuk, mindig lötyög. Az sem megoldás, ha csak azokat igyekszünk megtartani és összetartani, akik feltétel nélkül elfogadják egy zártkörű hatalmi és gondolkodási rendszer vitathatalanságát. Talán itt lehetne és kellene elgondolkodni, hiszen egy bizonyos nagyságrendi küszöb alatt óhatatlanul átalakul, elcsökevényesedik a világnézet.

Kereszténység?

A kereszténység létkérdése a mai helyzetben az, hogy mi az, amit a léttel kapcsolatosan képes ajánlani a ma emberének? És milyen formában? Ez azonban az európai kultúrkör létkérdése is egyben, hiszen amit a tömegtájékoztatási eszközök nem nagyon hangoztatnak, az éppen a gazdasági, pénzügyi erő és a nemzetközi szavahihetőség és tekintély aránytalansága. A kereszténységnek nem szabad engednie annak a csábításnak, hogy társadalmi előnyökért még jobban eleszközösödjön, és a még megőrzött csekély tartalmát is elveszítse. Sokkal inkább kellene egy megújult erkölcsi erővé válnia, amely változatos és mélyértelmű szimbolikájával képes érzelmileg és értelmileg gazdagítani a társadalmat. Mindezt kezdhethé a víz szimbolikájának a megújításával és elmélyítésével, amely ismét ráirányítaná a figyelmet az életre és az élet kérdéseire. Az emberek és a természet tisztele és megbecsülése ugyanis az élethez való személyes és közösségi viszonyuláson keresztül vezet. A kereszténység minden bizonnyal tehetne azért, hogy az európai kultúrkörben a víz több is és más is legyen, mint pusztán fogyasztási cikk és jó haszonnal értékesíthető portéka, jövedelmező gazdasági befektetés.

² Lásd *Dictionnaire Encyclopédique du Christianisme Ancien*, Párizs, 1990, 1. kötet, 735-737. old.

Simonyi Gyula¹

Cedric Prakash Magyarországon

A tavalyi földrengés kapcsán terjedelmes összeállításban ismertettük az Egyházfórum 2001/1. számában Cedric Prakash indiai jezsuita munkáját és iskolahálózatának magyarországi támogatását. Most ősszel immár ötödször látogatott Magyarországra, európai útja részeként. Szeptember 28-án különös esküvőn prédikált a zsúfolásig telt Bazilikában. A fiatal pár azt kérte a meghívón a rokonoktól, vendégektől, hogy nász-

ajándék helyett az arra szánt pénzt adományozzák a Prakash által vezetett iskolahálózatnak, ahol közel száz iskolában kb. harmincezer szegény gyermeket nevelnek Gujaratban, India északnyugati, ötvenmillió államában. (Másfél évtizede, Prakash első látogatásakor még csak negyvenmillió volt a lakosság.)

Az esküvőket általában lagzi követi, de ezt az esküvőt meg is előzte egy lagzi. A Vendéglátóipari Főiskolán látott vendégül többszáz embert az alacsony, mosolygós indiai jezsuita. Mindenki kapott egy tálka főtt rizst, ahogy Indiában szokás, és annyit fizetett érte, amennyit csak akart. Az összejött közel félmillió forint, és a nászajándékokra szánt pénz mind hozzáadódik az ebéd alkalmából átadott 9 millió forinthez, ami az utóbbi másfél évben – többek közt bizonyára épp az Egyházfórum olvasói részéről is – beérkezett.

Cedric Prakash SJ ebéd közben pedig beszámolt adományozóinak és az érdeklődőknek arról a munkáról, amelynek magyarországi támogatását immár 25 éve kezdte a Bokor közösség. Az idén ősszel tovább bővítik oktatási hálózatukat: Dél-Gujaratban 200 falu számára 16 központban indítanak iskolára felkészítő programot, amelyben ötezer 3-8 éves gyermek vesz részt. Ezek törzsi csoportok gyermekei, akiknek szülei nyolcvan százalékban írástudatlanok, és a gyerekeiket nem szokták iskolába jártni, inkább otthon vigyáznak kisebb testvéreikre vagy az állatokra, vagy dolgoznak a család földjén. A 200 falusi tanár munkáját 20 tanfelügyelő segíti, és rendszeres tanártovábbképzést is tartanak számukra.

Mostanában ismét gyakran hallani zavargásokról a Pakisztánnal határos Gujaratban. A hindu fundamentalisták vallási államot akarnak, és Gujarat az első számú célpontjuk, mert itt többségben vannak a kormányban, a muszlim kisebbség pedig csak 12 %-os

(India egészében 15 %). A parányi keresztény kisebbség mindkét oldal fanatikusainak útban van. Prakash a katolikus egyház nyolc indiai érseksége közül a nyugatinak (amelyhez 14 püspökség tartozik) a társadalmi kapcsolatokért felelős titkára. Májusban az USA szenátusa a „vallásszabadság a világban” bizottsága hívta meg, hogy beszéljen az indiai helyzetről, júniusban pedig Luxemburg miniszterelnökének meghívására az EU külügyminisztereinek adott elő.

A zavargások miatt nem utazhatott el a johannesburgi Rio+10 Fenntartható fejlődés világkonferenciára. Pedig tíz évvel ezelőtt tagja volt a riói világkonferencia indiai küldöttségének a civil szervezetek képviselőjeként, 1994-ben pedig Kairóban volt indiai küldött az ENSZ Népesedési világkonferenciáján. Most otthon volt rá szükség, az indulatok csöndesítésében, a szembenállók közti közvetítésben.

Noha nem lehetett ott Johannesburgban, a világkonferencia záródokumentuma öt helyen is kiemeli, a lányok oktatásának jelentőségét a világ népesedési, szociális és ökológiai gondjainak enyhítésében. Ők rendszeresen járnak az indiai falvakat, hogy a családokat rávegyék, a szokások ellenére a lányokat is engedjék iskolába. India népsűrűsége közel háromszorosa hazánkénak, Kínát lekörözve hamarosan a világ legnépesebb országa lesz, ökológiai lábnyoma pedig 140 %-os, azaz India területének eltartóképességét – az alacsony életszínvonal ellenére – közel másfélszeresen túlterhelik az ott élők, ami természetpusztulást és a jövő generációk életlehetőségeinek beszűkülését jelenti. Így ezeknek az iskoláknak a támogatása nem csak az ott élőknek fontos, hanem az egész emberiség jövője szempontjából is.

Az egykor illegális tevékenység (csak a Bokor központi „éhezőknek” kasszáján keresztül a rendszerváltást megelőző másfél évtized során több mint 10 millió – akkori! – forint jutott el a harmadik világba) ma már büszkesége lehet Magyarországnak. Az Európai Unióban ugyanis közel ezer civil szervezet támogat harmadik világbeli projekteket, míg a csatlakozni kívánó országokban nemigen vannak ilyenek. Pedig ez is az EU csatlakozás kívánalmi közé tartozik. Legkésőbb a csatlakozástól érvényes lesz ránk is az az 1974-es ENSZ határozat, hogy a fejlett országok segítsék GDP-jük 7 ezrelékével a fejlődőket.

Akinek e kis cikk fölkelte az érdeklődését, a <http://bocs.hu> weboldalon számos magyar és angol nyelvű anyagot talál Cedric Prakash SJ munkájáról és negyedszázados magyarországi kapcsolatáról, az india@josag.hu címen pedig email-hírlevelet kérhet.

Támogatást INDIA megjegyzéssel a K&H banknál vezetett 10200902-32710423-00000000 folyószámlára lehet befizetni. (Név, cím, adóazonosító jel feltüntetése szükséges az adólevonásra jogosító igazoláshoz.) Az adományok száz százalékban kijutnak Indiába.

2001-ben az Egyházfórum Alapítvány 77211 Ft támogatást kapott a személyi jövedelemadó 1%-ából, melyet a folyóirat nyomdaköltségeire fordítottuk.

Hálásan köszönjük minden felajánlónak a támogatást: Az Alapítvány Kuratóriuma

¹ Közgazdász, a BOCS Alapítvány elnöke

Ökológiai hírek

Áradásokat, éhínséget, járványokat és egyéb csapásokat jósol az ENSZ

Áradásokat, éhínséget, járványokat és egyéb csapásokat jósol a globális felmelegedés jelenlegi ütemének fennmaradása esetére gazdag és szegény országoknak egyaránt az az ezer oldalas jelentés, amelyet az ENSZ megbízásából készített több száz tudós. A kormányzati döntéshozók figyelmébe ajánlott figyelmeztetés már a második volt abban a négy részesre tervezett forgatókönyv-sorozatban, amelyet a világszervezet klímaváltozási kormányközi bizottsága (IPCC) állít össze a 21. században várható környezeti változásokról. A 2001 januárjában Sanghajban közzétett első kötet egyebek mellett azt állapította meg, hogy az atmoszféra az IPCC által korábban feltételezetténél is gyorsabban melegszik, s bizonyítékokat sorolt arra, hogy ennek oka az emberi tevékenység – egyebek mellett a fosszilis üzemanyagok elégetése, az ipari szennyezés, valamint az erdőirtás.

A jelentés szerint a természeti katasztrófák okozta károk az 50-es évekbeli évi mintegy négy milliárd dollárról 1999-re negyven milliárd dollárra emelkedtek. A szakértők szerint 25 éven belül a jelenlegi 1,7 milliárd helyett 5,4 milliárd ember él majd olyan területeken, amelyeket súlyos vízhiány sújt, s a világon az átlagos hőmérséklet ebben az évszázadban 5,8 Celsius fokkal emelkedhet. A várható következményeket vázoló, igen borúlátó újabb összeállítás a változásokhoz legkevésbé alkalmazkodóképes térségek közé sorolja Dél-Ázsiát. Itt a legnagyobb csapást az okozhatja, ha elolvadnak a Himalája gleccserei, amelyek a mintegy 500 millió ember vízellátását biztosító folyórendszereket táplálják. Ez először óriási áradásokat, majd súlyos vízhiányt okozhat a térségben. Európában elsősorban a déli országokat fenyegeti mind kiterjedtebb szárazság, ami a mezőgazdasági termelés visszaesését okozhatja. Északabbra az alpesi gleccserek és az állandóan fagyott talajú térségek felének eltűnését jósolja a jelentés a következő száz évre. A szakértők szerint a várható hóhullámok és a mind bizonytalanabb hegyvidéki hóviszonyok a nyári és a téli turizmust egyaránt károsíthatják. Észak-Amerikában elsősorban a kanadai és az egyesült államokbeli síkvidéki élelmiszertermelésben okozhat visszaesést a klímaváltozás. A tengerszint növekedése parti erózióhoz és áradásokhoz vezet, s nagyobb térségekre terjedhetnek ki olyan betegségek Amerikában, mint a malária és a dengue-láz (ízületi fájdalmakkal és lázzal járó heveny, forró égővi fertőző betegség). Afrikában a csapadék mennyiségének csökkenése – elsősorban a földrész déli, északi és nyugati térségeiben – új sivatagi területeket hozhat létre, miközben Nigériát, Szenegált, Gambiát, valamint a keleti és déli partvidéket az emelkedő tengerszint okozta erózió fenyegeti. A tenger emelkedése a legsúlyosabban a kis csendes-óceáni és karibi szigetállamokat fenyegeti, amelyek akár víz alá is kerülhetnek. A tudósok átlagosan és globálisan a következő száz évre a tengerszint évi 5 milliméteres – vagyis az időszak végére összesen fél méteres – emelkedését jósolják. A legnagyobb mértékű klímaváltozás a sarki térségekben várható; az Északi-sarkvidék jegének kiterjedése és vastagsága máris csökken, az élővilág fajgazdagságával együtt. A folyamat még azután is hosszú ideig folytatódhat, ha sikerül stabilizálni az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, s a jégtakaróra, a globális tengeráramlatokra és a tengerszintre gyakorolt hatás visszafordíthatatlanná válhat – áll a jelentésben.

A Greenpeace alpesi gleccser-akciója az olajvállalatok ellen

A johannesburgi konferencia befejeztével a klímaváltozás nem ért véget; azért az továbbra is folytatódik. Éppen ezért magyar Greenpeace-aktivisták is részt vettek abban a 2002. szeptember 4-i reggeli akcióban, amelynek során egy gleccseren a következő feliratot feszítették ki: „Climate change powered by Esso, Shell, BP”. A karintiai akció a nemzetközi olajvállalatok klímapusztító intézkedései ellen irányult. Az ötezer négyzetméteres felirat kifeszítéséhez 80 aktivistára volt szükség. A Plasterze Ausztria legnagyobb gleccsere az alpesi ország legmagasabb csúcán, a Grossglockneren található. A gleccser évente mintegy 5 méternyit keskenyedik és 20 méterrel húzódik vissza, 1979 és 1994 között több mint 243 méterrel lett rövidebb. A gleccserek olvadása és az árvizek a globális felmelegedés legszembeeszköbbs jelei. Az üvegházhatást fokozó klímaváltozás a johannesburgi Föld-csúcs egyik olyan témája volt, melyben nem történt lényegi előrelépés.

„Az ENSZ johannesburgi csúcstalálkozójának kudarcra csak további gleccserolvadásokhoz és árvizekhez vezet. Mai akciónkkal az ezért felelős vállalatokat célozzuk, mint az Esso, a Shell és a British Petrol, amelyek Földünk klímáját veszélyeztetik” – fejtette ki Erwin Mayer, a Greenpeace klímaszakértője. „A gleccserek hatalmas mennyiségű vizet tárolnak. Ha a levegő felmelegedése miatt ezek felolvadnak, az egész Alpok-régiót további árvizek és földcsuszamlások fenyegetik. Ezeknek a katasztrófális változásoknak egy részéért a nagy olajvállalatok tehetősek felelőssé. A Föld-csúcson az Egyesült Államok és Szaud-Arábia az olajlobbival összefogva igyekezett megghiúsítani a megújuló energiaforrások nagyobb támogatását. Kiváltképp az Esso és anyavállalata, az ExxonMobil szabotálják a klímavédelmet” – fejezte be Mayer.

Az ExxonMobil alkalmazásában lévő olajlobbisták egy csoportja a következőket írta George Bushnak egy augusztus 2-án kelt levélben: „A johannesburgi Föld-csúcs globális médiamegjelenést biztosít majd több olyan felelőtlen és destruktív elemnek, amelyek kritikus nemzetközi gazdasági és környezetvédelmi témákban hallatják hangjukat. Az Ön jelenléte csak tovább erősíti majd a különböző szabadság- globalizáció-, emberiség- és nyugatellenes erők publicitását. (...) Szintén erősen támogatjuk azon elhatározását, hogy nem ír alá új nemzetközi környezetvédelmi megállapodásokat, és nem támogatja új nemzetközi környezetvédelmi szervezetek létrejöttét. (...) A lehetséges globális felmelegedés bír a találkozói környezetvédelmi témái közül a legcsekélyebb fontossággal, ezért reméljük, hogy az Ön tárgyalódelegációja Johannesburgban ezt majd figyelembe veszi.”

Az 1992-es riói csúcs óta a szén-dioxid-kibocsátás 11 %-kal növekedett. Az atmoszférát évi 23 milliárd tonnával megterhelő szén-dioxid 40 százaléka az olaj égésekor keletkezik. Ez Esso, a Shell és a BP együttesen a nemzetközi olajkitermelés több mint 50 %-át birtokolják. A XIX. századi iparosodás kezdetétől 1975-ig az Alpok gleccsereinek tömege a felére, területük mintegy kétharmadára csökkent. Azóta a jégtömeg további 20-30%-a olvadt el. Tudósok szerint 2050-re az Alpok gleccsereinek háromnegyede eltűnik.

Háborúk a vízért

A vízellátás privatizációja évek óta a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap hivatalos politikájának részét képezi. Az ENSZ már évekkel ezelőtt megpróbálta félreverní a harangokat: a jövőben nem az olajért, hanem a víztartalékokért háborúznak majd országok, emberek. Aki megfordult Porto Alegreben a Szociális Világfórumon, tapasztalhatta, hogy vannak, akik számára ez nem a jövő, hanem a jelen. A tanúk, akiknek vallomásait többek között a hamburgi *Die Zeit* dokumentálta, Bolíviából, Argentínából, Ghanából, Indiából, Kanadából és Paraguayból érkeztek. És elmesélték harcukat a helyi vízszolgáltatók privatizálása ellen, és azt, hogy mi vár a világ sok más országára, ha a víz magánkézbe kerül.

A dél-afrikai KwaZulu-Natal tartományban a privatizáció után a vízművállalat elzárta azoknak az embereknek a csapjait, akik túl szegények voltak ahhoz, hogy kiegyenlítsék vízszámláikat. Amikor az emberek ezután szennyezett vizet kezdtek fogyasztani, kolerajárvány tört ki, amely harminckét ember életét követelte.

Az argentinai Tucuman tartományban a privatizáció után 104 %-kal nőttek a vízárak. Egy széles körű fizetésmegtagadási hullám tört ki, amellyel sikerült elérni, hogy a privatizációt visszacsinálják.

Ghanában a Világbank és az IMF arra kényszerítette a kormányt, hogy szüntesse be a vízárak támogatását, és készítse elő a vízellátás privatizációját. Erre különböző társadalmi szervezetek országos koalíciót hoztak létre a nemzetközi pénzüzetek diktátumának megakadályozására.

A kanadai Vancouverben 2001 nyarán a Water Watch nevű, környezetvédő csoportok, szakszervezetek, egyházak és parasztek széles bázisú szövetségének sikerült leállítatnia a regionális vízművek magánosítását.

Bolívia harmadik legnagyobb városában, Cochabambában 2000 tavaszán az amerikai Bechtel konszernnek eladták a vízszolgáltatót. Itt is az egekbe szöktek az árak, és itt is tiltakozás tört ki. Tömegdemonstrációkra került sor, a rendőrség könnygázzal, gumilövedékekkel, majd éles lőszerrel válaszolt. A kormány rendkívüli állapotot hirdetett, szakszervezeti aktivistákat és helyi vezetőket tartóztattak le és zártak el. Az Amnesty International adatai szerint a vízért folytatott többhetes háborúban öt ember vesztette életét. A végén a „Víz és az élet védelmének koordinációja” nevű mozgalom győzött. A Bechtel visszavonulóra kényszerült. A vízellátás egy új, városi tulajdonban lévő társaság kezébe került, amely mérsékelte az árakat, s bevette a felügyeleti szervbe Cochabamba lakóinak képviselőit is.

Vallás és Európa jövője

Az Európai Közösség Püspökkari Bizottsága (COMECE) november 28-29-én Brüsszelben tartott közgyűlésén felhívta az Európai Unió figyelmét, hogy ismerje el: a vallás a maga sajátos módján hozzájárul az új Európa értékeinek meghatározásához.

Az Európai Bizottság elnökével, Romano Prodival folytatott megbeszélésen a püspökök hangsúlyozták, hogy bíznak az Európai Konventben:

„Javaslatainkkal olyan Európai Uniót szeretnénk támogatni, amely polgárait szolgálja és nem csak privilégiumait őrizgeti. Különösen fontosnak tartjuk, hogy olyan alkotmány szülessen, amely az ember méltóságát védi és a közjót szolgálja.

Az embereknek lehetőséget kell adni ahhoz, hogy azonosuljanak ezzel az alkotmánnyal. Hogy az új Európa mennyire tart majd össze szociális értelemben, az attól függ, milyen lesz az alkotmány emberképe. Mindenki számára világossá kell tenni, hogy az EU a polgárok alapvető jogait őstönzi és védi és egy értékeken nyugvó közösség. Elképzelhetetlen, hogy ezeknek az értékeknek a meghatározásnál ne ismerjék el Európa vallási örökségének eleven hozzájárulását.

Ha az EU tervezett alkotmánya figyelembe venné azt a tény, hogy sok különböző vallási felekezethez tartozó európai polgár számára az Istenben való hit jelenti az általános értékek forrását, akkor ez az alkotmány olyan jellegzetessége lehetne, amellyel azonosulni tudnának és senkit nem rekesztene ki”

A püspökök az EU intézményei és az egyházak, illetve vallási közösségek közötti strukturált dialógussal kapcsolatos javaslataikról is beszéltek Romano Prodival.

Üdvözölték a püspökök a tíz tagjelölt ország küszöbönálló csatlakozását az Európai Unióhoz.

Ezen kívül hangoztatták annak szükségességét, hogy európai szinten széles vita folyjék bioetikai kérdésekről, többek között az embrionális őssejtek tervezett kutatásának támogatásáról.

A közgyűlés alatt a püspökök egy munkapapírt is kiadtak az EU tartós közös agrárpolitikájával kapcsolatosan. Várják a püspöki karok és katolikus mozgalmak hozzászólásait.

COMECE Sajtóközlemény

Tisztelt olvasóink!

Mindazok, akiknek lehetőségük van lapunkat „reklámozni”, kérjük, írjanak alapítványunk címére (7635 Pécs, Sóllyom dűlő 13.), hogy el tudjuk küldeni részükre a folyóiratunkat bemutató plakátokat és szórólapokat!

Segítségüket köszönjük!

Balogh Margit – Szabó Csaba A Grössz-per

(Híres politikai perek)
Bp., Kossuth Kiadó, 2002.

A II. világháború befejezése után a „szalámi-politikával” és a törvénytelen, ún. „kékcédulás” választással uralomra került Magyar Dolgozók Pártja ideológiája szerint minden vallást húsz éven belül meg kell szüntetni. A marxizmus tételei szerint a vallás magától ki fog halni. Ezt a megszűnést nem várták meg, hanem hatalmi eszközökkel, koncepciós perekkel próbálták elérni.

Fő ellenségnek a katolikus egyházat tekintették, mivel a legtöbb hívő ebben az egyházban volt és hierarhikus szervezete folytán a legnagyobb hatalommal bírt. Az egyház vezetőit, a püspököket a Vatikán, a pápa nevezte ki. Így koncentrált támadás indult nemcsak a klérus, hanem az egyszerű, vallásukat gyakorló hívők ellen is. Ennek első része a *Mihálics* majd a *Mindszenthy*-per. Úgy gondolták, ha lehetetlenné teszik az egyház legfelső vezetését, az alsó papságot és a híveket meg tudják félemlíteni és fel tudják használni céljaikra. Amikor ez csak kis mértékben sikerült, mértéktelen üldözésbe kezdtek. Nem lehet felmérni az ekkor elítéltek és bebörtönzöttek pontos számát. Az egyház megfélemlítésének nemcsak a büntetőeljárás volt az eszköze, hanem a szerzetesrendek működési engedélyének a megvonása is.

Mivel a *Mindszenthy*-per folytán a magyar katolikus egyház legfőbb vezetőjét bebörtönözték, az irányítás a kalocsai érsek, *Grössz József* kezébe került. Legjobban jellemzi ezt a helyzetet *Rákosi Mátyás* miniszterelnök-helyettes kijelentése: „Az egyházakkal a szovjet minta szerint kell eljárunk”.

Grössz József és nyolc társa ellen 1951. június 22-én adta ki az ügyész a vádiratot. A per az ellen folyt, aki *Mindszenthy József* elítélése után a magyar katolikus egyházat vezette, és együttélésre késznek mutatkozott az új hatalommal. Véglegesen fel kívánták számolni az ellenállást, és az egyházat a kommunista rendszer hű kiszolgálóivá akarták lefokozni. Ennek érdekében teljes egészében hazug és koncepciós pert szerkesztettek. A bevallott cél az volt, hogy a vádlottak legitimisták, királpártiak, és amerikai segítséggel a régi társadalmat akarták visszaállítani, aminek érdekében a köztörvényi bűnözéstől sem riadtak vissza.

A Kossuth Kiadó Híres politikai perek sorozatában közzétette a *Grössz-per* majdnem teljes anyagát. A kötetben az eredeti kihallgatási tárgyalási jegyzőkönyvek és az ítéletek szerepelnek. Külön érdekessége még a könyvnek, hogy a Történelmi Hivatalból az összeállítás megvásárolták a „cellatársak”, besúgók jelentését az elítéltek viselkedéséről.

A kötetet elemző tanulmány vezeti be, és alapos irodalmi- és jegyzetanyag zárja. Itt az ideje annak, hogy a civil (nem egyházi) történettudósok „sine ira et studio” megfelelő dokumentumok segítségével foglalkozzanak az 1950-es évek egyház- és társadalomtörténetével. Ennek jó bizonyítéka ez a kötet.

Radnóti Róbert

Bibliai Jelképek Kézikönyve

Dávid Katalin : „Bibliai Jelképek Kézikönyve
– A teremtett világ misztériuma,
Szent István Társulat 2002.

Dávid Katalin, a Magyar Művészeti Akadémia, a Szent István Akadémia tagja, Széchenyi-díjas, Magyar Örökség-díjas, a Magyar Köztársaság Tisztikeresztjével, valamint a Vatikán Pro Ecclesia et Pontifice Aranykeresztjével kitüntetett művészettörténész életművének egyik legfontosabb alkotása jelent meg most.

A Szent István Társulat gondozásában készült lexikon egyedülálló alkotás. A magyar olvasók számára az első olyan – világérvédeklődésre is jogosan számot tartó – lexikon, amely a Bibliában szereplő összes jelkép megfejtését, magyarázatát, eredetét tartalmazza, afféle megoldókulcsként szolgálva a Bibliához.

A közel 400 oldalas kézikönyvet a Római Katolikus Egyház „Nihil Obstat”-ja is fémjelzi. Ez azt jelenti, hogy a könyvben foglalt állítások helyállósága az Egyházi Tanítóhivatal hivatalos álláspontját tükrözi. A Bibliai Jelképek Kézikönyve a világon az első, a Római Egyház által jóváhagyott, biblikus szimbólumokat tartalmazó kézikönyv (lexikon). Egyházi, művészettörténelmi, sőt kultúrtörténelmi szempontból valódi szenzáció.

A lexikon 228 jelkép magyarázatát tartalmazza, melyekhez 274 különböző jelentés társulhat. Tekintettel arra, hogy egy jelképhez több jelentés tartozik, a 228 jelkép 3336 jelentést hordoz.

Milyen jelentést hordoz a nap, az oroszlán, a víz, a tenger, a csillag, a lilium, a fa, a gránátalma, a szegletkő, a szikla, a hegy, a lámpás, és sok-sok egyéb jelkép? Hányféle – akár ellentétes – jelentést hordoznak? Hol fordulnak elő a Bibliában? Mi a jelképe Messiásnak, a tisztaságnak, az erőnek, a keruboknak, az apostoloknak, a tizenkét törzsnek, Izraelnek? *Titkok*, amelyekre a választ e könyv adja meg.

A jelképek ABC-sorrendben szerepelnek, ugyanakkor külön mutatót tartalmaz a kézikönyv azok számára, akik a jelképeket azok jelentése, illetve bibliai helye szerint szeretnék kutatni, feldolgozni.

Könyvművészeti szempontból is jelentős alkotás: borítóterve és tipográfiája a néhai Szántó Tibor könyvművész utolsó munkája.

A könyv borítóján Kondor Béla: *Két szent* című alkotása látható. Kondor Béla és Dávid Katalin jó barátságban voltak, Kondor képein sokszor Dávid Katalint láthatjuk. A közeli barátság egyik története, hogy egyszer, amikor Kondor meglátogatta Dávid Katalint, később felhívta telefonon: „a hűtőszekrényen hagytam valamit”. – Összetekercselve ez a kép volt az, amely egyébként a 20. századi magyar képzőművészet egyik legjelentősebb mesterének kiemelkedő alkotása.

Dávid Katalin kötetét azoknak ajánljuk, akik családi könyvtárában a Biblia többet jelent pusztán könyvnél. Azoknak ajánljuk, akiket érdekelnek a szimbólumok, akik évezredek jelképek titkaira keresik a választ. Azoknak ajánljuk, akik valami igazán értékeset szeretnének adni, és azoknak, akik valami igazán értékeset szeretnének kapni.

„Az Ön munkássága emberi, egyházi és szakmai szempontból is valóban egyedülálló, amelyet mindenkinek, de különösen az újabb nemzedékeknek példaként állíthatunk, hiszen olyan múlhatatlan eszmények mellett kötelezte el magát, amelyek azután hősies és önzetlen emberi magatartását, elhivatottságát jellemzik és jellemezték.” (Részlet Francesco Marchisano érsek írásából, amelyet a szerző 70. születésnapja alkalmából írt).

MJ

Monológok kettesben

Jaj, az én fiam nagy ember lett. A sofőrje minden reggel várja azzal a szép autóval, úgy viszik az irodába. Olyan munkája van, hogy én nem is tudom megérteni, mivel foglalkozik, valami új dolog, régebb ilyen nem volt – meséli a vidéki öregotthon egyik lakója és kimért gesztikulációval próbálja fennköltebbé tenni az előadást szobatársnője számára. S a lányom?! Hála Istennek nagyon jól ment férjhez. Karácsonyra egy bundát kapott az urától, ...nekem is küldött egy fényképet, amint a bundájában áll az épülő villájuk előtt. Kedves karácsonyi ajándék volt ez számomra, ...még egy aranyozott ráma is volt vele. Tudja maga, az amelyik ott van az éjjeliszekrényemen. Jól élnek mindketten, a fiam is, a lányom is, de sokat dolgoznak, ezért is nincs idejük, hogy meglátogassanak. Megértem őket – mondta, de könnytől nedves szemei valami másról beszélnek. Huzat van ebben a szobában, né, már a szemem is könnyezik. Szemét törölve folytatja mondandóját. Az unokáimat is nagyon szeretném már látni. Úgy sajnálom, hogy nem segíthetek szegénykéimnek. Biztosan elkélne nekik egy kis segítség. A legkisebbik mindjárt két éves, és én még nem láttam őt, csak fényképen. Az utolsó percig úgy volt, hogy hazavisznek engem is a keresztelőre, de aztán hirtelen közbe jött valami és nem lehetett. Pedig úgy szerettem volna ott lenni. Meg kellett értem a fiatalokat. Tudja olyan esetben milyen nagy felfordulás van, ...nem volt, aki értem jöjjön. A szobatársnő, aki ugyanakkor három éve sorstársa is volt

az öreg néninek, nem vádolta a fiatalokat, pedig tudott ő egyet s mást róluk, csak figyelte őt és hallgatta – ki tudja hányadszor már – egykori falustársa beszámolóját. Tavaly előtt akaratlanul is fültanúja volt annak, amint a fiatal asszony kiborulva ontotta a kritikáját anyósa kényszerotthonáról. Nem látod milyen kosz van itt, és milyen szag, én nem teszem ki többé a gyerekeim ennek a tapasztalatnak. De egyébként én sem vagyok hajlandó idejönni, ki tudja, talán még valamilyen fertőzést is kaphatok. Azóta a fiatalember is csak ritkán, és talán felesége tudta nélkül, látogatja meg az édesanyját.

A jobb sorsra érdemes öregasszonyok mindketten ismerték a valóságot, tudták, hogy miért van olyan ritkán látogatójuk, de nem akarták hangosan kiejteni az elviselhetetlen keserűséget szülő szavakat. Inkább meghallgatták egymást. Úgy tettek, mintha nem vennék észre egymás szemében a vigasztalás simogatását hasztalan váró könnycseppeket. Ha alkalmuk volt az elmúlt fiatalság kimeríthetetlen kincstárából egy kis örömet próbáltak belopni a hétköznapi szűrkeségébe, és hálások voltak mindenkinek, aki meghallgatta őket.

Már az asztalos is számtalanszor hallotta a szüreti bálokról szóló történeteket, és ismerte a gyerekek egykori csínytevéseit, hiszen gyakran volt vendége a két idős asszonynak. Az ablakot és az ajtót kellett megjavítania. Nem zártak jól. Huzat volt a szobában. Gyakran már annyira, hogy könnyezett az ember szeme.

Aranyszarvas-díj Hintsch Györgynek

A filmszakmában eltöltött hat évtizedes munkásságának elismeréseként Aranyszarvas-díjat kapott Hintsch György filmrendező – értesült megbízható forrásból a gondola. Az elismerést – Mihály Gábor kisplasztikáját – október 26-án, szombaton, Révkomáromban, a Moholy fesztivál záró estélyén adta át Gyurkovits Tibor, a kuratórium elnöke. A gondola értesülése szerint a Moholy-fesztivál nagydíját megosztotta a pénteken Budán ülésező zsűri. Így a nyíregyházi filmesek megdöbbentő alkotása, az ÁVH embertelenségét feltáró „Barcika” című dokumentumfilm, és erdélyi alkotók kis művészfilmje, a „Mindennapi kenyérünk” című mű kapta a Moholy-nagydíjat Klapka Körgy híres Komáromában.

A rózsafüzér jót tesz a szívnek

A rózsafüzér imádkozása közben minden katolikus hívő érzi, hogy megkönnyebbül a lelke. Most azonban tudományosan megállapították, hogy a rózsafüzér jót tesz a szívnek. Azt eddig is tudták, hogy a jóga gyakorlatok a szervezetben nyugalmat idéznek elő, de hogy a rózsafüzér imádkozása szabályozza a lélegzést és a szívverést, azt csak most bizonyították be tudományosan. Az erre vonatkozó közlés nem kisebb forrásból, mint a tekintélyes *British Medical Journal*-ból származik.

A milánói *Corriere della Sera* napilap február 3-i vasárnapi melléklete egész oldalas cikkben számol be a felfedezésről. A kutatás Luciano Bernardi professzor kezdeményezésére a páviai egyetemen indult meg, az oxfordi Radcliffe és a firenzei Santa Maria Nuova kórházak, valamint a lengyelországi gdanski egyetem közreműködésével, egészséges szervezetű önkéntesek segítségével. A kutatók figyelmét az a felfedezés keltette fel, hogy a rózsafüzér elimádkozása során a percenkénti önkéntelen 14 lélegzetvétel 6-ra csökken. Gyakorlatilag a rózsafüzér imádsággal a lélegzés szinkronba kerül a szívdobogással és a vérkeringéssel jelentette ki Simone Cencetti doktor, a firenzei Santa Maria Nuova kórház belgyógyásza a kutatómunkáról írt beszámolóban. A kísérletben részt vett önkéntesek lelassult szívverését elektrokardiogram jelezte, vérnyomásukat pedig szabályos időközönként mérték. Az orvostudományban eddig nem remélt eredményeket érhetnek el a rózsafüzér imádkozásával, elsősorban olyan szívbetegknél, akik szívverését csak gyógyszerek alkalmazásával tudták szabályozni, mondotta a milánói Seregno kórház kardiológus főorvosa.

A kutatásról beszámoló *Corriere della Sera* cikke végül megemlíti, hogy a rózsafüzér imádságának alapformáját a keresztelovagok terjesztették el Európában, akik az araboktól vették át azt, azok pedig még korábban a tibeti buddhista szerzetesektől és a hindu jógitól tanulták.

VR/MK

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Igazán nagy öröm ért, hogy rátaláltam újságukra. Véletlen internetes böngészgetés közben akadt a szemem elé.

Végre egy olyan igazi őszinte, tiszta hangot ad, amire már nagyon vágytam. Ne vegye túlzásnak, de újra visszakaptam a hitemet tőle, és újra enyémmnek érzem tőle Krisztus egyházát.

Feltétlenül szeretném megrendelni az Egyházforumot. Kérem segítsen, milyen módon lehetne ezt, interneten vagy postán keresztül megoldani.

Üdvözlettel:
R.G.

Tisztelt Szerkesztőség!

Istenhívó, katolikus ember vagyok. Nem járok viszont templomba. Ennek több oka van, az egyik, hogy olyanokat hallok, amiket most Horváth Zoltán tollából olvastam az Egyházforumban.

Számomra ez elképesztő!

Hol van Isten, hol van Krisztus, hol van a szeretet? Isten nem mindenkinek adott megfelelő mennyiségű észet. De saját magához való belátási képessége mindenkinek adva van. Miért nem használják?

A cikkben foglalt gondolatok elborzasztanak. A középiskolai szintet nem meghaladó dolgozatban a hatalom mindenáron való fenntartása dominál. Ezért nem érdemes római katolikusnak lenni. Bővebben is ki tudnám fejteni a számomra rémes logikai ugrásokat, fél-igazságokat, de egy e-mail ehhez nem elég.

Sajnálom, hogy ilyen cikkek is megjelenhetnek vallásos lapban. Nincs elég hitehagyott, nincs elég baj? Olaj a tűzre!

Szeretettel:
Dr N J

Engedje meg, hogy mint nem hívő tegyek egy megjegyzést.

A katolikus egyházhoz az 50-es évek végéig semmiféle élmény nem fűzött, véleményem pedig súlyosan negatív volt. Ekkor munkakapcsolatba kerültem egy premontrei szerzetes tanárral, akivel bizalmasan és nagy egyetértésben beszélünk néhányszor. Ezt követően egy napon, esti időben egy tanórán ültem, amikor egyszerre megszólalt az összes harang a környéken. Senki nem értette, s én megszólaltam: megvan az új pápa. Erre kérdezték, hogy ki lehet az, amire én kontrollálatlanul úgy válaszoltam: Roncalli. (Alapja annyi volt, hogy a nyugati sajtóban olvastam mérlegelést a lehetséges kilátásokról, amelyek között ez is szerepelt.) Társaim a következő alkalommal álmélkodásuknak adtak kifejezést. XXIII. János tevékenységét nagy megbecsüléssel kísértem nyomon, s teszem azt ma is, bár meg voltam győződve róla, hogy folytatójára várnunk kell. Viszont azóta is becsülöm azokat a keveseket, akik valóban megpróbálják nyomait követni, különösen, ha a kiállításuk csak bajt hoz fejükre.

Az elmúlt években különlegesen rosszul türtem, hogy az egyházak – jóllehet senki tudatába nem tudunk beelátni – nyilvánvalóan hitetlennek látszó politikusok és más közszereplők hitbéli párfordulását voltak hajlandók legitimálni, céljaik találkozására okán.

Számomra álságosnak tűnik a jobboldal folyamatos siránkozása a „szoclib” fölényéről, nagyobb társadalmi beágyazottságáról. Azzal, hogy a katolikus és a református egyház nyíltan a jobboldal mellé állt a maga állami támogatottságával, hitéleti, oktatási és egészségügyi infrastruktúrájával, a potenciális fölény és a jobb beágyazottság éppen-hogy a politikai jobboldalon van. Ha ezzel nem tudnak élni, annak talán más oka van. Véleményem szerint a hatalomszerzés, a vagyongyarapítás és mások ostromozása tekintetében „túlkinálat” van Magyarországon a különböző versengő felek között. Ugyanakkor szeretetben és vigaszban óriási a hiány. Ha az egyházak ebben látnák feladatukat, tömegesen fordulnának felénk az emberek.

Én ilyen egyszerűen látom...

Szíves üdvözlettel: S B

**Az ÚJ PÜNKÖSD PÁLYÁZATA:
A KATOLIKUS EGYHÁZ
TÁRSADALMI TANÍTÁSÁNAK
EMBERESZMÉNYE**

Gimnáziumok két felső osztályosai,
főiskolások és egyetemisták részére

Beküldés legalább 5 oldalon 2002.

Karácsonyig

A pályázaton ne legyen név jelezve, legyen mellékelve borítékban.

- 1. díj: - 200. 000 Ft
- 2. díj: - 100. 000 Ft
- 3. díj: - 50. 000 - 50. 000 Ft

Dr. Mihályi Gilbert
Reile G. u. 8. 3/8.
6000 Kecskemét

TISZTELT OLVASÓINK!

A megújult Egyházforum igyekszik minél színvonalasabb írásokkal jelentkezni számról-számra, gondolkodtatni, tájékoztatni, „felrázni” próbál. A magunk elé tűzött feladatok megoldásához – mint minden más lapnak –, nekünk is szükségünk van anyagi támogatásra. Szívesen fogadjuk szponzorok jelentkezését. akik adományukért cserébe, az Egyházforum eddig megjelent könyveiből választhatnak ajándékkönyvet. Hirdetések megjelentetésére is lehetőségünk van, melyek a hátsó borító két oldalán kapnak helyet. Az egy megjelenésre vonatkozó hirdetési áraink a következők:

Egész oldal:	70 000+Áfa (87 500 Ft)
Fél oldal:	35 000+Áfa (43 750 Ft)
Negyed oldal:	20 000+Áfa (25 000 Ft)
Nyolcad oldal:	12 000+Áfa (15 000 Ft)
Tizenhatod oldal:	7 000+Áfa (8 750 Ft)

Amennyiben valaki hat alkalommal rendeli meg a hirdetést, csak ötnek az árát kell fizetnie!

**Egyházforum hirdetésszervezés – a Szerkesztőség
címén**

Az ÚJ PÜNKÖSD kiadványai

19. szám 2001. június

Zebegényben a Mária-hegyi harangszó minden délután ½ 5-kor emlékeztet Trianonra.

20. szám 2001. szeptember

Az Ostropolitik VI. Pál és Mindszenty József viszonyában. Emlékezés a biborosnak hazájából való száműzetése 30. évfordulóján.

21. szám 2001. november

A magyar lelkipásztorkodás elmaradottsága.

22. szám 2002. február

Az Európai Unió – keresztény szemléletben.

23. szám 2002. május

„Meváltásunk műve folytatódik” – A liturgia központisége.

24. szám 2002. szeptember

Globalizmus – Az Egyház Társadalmi Tanítása.

Az ÚJ PÜNKÖSD nem üzleti vállalkozás. A kiadványt mindenki megkaphatja, aki címe beküldésével kéri.
Mihályi Gilbert O. Praem., Reile G. u. 8. 3/8., 6000-Kecskemét

GLOBAL-NET 2000

WEBLAP TERVEZÉS, KIVITELEZÉS

DOMAINNÉV REGISZTRÁLÁS

GRAFIKAI MUNKÁK, CD-ROM KÉSZÍTÉS

ADATBÁZIS TERVEZÉS, PROGRAMOZÁS

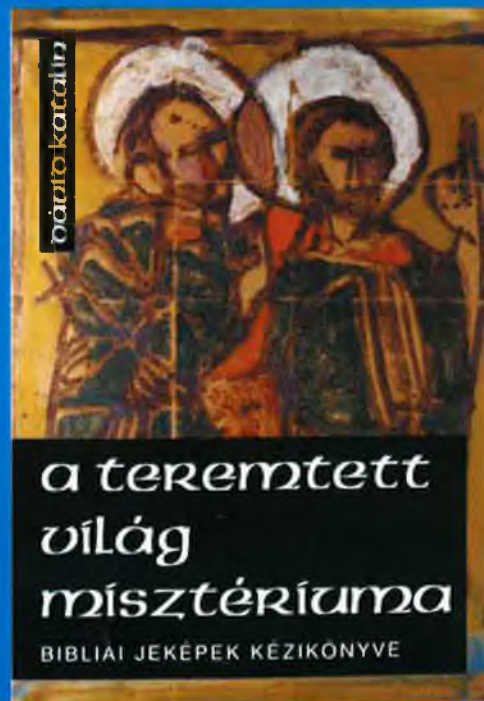
TEL.: 62/557-990

TEL/FAX: 62/557-991

E-MAIL:

BZEGED@GLOBALNET2000.HU

WWW.GLOBALNET2000.HU

Recenzió a 33. oldalon

Folyóiratunk megjelenését támogatta a

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Nemzeti Kulturális Alapprogram